

ASKEBY

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Navn: Askeby	Navnetype: by
-----------------	------------------

Bemærkninger:

Askeby er nævnt første gang 1390 i formen Asceby. Forleddet er en flertalsform af trænavnet ask. Efterleddet er by, glda. by, som betyder landsby.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse (?)	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	---------------------------------------

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær, reguleret vejby.

Byens 6 gårde ligger regelmæssigt langs den ØV gående vej. 3 gårde på N og 3 gårde på S siden og med lige stor afstand fra vejen, men ikke fra hinanden. Ingen husbebyggelse af betydning. Gadekær for enden af bygaden mod V.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Stjerneudskiftning (!) lodderne udgår alle fra byen, således at gården ligger for enden af lodden - figuren er uregelmæssig.

d. Udflytning 2 gårde.

- ☒ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen
 2 gårde flyttet ud ved udskiftningen Ø for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten.

jordbund: Moræneler med mindre forekomst af ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Mod S og NØ, men ellers ikke.

☒ overvejende ager

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

Engarealer spredt rundt i bymarken, især i ydermarkerne.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Skovsby	Søndersø	Sørslev

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

På u-tiden er 2 gårde flytter ud fra byen, men efter dette tidspunkt er byen velbevaret, idet alle gårde ligger på samme sted - kun én er flyttet lidt mod S inden for sin tomt. Ingen nybebyggelse. Vejsystemet stort set velbevaret. Skelsystem også intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 232 ha, heraf opdyrket 1688: 78%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	70	67	56	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	7	7	7	7	9	8
Huse:							
Huse m/ jord:						3	2
Huse u/ jord:							1
I alt:	8	7	7	7	7	12	11

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(71) 1664		1	6	10,0
(57) 1688		3	4	9,6
1844	2	6	1	6,0
1903	1	6	1	7,3

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	38	60	65
Børn:	16	23	8
I alt:	54	83	73

1) 1610: 8 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
-----------------	--------------------------	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4				3	
1844	5	3					4	
1903	8	3						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 232 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 78%. Som følge af den høje opdyrkning takseredes byen højt til 67 tdr. htk. mod 56 tdr. i 1844. Byen havde i 1682 almindelig trevangsbrug. Askeby har sekundær placering i forhold til Sørslev, Kusterslev og Ørritslev og må formentlig betegnes som udflytterby fra de to førstnævnte byer.

Byen stjerneudskiftedes i 1794 og siden er 2 gårde flyttet ud. I senmiddelalderen ejede Odensebispen 6 egaliserede gårde i byen, medens en syvende (og sidste(?)) gård lå til Rugård len. Med reformationen blev kronen således enebesidder i byen, men o. 1540 afhændede kronen de 6 bispegårde til Jørgen Gyldenstjerne. I 1664 var en del af godset atter vendt tilbage til kronen - vel i forbindelse med mageskiftet (Odense Hospital: 1 gård, Sorø Kloster 1 gård og Dalum Kloster 2 gårde), men i løbet af 1700-tallet samlede Gyldensteen 7 gårde i byen, medens Harritslevgård i 1783 ejede en ottende gård. Overgangen til selveje forløb i flere stadier og afsluttedes først mellem 1844 og 1903. Antallet af gårde (7-8) forbliver stort set uændret i byen fra 1511 til 1903, og hustallet spiller en minimal rolle, hvorfor befolkningsstigningen i det 19. årh. har meget beskedent omfang.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen var som nævnt allerede egaliseret i senmiddelalderen, og det er muligt at den regulerede bytomtform står i forbindelse med denne tidlige egalisering.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

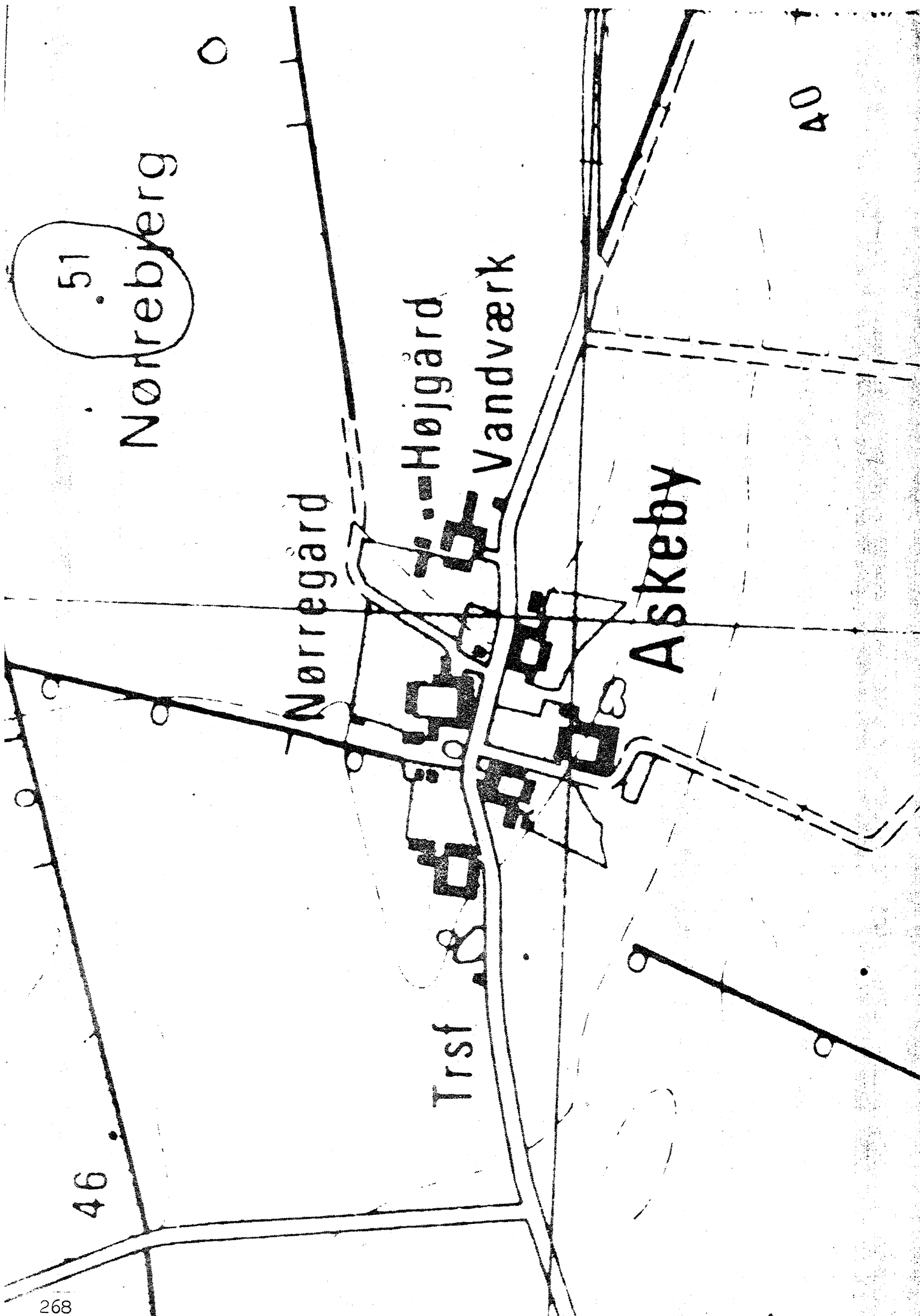
☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den lille udflytterby (?) af vikingetidsnavnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Bytomt-formen er den på Fyn sjældne rektangulære regulerede vejby.
- 2) Udviklingstype. Byen havde allerede centraliserede besiddelsesforhold i senmiddelalder og egaliseredes meget tidligt. Den regulerede byform kan stå i forbindelse hermed. Den videre udvikling i byen formede sig ret trægt.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med en sjælden bytomtudformning. En træg udvikling gennem nyere tid har bevaret det regulerede præg fra middelalderen.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret, idet dog 2 af gårdene flyttedes ud allerede ved udskiftningen.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af stjerneudskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 2-3 frilagte gårdtomter.

46

51

Nørregård

0

Nørregård

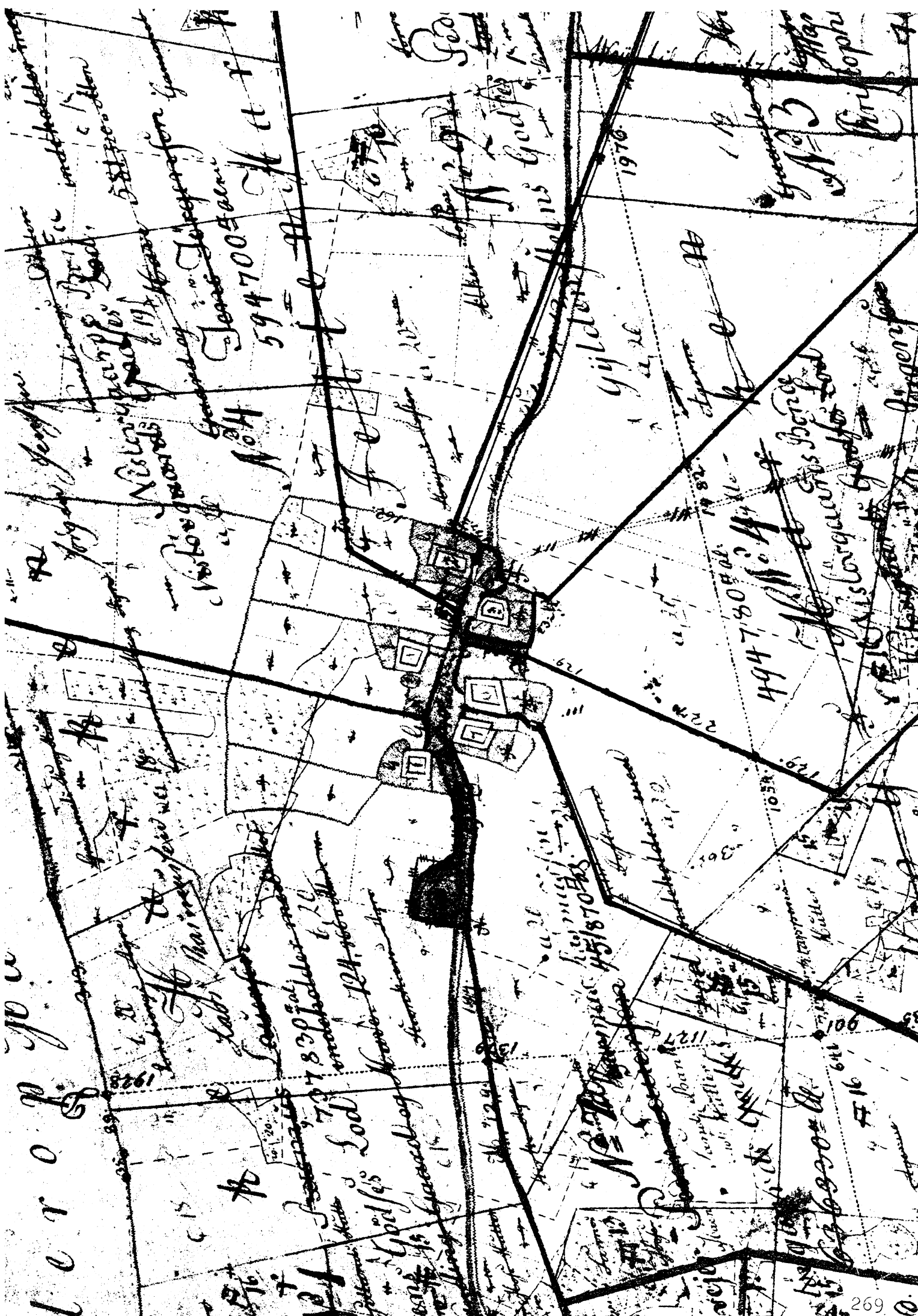
Højgård

Vandværk

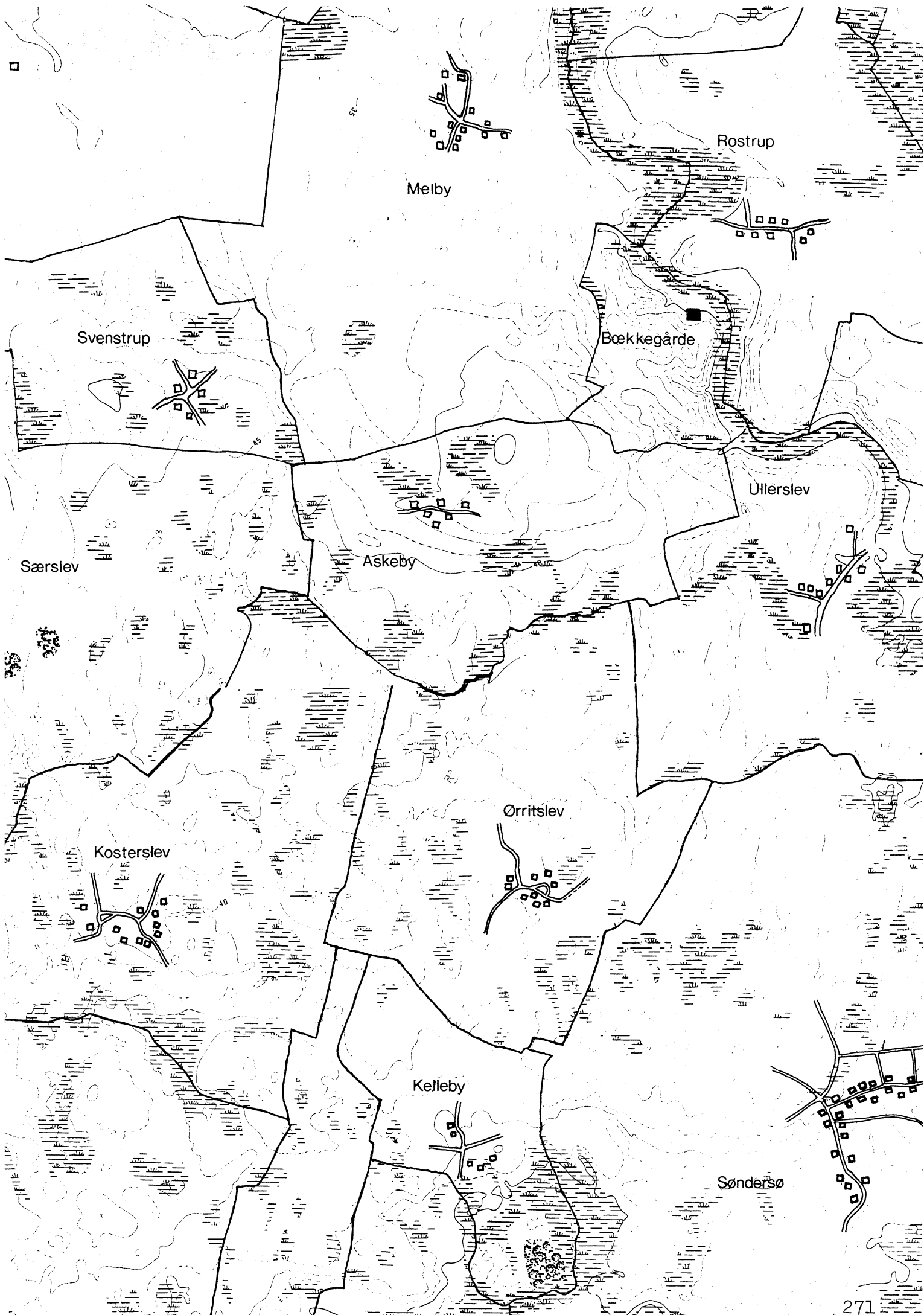
Trsf

Askeby

40

BARE-BRØNDSTRUP

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Navn: Bare Brøndstrup	Navnetype: -torp.
------------------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Bare Brøndstrup er nævnt første gang 1361 i formen Brønzcørp. Forleddet er en form af glde. brunn, som betyder brønd, kilde. Efterleddet er -torp, glde. thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Tilføjelsen Bare-, kommer af adjektivet glde. bar, som betyder skovløs. Dette Bare-tjener til at adskille byen fra Lådne-Brøndstrup i Melby sogn. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby som er anlagt ved udflytning fra en adelby (moderby).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten uregelmæssig vejforteby.

Byens 4 gårde ligger lidt uregelmæssigt omkring en bred vejforte - men med en gård i hvert verdenshjørne. Fra byen udgår en række veje og stier.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1788 figur: Stjerneudskiftning, lange lodder der går fra byen og til ejerlavsgården.

d. Udflytning 0

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen Ingen, men 1 gård nedlagt.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Trevangsbrug

vangeantal: 3

2/1

(Dyrkningsfælleskab med Bastrup)

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten,

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod Ø og N, men ikke mod S og V.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng
☐ blandingsøkonomi med

~~Store engarealer mod Ø og N samt enkelte mindre spredt rundt i bymarken.~~

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Den ene af de 4 gårde er nedlagt (mod NØ), mens de 3 andre er bevaret på samme sted. Der er stadig en forte midt i byen med et gadekær og omgivet af veje på alle sider selv om vejene er rettet noget ud. Der er intet nybyggeri foretaget i byen. Skelsystemet velbevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 113 ha, heraf opdyrket 1688: 75%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	40	32	26	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	3	4 ¹	5	5	4	4	3
Huse:		1			1		
Huse m/ jord:						1	0
Huse u/ jord:						0	0
I alt:	3	5	5	5	5	5	3

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(40) 1664	1	2	2	8,0
(60) 1688	1	2	2	6,4
1844		4		
1903		2	1	8,3

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	21	25	24
Børn:	13	6	7
I alt:	34	31	31

1. 1568-72: 4 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
-----------------	------------------------	-----------------------------	------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4				1	
1844	1	1					3	0
1903	3							

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 113 ha. lille ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 75%, hvilket er et abnormt højt tal. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 32 tdr. htk. mod 26 tdr. i 1844. Byen synes oprindelig udflyttet fra Skamby. Brøndstrup blokudskiftedes i 1788 og siden er 1 af byens 4 gårde nedlagt.

I 1300-tallet omtales en kirketjener-gård i Brøndstrup og denne gård genfindes endnu i 1664. Kronen besad herudover i 1502 2 fæstegårde i byen. Endnu i 1664 besad kronen 4 gårde, medens nabohovedgården Uggerslevgård ejede den sidste gård. I 1769 var byens 5 gårde overgået til Dallund, medens byen 14 år senere var i Uggerslevgårds (Gyldensteens) besiddelse. Den bestod da af 4 gårde og 2 huse. Endnu i 1844 besad Uggerslevgård størstedelen af byen. Overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde er som helhed uforandret fra 1511 til 1903, idet der dog i 1664 nåes et højdepunkt med 5 gårde. Den ene af disse var dog 1/2 bol på 1 tdr. htk. Husene kommer aldrig til at spille nogen rolle i byen,, der følgelig stagnerer igennem hele det 19. århundrede.

Gårdene i 1688 af normal størrelse. Byen egaliseredes først i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

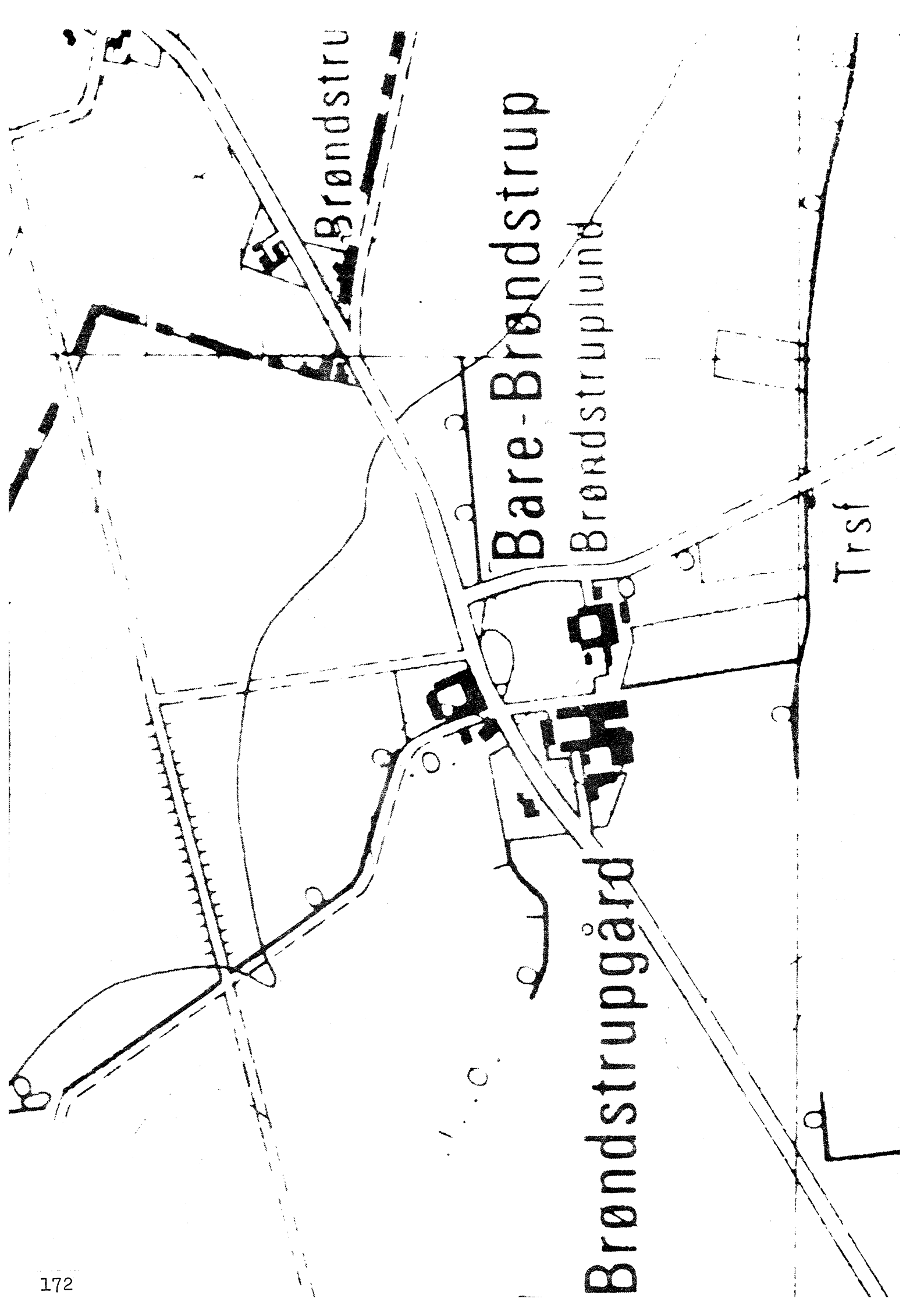
☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

- 1) Anlægstype. Den lille udflytterby af navnetypen - torp er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby.
- 2) Udviklingstype. Byen samledes først sent på en besidders hånd og egaliseredes først ved udskiftningen. Byen stagnerede igennem hele det 19. århundrede.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med en særdeles træg udvikling og dermed en velbevaret struktur.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Landsbytomten er velbevaret men præget af vejgennembrud.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret relikter i større omfang.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: den enkelte frilagte gårdtomt.

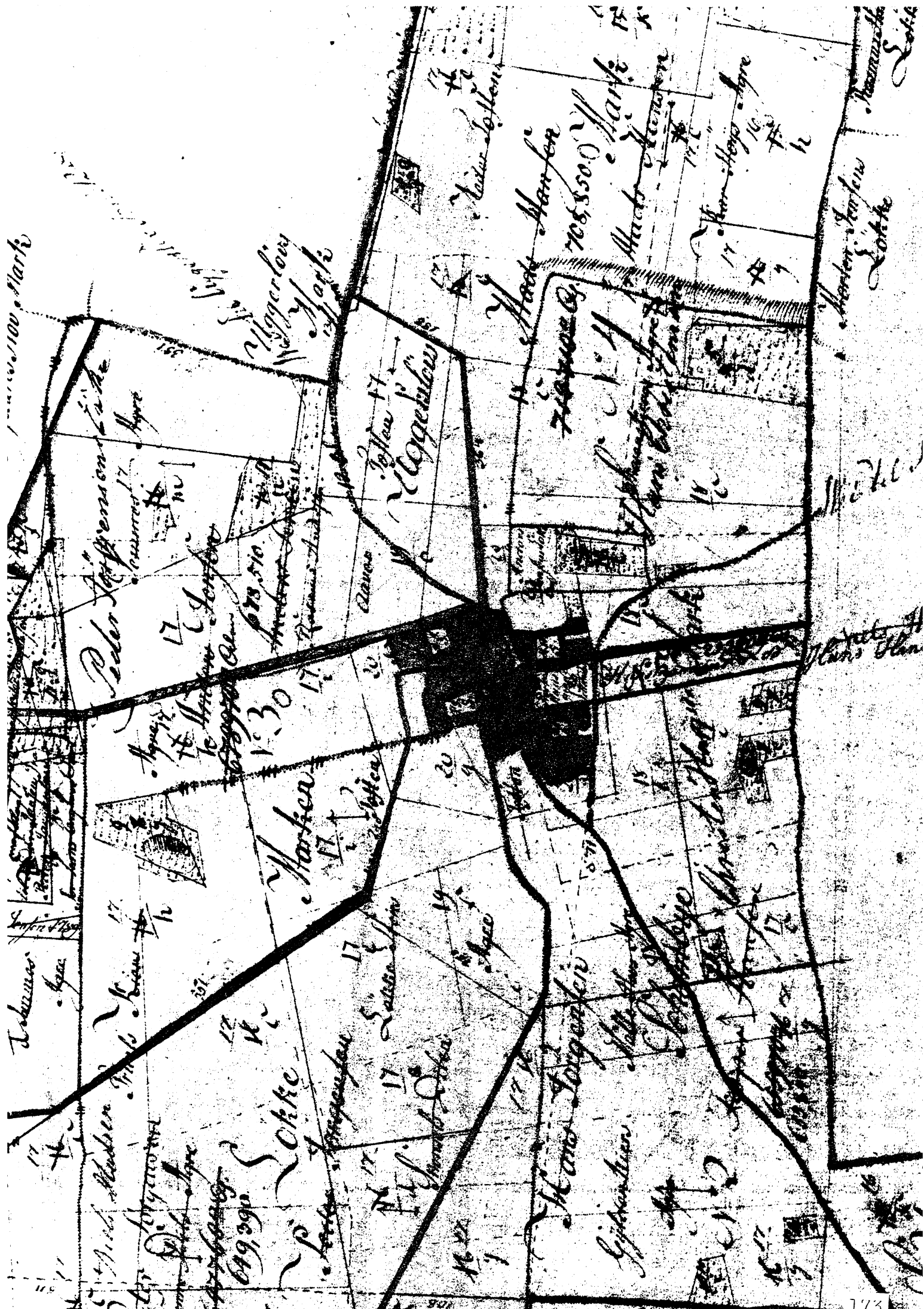
Brøndstrup

Bare-Brøndstrup

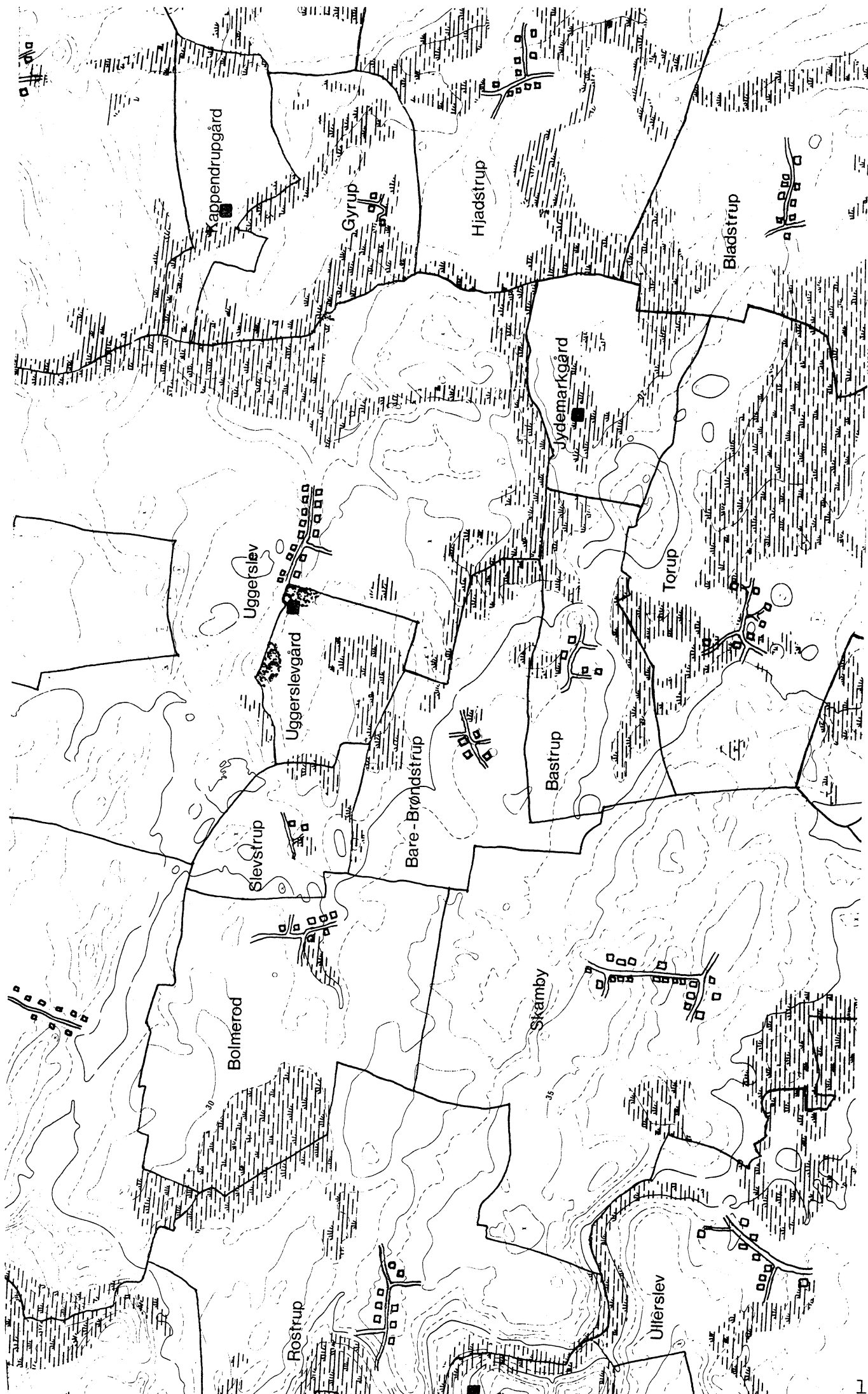
Brøndstruplund

Brøndstrupgård

Trsf

BASTRUP

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Navn: Bastrup	Navnetype: -torp
----------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Bastrup er nævnt første gang 1391 i formen Barstorp. Forleddet er et mandsnavn eller tilnavn glda. Barn. Efterleddet er torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra adelbyen.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten ubestemmelig type.

Byens 3 gårde ligger ret usystematisk placeret med 2 gårde på den N side af den ØV-gående vej og 1 gård ved en sidevej mod S. 3 huse ligger langs samme vej.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Blokudskiftning, store fikantede blokke.

d. Udflytning 0

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Trevangsbrug
2/1

vangeantal: 3

(Dyrkningsfællesskab med Bare-Brøndstrup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten,

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod NØ og S, men ellers ikke.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng
☐ blandingsøkonomi med

Engområder i den NØ del samt midt i den nederste S del.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Byens 3 gårde ligger på omtrent samme sted, ligesom også huse ligger langs den S-gående vej. Der er ikke sket nybebyggelse af betydning. Skelsystemet er intakt. De gamle veje i vejnettet er bevaret, men samtidig er der ført en vej S-over fra den Ø-ende af byen, hvortil en vej også fører fra den S gård.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af u-hegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Et moseområde i NØ del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 96 ha heraf opdyrket 1688: 78%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	43	30	22	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5	4 ¹	5	5	4	3	3
Huse:			2	+?	2		
Huse m/ jord:						4	5
Huse u/ jord:						0	0
I alt:	5	4	7	5	6	7	8

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(60) 1664		3	2	8,6
(57) 1688	4		1	6,0
1844		3		7,0
1903		3		7,0

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	25	37	31
Børn:	11	20	11
I alt:	36	57	42

1. 1568-72: 4 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		1	2			3	
1844							3	4
1903	3	5						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det o. 1800 96 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 78%. Det er dog muligt at denne høje opdyrkning skyldes en formindskelse af ejerlavets areal mellem 1688 og 1800, som følge af Jydemark gårdenes udparcellering på udskiftningstiden fra Uggerslev og Bastrup ejerlav. Ejerlavet takseredes i 1688 til 30 tdr. htk. mod 22 tdr. htk. i 1844. Byen havde i 1688 alm. trevangsbrug. Den synes oprindelig udflyttet fra Skamby. Byen blokudskiftedes i 1794.

Sidst i 1300-tallet husede Bastrup en væbnergård, hvortil i hvert fald lå 1 fæstegård i samme by. Denne erhvervedes i 1400-tallets begyndelse af Otte Skinkel og via forskellige arvedelinger lå gården i 1520 til Enggård (Gyldensteen). På samme tid ejede sognekirken 1 gård i byen, medens kronen besad 1 selvejergård. Denne fordeling holdt sig endnu i 1664, medens Gyldensteen (Uggerslevgård) i 1783 øjensynlig ejede hele byen (4 gårde). Overgangen til selveje skete mellem 1844 og 1903.

Antallet af gårde svinger fra 1511 til 1774 mellem 4 og 5, men daler herefter til 3 (evt. i forbindelse med udparcelleringen af Jydemarkgårde). Antallet af huse stiger kun svagt igennem det 19. århundrede, hvorfor befolkningstallet i 1901 er lavere end i 1845.

Gårdene var i 1688 af normal størrelse. Byen var allerede egaliseret under Uggerslevgård i 1783, og er formentlig egaliseret endnu en gang ved udskiftningen. I 1806 bestod den af 3 fæstegårde og 3 huse med jord.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

- 1) Den lille udflytterby af vikingetids - middelaldernavnetypen - torp er central-placeret i sit ejerlav med agerorientering. Omkring udskiftningen er mod øst udparcelleret et nyt ejerlav Jydemarksgårde (delvis i Uggerselv sogn). By-formen er ubestemmelig, men har før to gårdes nedlæggelse/udflytning formentlig været slynget-vejby.
- 2) Udviklingstypen. Den lille landsby husede i senmiddelalder et væbnergods, men byen blev i øvrigt først i 1700-tallet samlet på en besidders hånd og egaliseret. Udviklingen i det 19. århundrede er usædvanlig træg.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med enkelte udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er velbevaret, men præges dog af nye veje, ligesom der allerede før Orig. 1 kort situationen er nedlagt gårde. Byen har i dag fået et falsk fortepræg.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn og et mindre moseområde.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Bare-Brøndstrup

Brøndstruplund

rsf

Kåregård

Øksnehøjgård

33

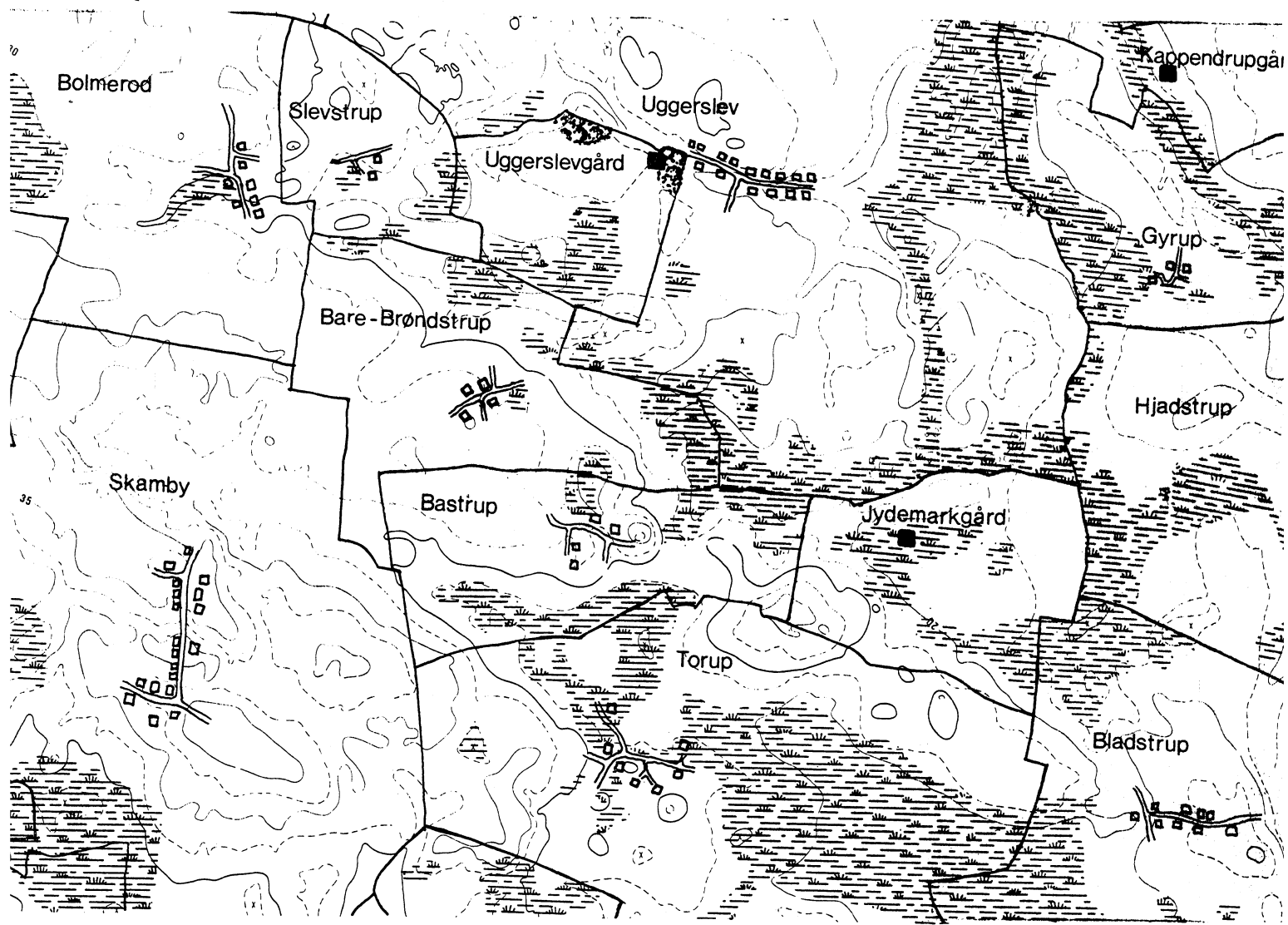
Bastrup

.0.

1.1.0.

0...

BOLMEROD

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Navn: Bolmerød	Navnetype:
-----------------------	------------

Bemærkninger:

Bolmerød er nævnt første gang 1391 i formen Bulmær. Navnet er vistnok et oprindeligt Bul-myr. Forleddet skulle således være glɔa. bul, som betyder træstamme. Efterleddet skulle så være glɔa. myr, som betyder mose.

Anlægstype: Middelalderlig rydningsby/ udflytterbebyggelse.	Anlæggelsestidspunkt: Middelalderen
---	--

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby som er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten slynget vejby

Byens 8 gårde ligger på begge sider af den NS-gående vej. Placeringen er ret uregelmæssig, men en opdeling i 2 grupper synes klar. I N-gruppen 3 gårde og et hus omkring et gadekær, i S-gruppen 5 gårde hvor de to ligger tæt sammen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Et engområde støder op til byen fra SV.

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Blokududskiftning, ret uregelmæssige blokke.

d. Udflytning 5

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 5 gårde udflyttet dels V for byen, dels S for.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Trevangsbrug

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten,

jordbund: Moræneler med ferskvandsdynd.

naturlig afgrænsning: Ja mod V, men ellers ikke.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng

☐ blandingsøkonomi med

Større engareal i V-del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

5 ud af 8 gårde er flyttet ud af byen, især er den S-gruppe opløst, hvor kun 1 gård er tilbage. Der er sket nybebyggelse på de gamle tomter, men ellers ikke. Skelsystemet er velbevaret i vid udstrækning. Vejnettet er stort set også bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

Kun et u-hegn.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 185 ha, heraf opdyrket 1688: 68%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	51	48	41				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	6 ¹	6	6	8	7	8
Huse:					3		
Huse m/ jord:						3	5
Huse u/ jord:						1	0
I alt:	8	6	6	6	11	11	13
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(67) 1664			4		2		8,5
(50) 1688	1		2		3		8,0
1844	1		6				5,6
1903	2		6				4,8
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	36		48		51		
Børn:	12		19		11		
I alt:	48		67		62		

1. 1568-72: 5 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4				2	
1844	3	1					4	3
1903	8	5						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 185 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 68%. Byen havde da alm. trevangsbrug og takseredes til 48 tdr. htk. mod 41 tdr. i 1844. Byen udskiftedes i 1792 og siden er hovedparten af gårdene udflyttet/nedlagt. Byen domineredes i senmiddelalderen af gejstlige besiddere, Dom kapitlet i København erhvervede i 1480 1 gård i Bolmer af Maribo kloster. Odersø hospital erhvervede i 1488 1 gård og Antvorskov kloster erhvervede i 1497 2 gårde, medens kronen i 1502 besad en enkelt fæstegård. I 1664 besad kronen endnu 4 gårde, medens Kørup og Jerstrup hver besad 1 gård. Endnu i 1780 var besiddelsesforholdene meget spredte idet Gyldensteen (Uggerslevgård) og Harritslevgård ejede hver 3 gårde, medens Jerstrup besad 1 gård. I 1806 var Gyldensteens gods stadig intakt, men blandt de 7 gårde var nu 3 selvejergårde. Imellem 1844 og 1903 afsluttedes overgangen til selveje.

Antallet af gårde er som helhed uforandret fra 1511 til 1903, idet der dog nås et lavpunkt på 6 gårde i 1600-tallet. Hustallet står nærmest stille fra 1774 til 1903, ligesom befolkningstallet i 1901 var lavere end i 1845.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen er formentlig egaliseret i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

- 1) Anlægstype. Den lille udflytterbebyggelse/rydningsby er randplaceret i sit ejerlav med ager/eng orientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget-vejby type.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalder af gejstlige besiddere og samledes øjensynligt aldrig på en lodsejers hånd. Udviklingen i det 19. århundrede er meget træg.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med forholdsvis træg udvikling.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret relikter i større omfang.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: flere frilagte gårdtomter.

31

Nørregård

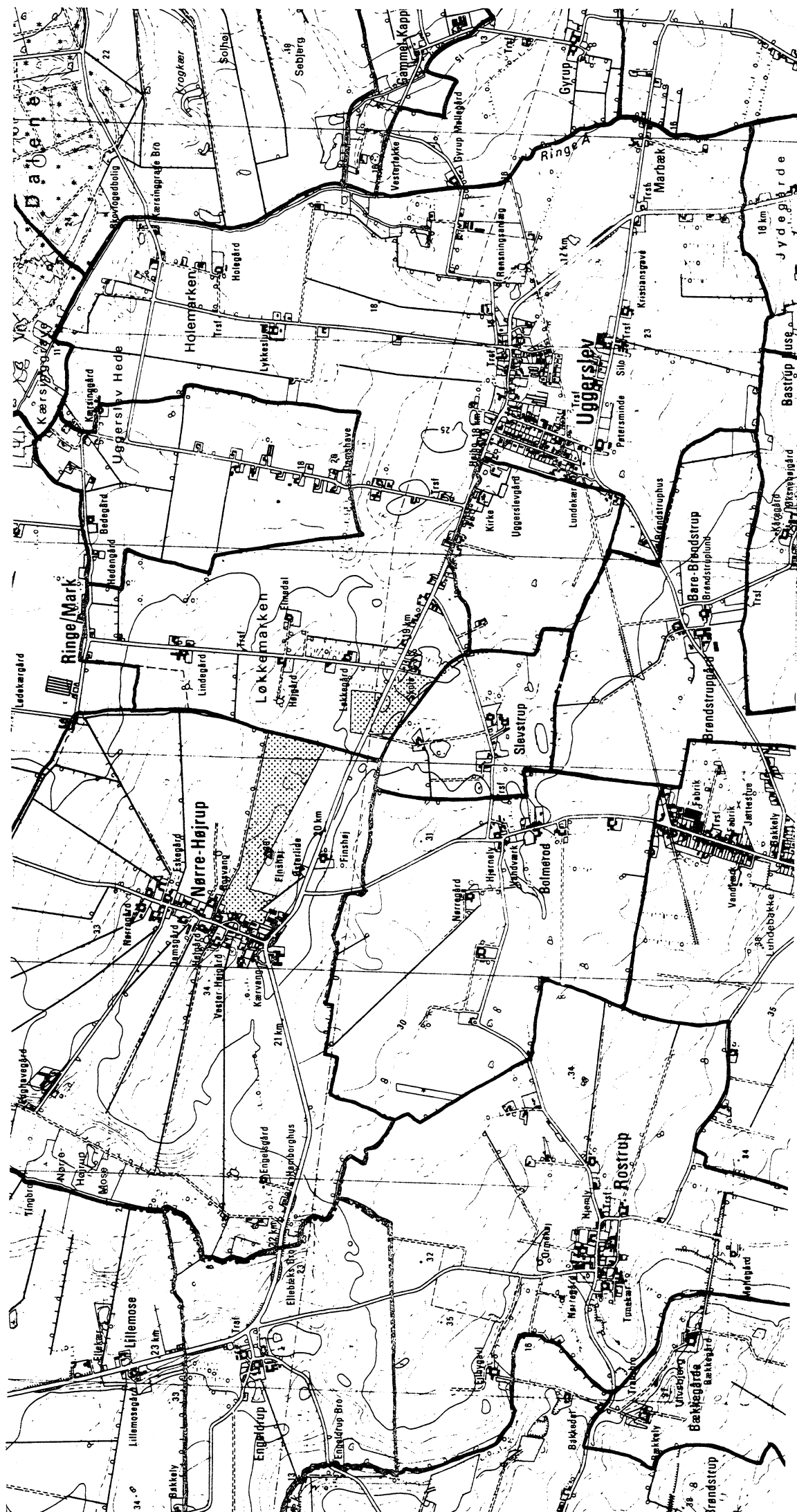
Hjørnely

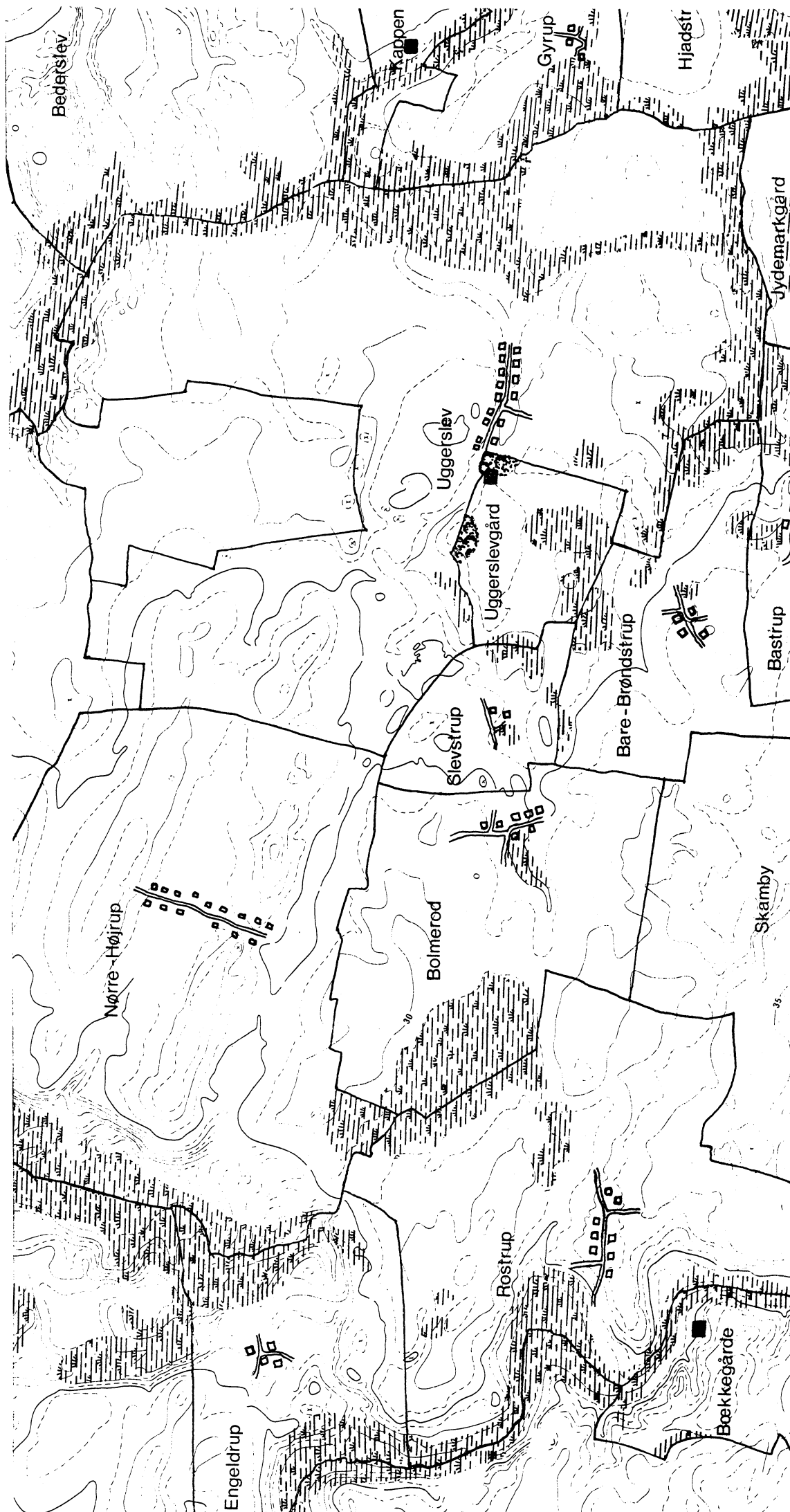
Vandværk

Bolmerød

rs

[illegible]

EJLB

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlbj
----------	-------------------	----------------------	----------------

Navn: Ejby	Navnetype: -by
-------------------	-----------------------

Bemærkninger:

Ejlbj er nævnt første gang i 1369 i formen Elby. Forleddet kan være glɔa. el. som betyder "lang skure, indhuling, fordybning i form af en rende". Efterleddet er by, glɔa. by, som betyder landsby. Bebyggelsesnavne på by anses for dannet i vikingetid.

Anlægstype: Adelby m. kirke	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og ældre middelalder.
------------------------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlby
----------	-------------------	----------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 7 gårde ligger uregelmæssigt på begge sider af den slyngede ter-
ræntilpassede fra NV til Ø gående vej gennem byen. Husene ligger
spredt langs bygaden. Kirken ligger midt i byen ved vejknækket.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1786 figur: blokudskiftning - bymarken er inddelt i uregelmæssige
blokke.

d. Udflytning 2 gårde

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen
 2 gårde flyttet henholdsvis N og V for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, slette, deles NV-SØ af en tunneldal.

jordbund: Moræner med mindre forekomster af ferskvandstørv samt smelte-
vandssand og -grus.

naturlig afgrænsning: Mod N samt den øverste halvdel af både Ø og V grænserne,
men ikke mod NØ, S og sydlige del af Ø og V grænsen.

☒ overvejende ager

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

Mindre engareal mod N samt i den S del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlbj
----------	-------------------	----------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

2 ud af 7 gårde er flyttet ud. Der er sket en større tættere nybebyggelse langs bygaden, hvorved byen har fået en mere sluttet karakter. Vejnettet er stort set uforandret og ligeså skelsystemet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

Enkelte af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Større moseområder mod NØ.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlbj
----------	-------------------	----------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 264 ha, heraf opdyrket 1688: 78%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	81	87	53	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1572	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	9+	10+	9+	9	7	10	6
Huse:	1		7		19		
Huse m/ jord:				1		12	24
Huse u/ jord:				10		1	5
I alt:	10	10	16	20	26	23	35

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50) 1664		3	5	10,1
(89) 1688		1	8	9,6
1844	3	7		5,2
1903	1	4	1	6,8

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	81	143	122
Børn:	38	50	71
I alt:	119	193	193

1610: 9+ gde, 5 huse

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlby
----------	-------------------	----------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1	5			8	2
1844	5	13					5	
1903	6	29						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 264 ha store ejerlav var i 1692 opdyrket ikke mindre end 78%, hvilket er i overensstemmelse med agerjordens dominans på udskiftningskortet. Byen havde i 1682 alm. trevangsbrug og takseredes på grund af den høje opdyrkningsprocent meget højt, nemlig til 87 tdr. htk. I 1844 nedsattes taksationen til 53 tdr. htk.

Fra det oprindelige meget store ejerlav er udflytterbebyggelsen Kile udparcelleret i middelalderens løb. Sandagergårds enklave i Ejlby ejerlav var oprindelig en jord tilhørende Sandager Mølle, der inden 1690 lagdes under Sandagergårds takst. Muligvis er Ejlby og Ejlby lunde opstået som en dobbeltby ved kløvning af et oprindeligt fælles ejerlav.

Et Gammeltofte navn på Ejlby mark vidner i givet fald om den fælles forgænger. Byen blokudskiftedes i 1786 og siden er 2 gårde flyttet ud. I 1369 indløste grev Henrik Ejlby sogn, der var pantsat for 225 lybske mark. Omkring 1400 ejede Niels Brock 2 gårde i byen, medens Knud Henriksen Gyldenstjerne til bl.a. Enggård (Gyldensteen) v. 1460 skænkede gods i Ejlby til Sct. Hans Kloster i Odense.

I 1480 erhvervede Sct. Hans Kloster endnu en gård i byen, men først i 1500-tallet mageskiftede klosteret godset i byen til Sandagergård. I senmiddelalderen erhvervede også Sct. Knud Kloster i Odense en gård i byen. I 1664 var besiddelsesforholdene fortsat meget spredte, dog med Elvedgård og Harritslevgård dominerende (hver med 3 gårde). I 1700-tallets slutning domineredes byen dog af hovedgårdene i nabsognet Nr. Sandager. Sandagergård besad i 1778 3 gårde, medens Gyldensteen i 1783 ejede 5 gårde. Endnu i 1844 besad Gyldensteen 5 gårde, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde synes stabilt fra 1511 til o. 1780, men daler herefter øjensynlig med 2 for atter at genvinde det oprindelige niveau i 1844. I 1903 er gårdtallet imidlertid faldet til 6. Antallet af huse er allerede højt i 1600-1700-tallet, hvorfor væksten i det 19. århundrede bliver af beskeden omfang, ligesom befolkningsvæksten ligger under normen.

Gårdene i byen var i 1688 forholdsvis store. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlby
----------	-------------------	----------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

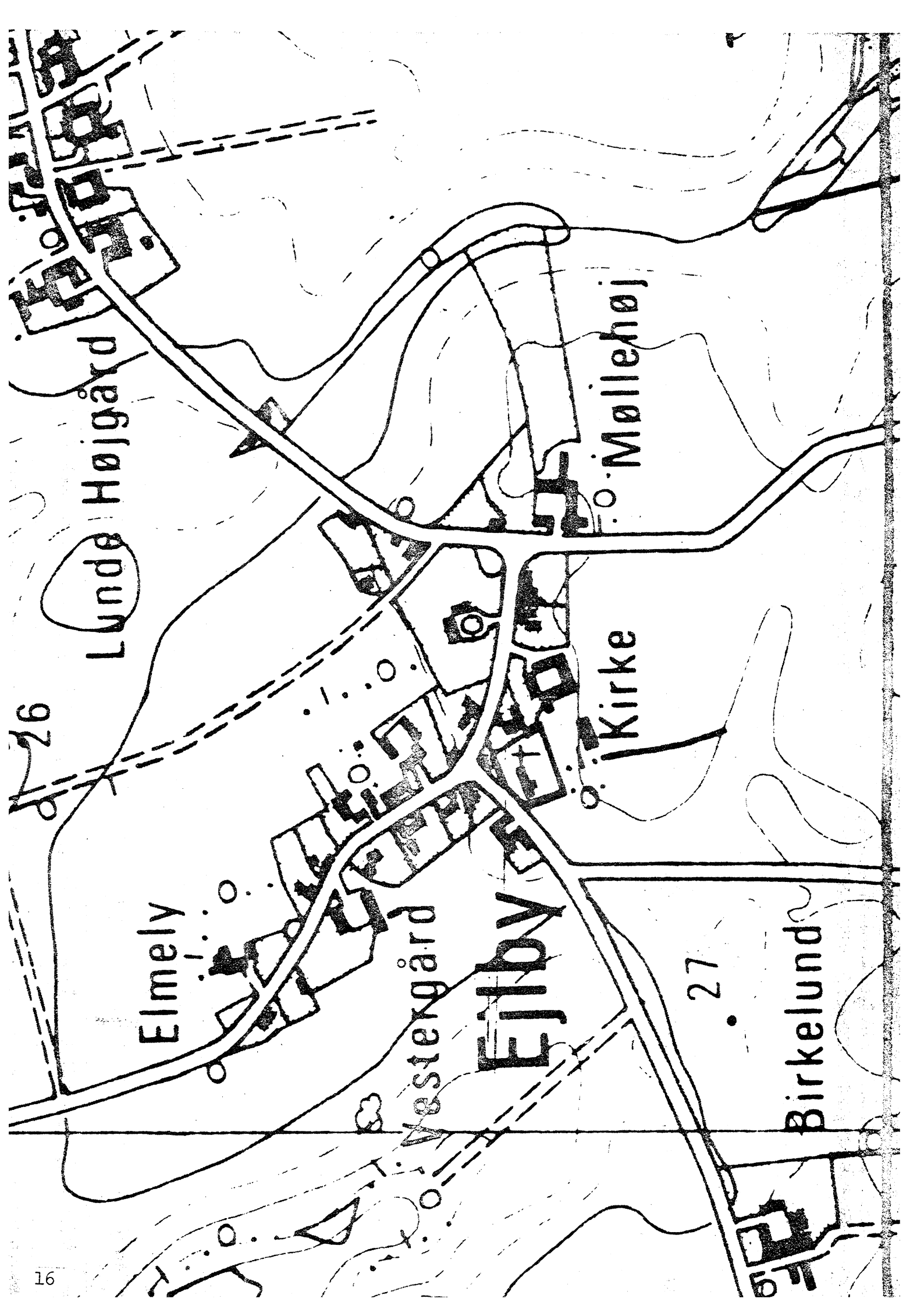
Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

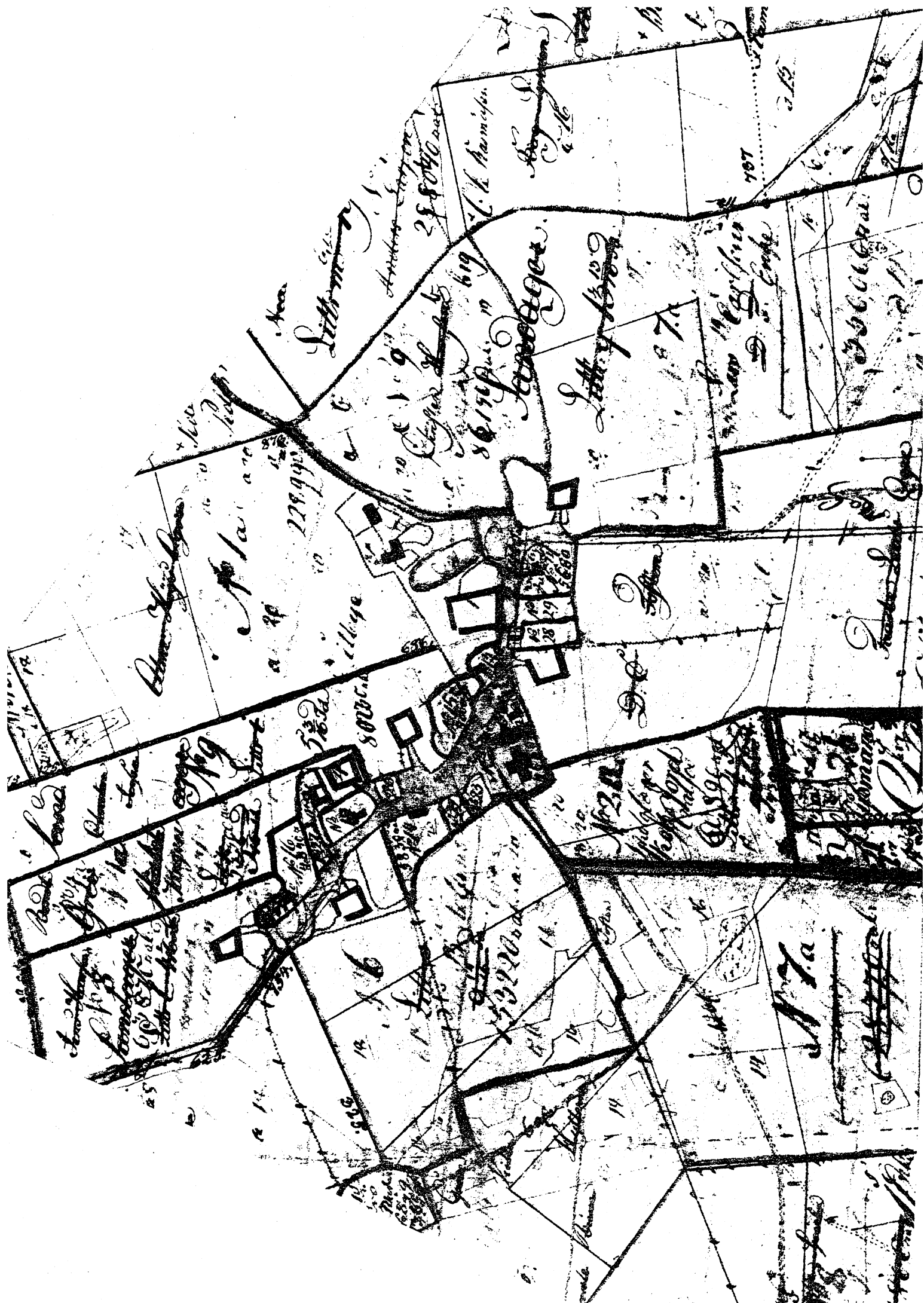
- 1) Anlægstype. Den middelstore kirke - adelby af vikingetidsnavnetypen - by er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er den alm. forekommende slynget-vejby type. Ejlby og Ejlby lunde synes opstået ved en bykløvning. Et Gammeltofte navn vidner formentlig om en fælles vikingetidig forgænger. Fra Ejlby er senere udflyttet og udparcelleret Kile.
- 2) Udviklingstype. Byen havde i senmiddelalderen meget sammensatte besiddelsesforhold og gårdene samledes først sent under nabohovedgårdene Sandagergård og Gyldensteen. Byen synes aldrig egaliseret og udviklingen er forholdsvis træg.

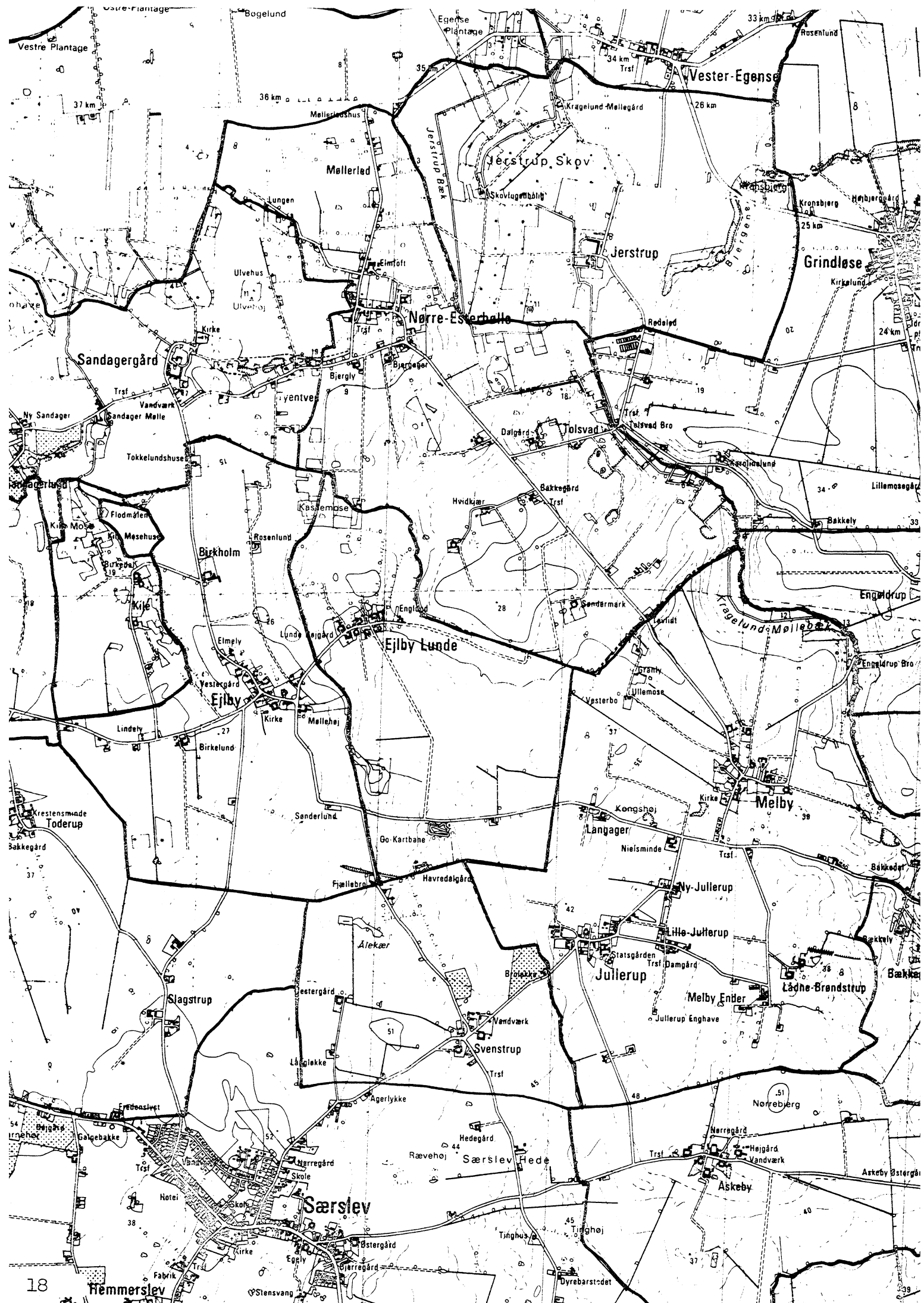
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype uden særlig udviklingsmæssige karakteristika.

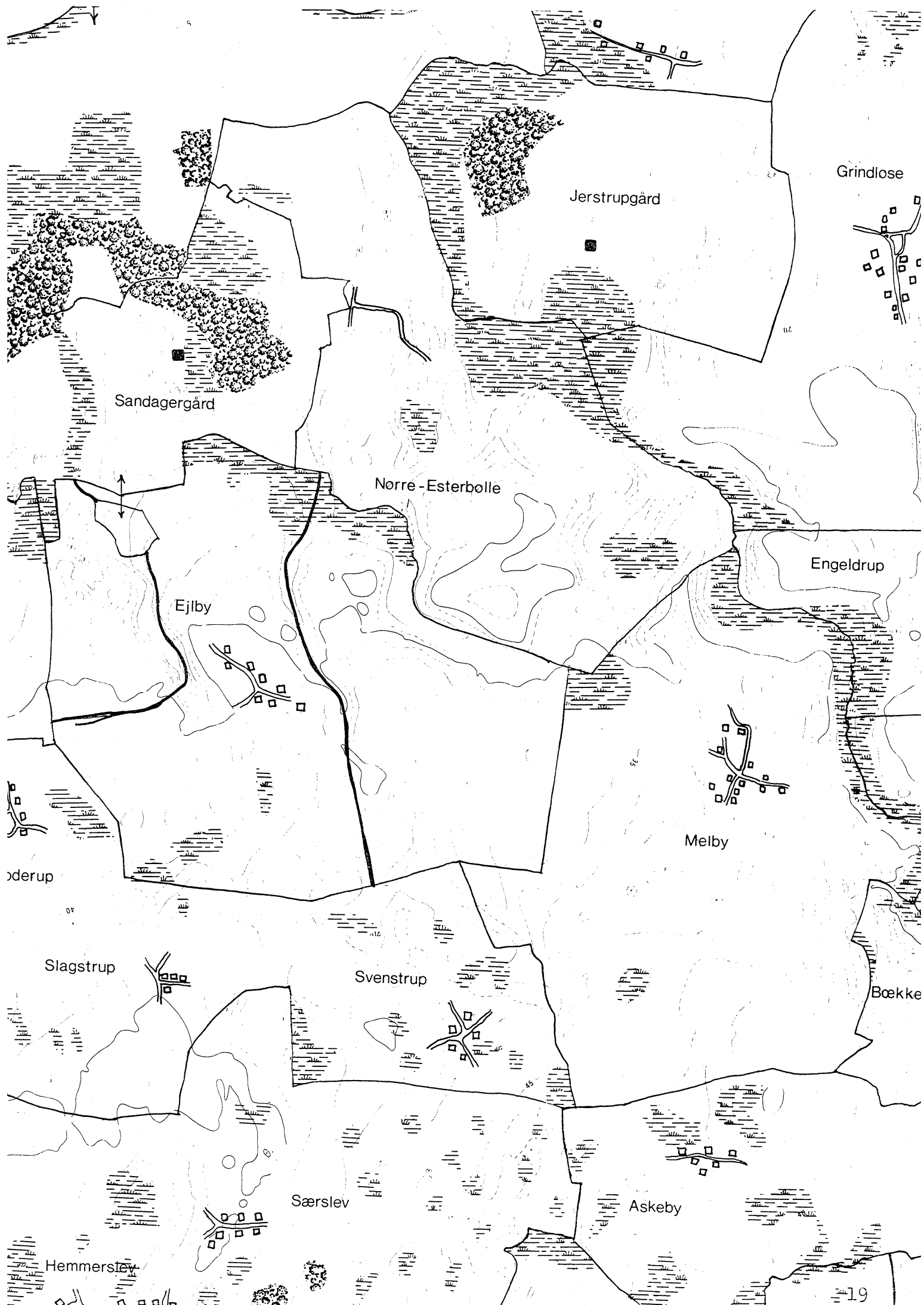
Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men dog præget af udfyldende bebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning, men dog et større moseareal.
- 3) Særlig relikter: kirke.
- 4) Arkæologiske interesser: en Gammeltofte.

EJLBY-LUNDE

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlby
----------	-------------------	----------------------	----------------

Navn: Ejlby-Lunde	Navnetype:
--------------------------	------------

Bemærkninger:

Ejlby-Lunde er nævnt første gang 1387 i formen Lyunghe. Kilden kan dog også referer til et andet Lunde. Hvis formen Lyunghe virkelig er dette Lunde er navnet en form af gl̥da. Liung, som betyder lyng, eller lyngbevokset strækning. Ellers er navnet en form af lund, gl̥da. lund, som betyder lille skov.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse.	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby som er anlagt ved udflytning fra en adelby i dette tilfælde Ejlby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlby
----------	-------------------	----------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejby. (!)

Byens 9 gårde ligger alle reglmæssigt langs den lige ØV gående vej. Gårdene ligger (m. undt. u. den Ø) med lige stor afstand fra vejen. På S-siden er der også lige stor indbyrdes afstand. Ingen huse. Midt i bygaden er gadekær, der strækker sig ud blandt gården mod N.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1786

figur: Stjerneudskiftning - størsteparten af lodderne udskiftet i stjernefigur.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten mod SV er tunneldal mod Ø og V et ekstra marg. afvandingsløb.

jordbund: Moræneler med ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Mod N og den N-del af V grænsen, men ellers ikke.

☒ overvejende ager

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

Lille engområde i N-del af bymarken.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlby
----------	-------------------	----------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Alle 9 gårde bevaret på deres gamle tomter. Vejnettet uforandret og ligeså skelsystemet. Ingen nybebyggelse. Gadekæret bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

kun få u-hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

engområde (mose) mod N.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlbj
----------	-------------------	----------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 182 ha, heraf opdyrket 1688: 79%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	65	63	42	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1572	1664	1688	1784	1844	1903
Gårde:	9	9	9	9	9	9	9
Huse:							
Huse m/ jord:							
Huse u/ jord:							1
I alt:	9	9	9	9	9	9	10

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(56) 1664		6	3	7,2
(44) 1688	2	4	3	7,0
1844	1	8		4,4
1903	1	8		4,8

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	38	42	41
Børn:	18	19	16
I alt:	56	61	57

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Sønderød	Sogn: Ejlby
----------	-------------------	----------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							9	
1844	1						8	
1903	9	1						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 182 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 79%, hvilket svarer til en næsten total opdyrkning. På grund af den høje opdyrkningsprocent skyldattes byen meget højt i 1688 til 63 tdr. htk. I 1844 nedsattes det til 42 tdr. htk. Byen havde i 1682 alm. trevangsbrug. Ejlby-Lunde er udparcelleret fra et større Ejlby-ejerlav. Udparcelleringen kan enten have haft form af en bykløvning eller en torpudflytterbebyggelse.

Byen stjerneudskiftedes i 1786 - men ingen gårde er udflyttede.

De regulerede skelforløb mod syd kan have forbindelse med, at 3 af byens gårde i 1664 havde jord på Slagstrup mark.

I senmiddelalderen ejede kronen (Rugård len) 3 gårde i byen, medens Dalum Kloster ejede 1 gård. I 1664 var hele byen på adelige hænder, og byen domineredes af Enggård (Gyldensteen), der ejede 7 af de 9 gårde. I 1783 var Gyldensteenkommet i besiddelse af samtlige gårde i byen, og denne situation var stort set uforandret endnu i 1844. I 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde er uforandret 9 fra 1511 til 1903, ligesom der mærkværdigvis kun tilkommer ét hus i perioden! I overensstemmelse hermed står også befolkningstallet stille fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen er egaliseret i 1700-tallet.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Ejlby
----------	-------------------	----------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒

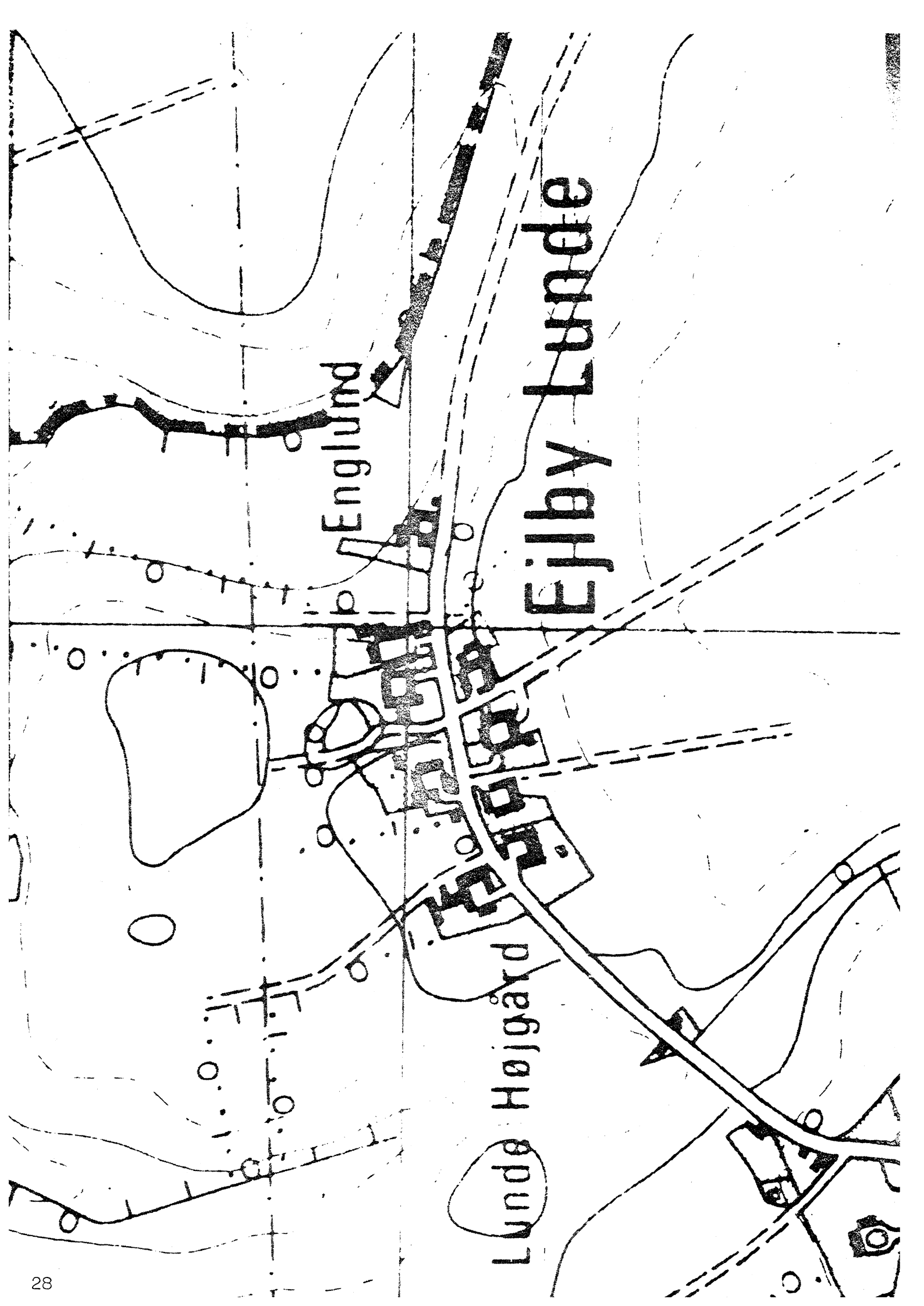
Landsbytypologisk vurdering: særlig interesse.

- 1) Anlægstype. Den middelstore udflytterby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byen havde i 1682 alm. trevangsbrug og en meget høj opdyrkningsprocent. Byformen er den på Fyn sjældne regulerede vejby-form dog ikke i en særlig ren form.
- 2) Udviklingstype. Byen samles i 1600-1700-tallet under Gyldensteen og egaliseres inden 1783. Overgangen til selveje forløber sent og byen bevares i helt usædvanlig grad sit arkaiske præg.

Sammenfattende drejer det sig om en alm. og ret typeren anlægstype med en sjælden bytomtudformning, der i hel usædvanlig grad er ubørørt af den videre udvikling

Relikt-vurdering: særlig interesse.

- 1) Bytomten er særdeles velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn i større udstrækning, men er så godt som blottet for nyere bebyggelse.
- 3) Særlig relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

Granet

6/15. Vol. 1. Letter to ~~Robert~~
Harris, 1890. (1)

105835.

[Handwritten signature]

With Love to You & Mother
Katherine

[Illegible handwritten signature]

1/11/1911

Christens befehlen.

3

100

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
42

15

10/16/54

318

156736

3

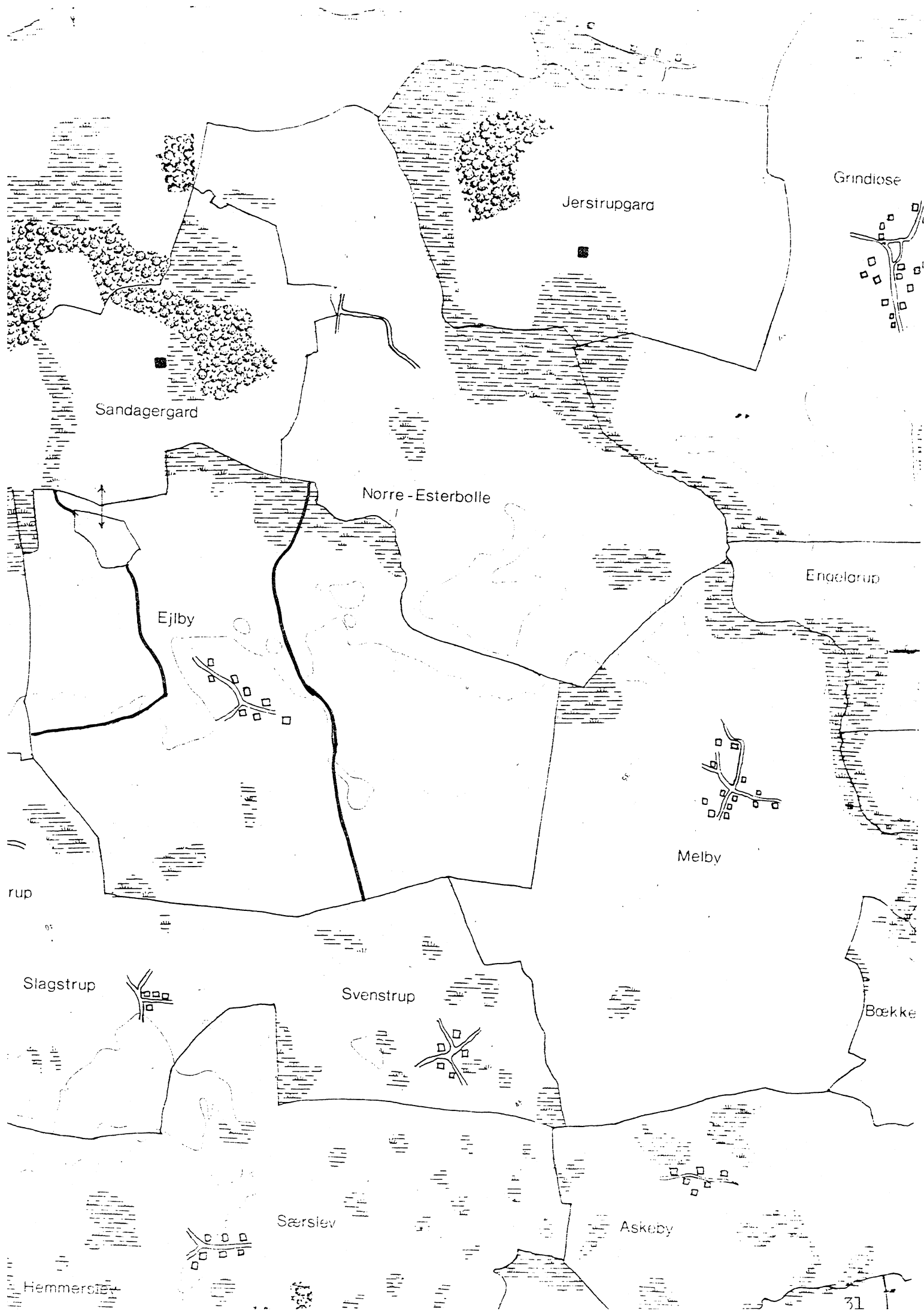
五

1

1

20

This is a detailed black and white map of the Særslev area in Denmark. The map shows a network of roads, with major roads indicated by thicker lines. Various towns and villages are labeled, including Særslev, Ejby, Jørgensen, and others. The map also shows geographical features such as lakes and rivers. Distances between locations are marked with numbers and units (e.g., 37 km, 36 km). A scale bar is located in the bottom left corner, showing a distance of 30 km. The map is oriented with North at the top.

Sandagergard

Jerstrupgard

Grindløse

Norre-Esterbolle

Engølarup

Ejlby

Melby

Slagstrup

Svenstrup

Bække

Særslev

Askeby

Hemmerst

ELSKOV

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Navn: Ejlskov	Navnetype: -Skov
----------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Ejlskov er nævnt første gang 1383 i formen Ighelskow. Kilden kan dog også refererer til et andet Ejlskov. Forleddet er sandsynligvis glɔa. ighil, som betyder igle. Efterleddet er skov, glɔa. skogh.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Vejklyngeby.

Bygaderne består af en SV-NØ og en SØ-NV-gående vej med en fortlignende udvidelse mod V. Terrænet småkuperet. - Bebyggelsen ligger spredt langs de to gennemgående veje.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1787-88 figur: Stjerneudskiftning

d. Udflytning Ingen udflytning.

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, vends, med hedeslette mod syd.

jordbund: Ferskvandssand med moræner samt ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Mod syd, vest og øst (åer, enge), men ikke mod nord.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Ingen udflytning. 2 gårde er flyttet inden for landsbytomten, hvor de gamle gårdtomter er bebygget med huse. Men ellers er der kun kommet få huse til siden udskiftningen, hvorved landsbytomten som helhed er velbevaret.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

1) Etvangeskel bevaret i form af en markvej fra den østligste gård og nord på.

2) Et vangeskel bevaret V for byen, løbende mod V.

3) Et vangeskel bevaret N mod NV, idet det i dag udgøres af vejen fra Ejlskov til Ore.

De fleste udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Enkelte mindre skovpartier bevaret henholdsvis mod SV og N. Kun få gårde og huse uden for landsbytomten.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 585 ha, heraf opdyrket 1688: 67%.²

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	106	121	70 ²	

Bebyggelsesenheder:

	1511 ³	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	16	14	14	13	13	15	15
Huse:			7		13		
Huse m/ jord:				1		16	21
Huse u/ jord:				3		1	4
I alt:	16	14	21	17	26	32	40

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(43) 1664	3	4	7	7,6
(46) 1688	1	4	8	9,2
1844	14	1		2,7
1903	12	3		3,2

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	97	205	149
Børn:	72	105	71
I alt:	169	310	220

1. 1610 - 12 gdr., 8 huse

2. incl. Ågård.

3. Excl. including Ågård.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
-----------------	--------------------------	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	6		1	7			7	
1844	5	9					10	8
1903	15	25						

Udviklingsbeskrivelse:

Sydøst for Ejlskov ligger udflytterbebyggelsen Ågårde, der i 1800 regnedes med til Ejlskovs ejerlav, der da var på ikke mindre end 585 ha, hvoraf i 1682 ikke mindre end 67% var opdyrket. Et overraskende højt tal i betragtning af Ejlskovs beliggenhed på tærsklen til skovbygden. Den sydlige del af ejerlavet er således isprængt betydelige eng og skovparter. Ejlskov takseredes i 1688 til 121 tdr. htk., men denne taksation nedsattes i 1844 til 70 tdr. htk. og i dette tal er endog iberegnet Ågårde. Ejlskov havde i 1682 treårig rotation, men 4 vange. Nord for Ejlskov vidner navnene på Karup Toft, - Kier og - Åvening om en nedlagt udflytterbebyggelse Karup. Udflytterbebyggelsen Ågårde nævnes fra 1400-tallets begyndelse som hovedgård, men er omkring 1495 sunket ned i bondestanden. I 1500-1600-tallet bestod bebyggelsen af 2 store bondegårde og en møllegård. I 1720 oprettedes heraf hovedgården Ågårde under grevskabet Gyldensteen. Ejlskov stjerneudskiftedes i 1787, men der fandt ingen udflytning sted. I 1475 sværges markskel mellem Ejlskov og Holse. Rimeligvis har der været grænsestridigheder i forbindelse med nyopdyrkning. I hvert fald fastslår et tingsvidne fra 1508, at hvilken Ejlskov mand, som bryder jord, skal have engen som ligger for det samme stykke jord han bruger. I senmiddelalderen domineredes byen af selvejere, hvoraf der (under Rugård len) i 1537 fandtes 6, medens Kærsgård i 1520 ejede en enkelt gård. I 1664 var der fortsat 6 selvejergårde i byen, der da i øvrigt havde Rlvedgård som største lodsejer med 4 gårde. I 1700-tallet gjorde den lille nabohovedgård Molsegård sig gældende med 6 gårde, i 1773. I 1783 ejede Gyldensteen imidlertid størsteparten af byen (10 gårde) og dette fæstegods forblev intakt indtil det 19. århundredes slutning. Antallet af gårde i byen synes fra 1511 til 1774 at have ligget stabilt på 13-14, og stiger herefter beskedent i det 19. årh. Hustallet var allerede ret højt i 1664, hvor samtlige huse lå på selvejergårdenes grund og hustallet ekspanderer i normalt omfang fra 1774 til 1903. Befolkningstallets vækst er fra 1787 til 1845 langt over det normale, men inden 1901 tabes atter en stor del af forøgelsen. Gårdene var i 1688 forholdsvis store, men varierede i øvrigt betragteligt i størrelse fra helt små "skovbol" på 1-2 tdr. htk. til storgårde på 11-12 tdr. htk. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

- 1) Den middelstore adelby af den middelalderlige navnetype - skov er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er vejklyngeby.
Inden for det store ejerlav findes en nedlagt middelalderbebyggelse Karup, medens en udflytterhovedgård Ågårde (en overgang en lille landsby) stadig eksisterer. Ressourceområdet er præget af skovbygdens nærhed.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes i 15-1600 tallet af selvejere, medens godserne Holsegård og Gyldensteen i løbet af 1700-tallet blev de største lodsejere. Byen samledes dog aldrig på en besidders hånd og synes aldrig egaliseret. Væksten i det 19. århundrede har som helhed normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og type-ren anlægstype, hvis ejerlav afspejler en række vigtige bebyggelses-historiske udviklingstrin.

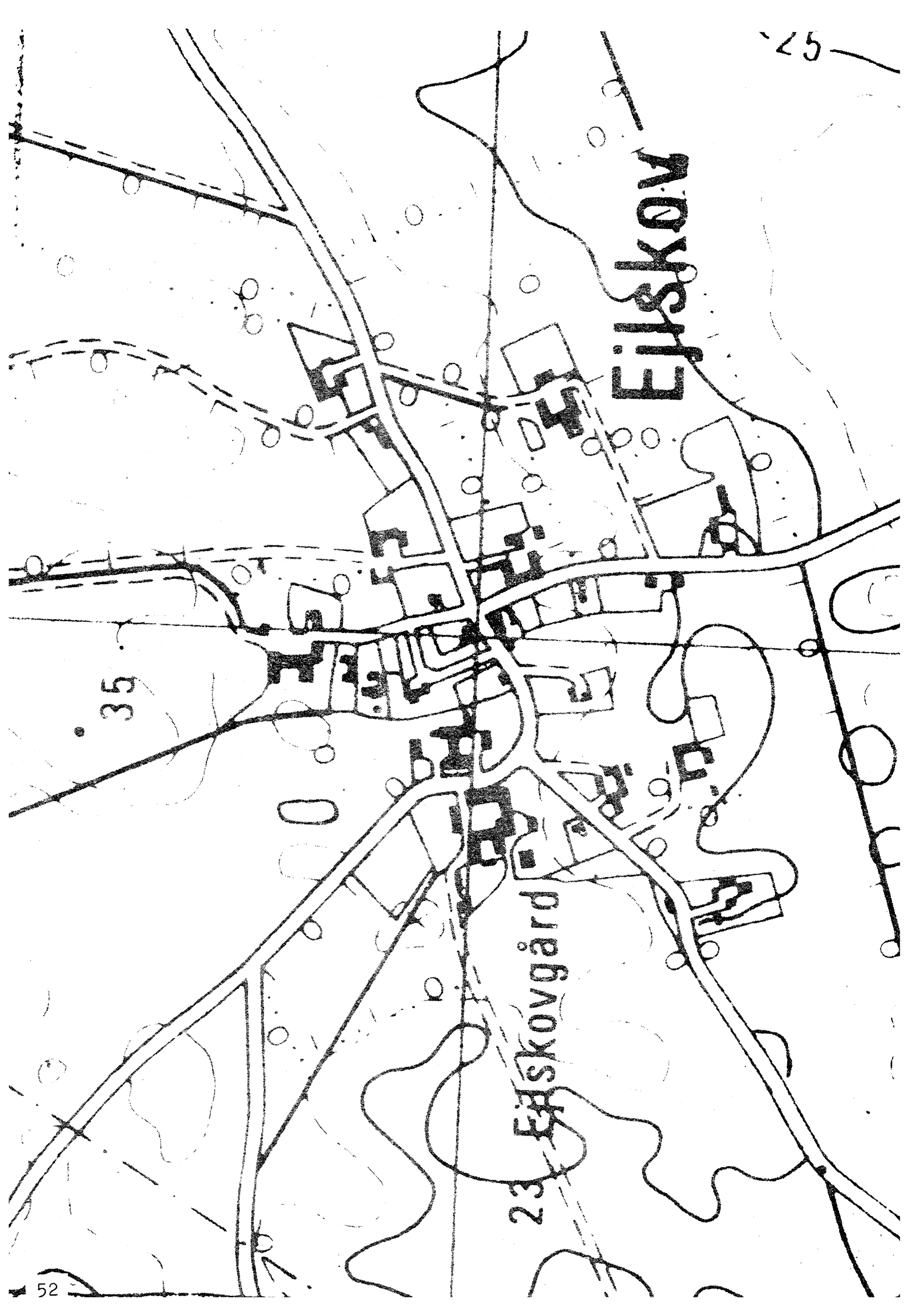
Relikt-vurdering: Særlig interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet har i usædvanlig grad bevaret såvel vangeskel som udskiftningskel.
- 3) Særlige relikter: Ågårde med møllen.
- 4) Arkæologisk interesser: Karup Tofter.

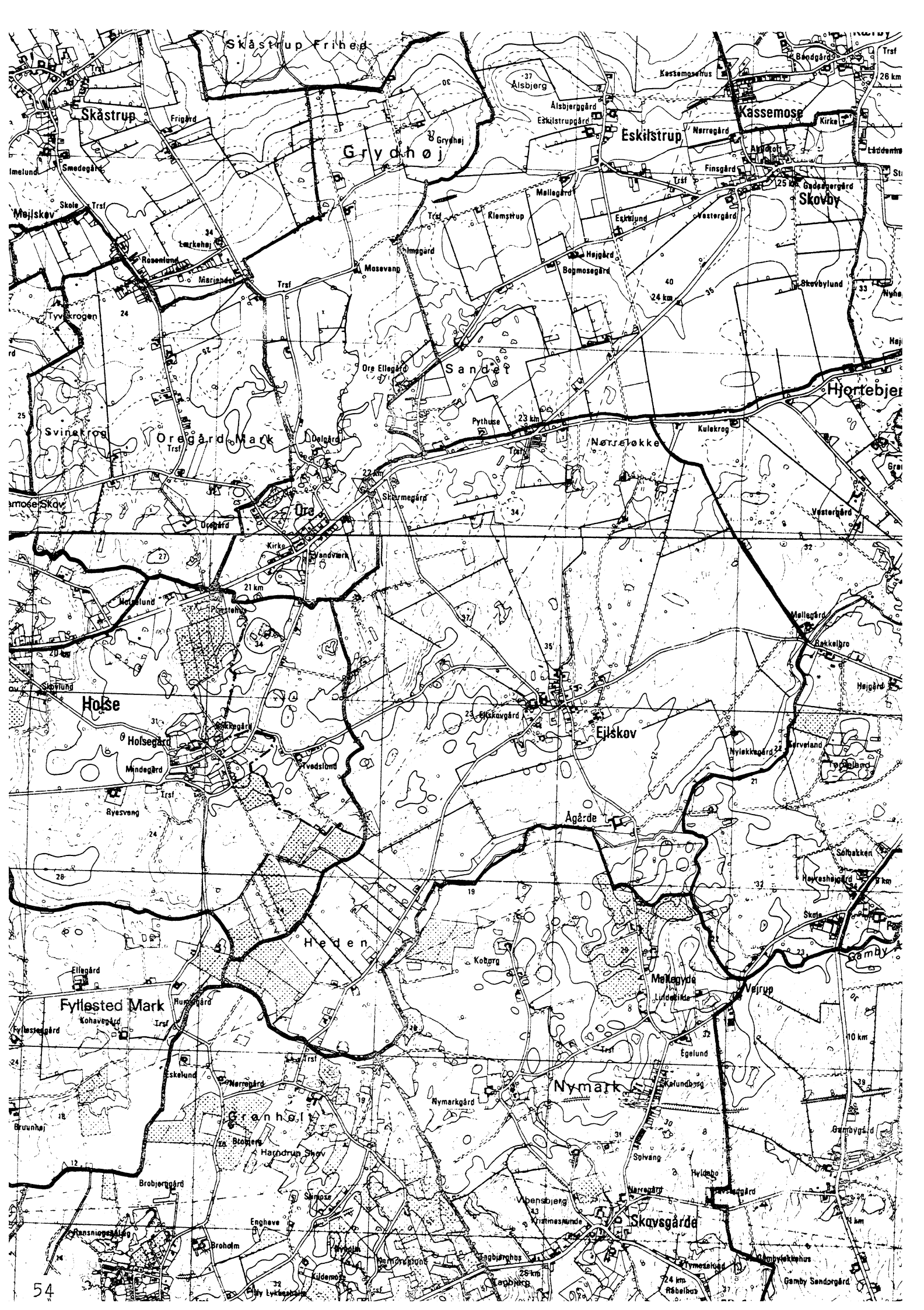
Ejlskov

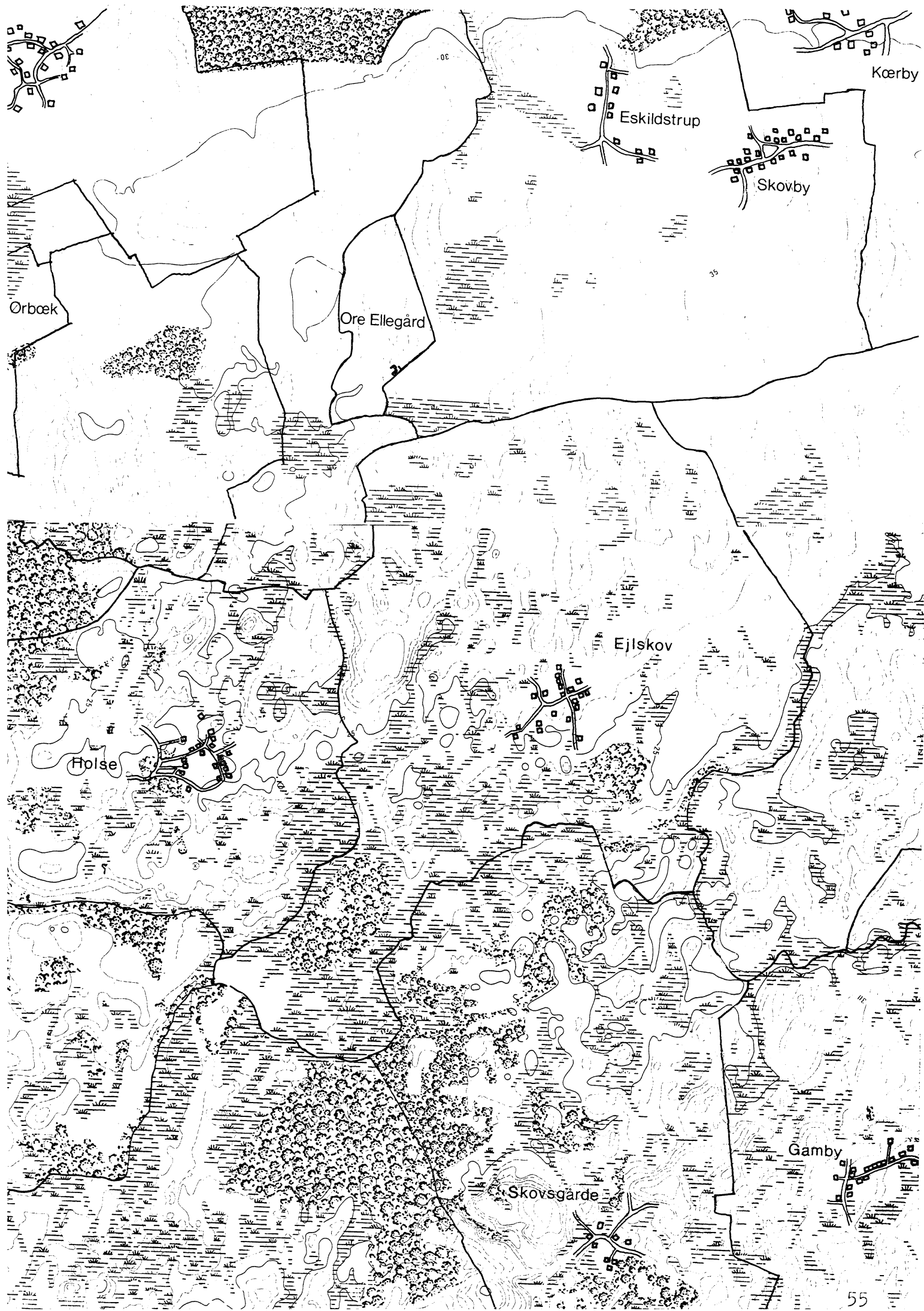
23 Ejlskovgård

35

FARSBØLLE

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Navn: Farsbølle	Navnetype: -Bølle
------------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Farsbølle er nævnt første gangs 1336 i formen Fadersbolegård. Forleddet er sandsynligvis mandsnavnet glda. Fathir. Efterleddet er bølle, glda. bøli, som er en afledning af roden i navneordet bol og betegner formodentlig ligesom dette oprindeligt enkeltgård, helgård. Bebyggelsesnavne på bølle anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Udflytterby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
--------------------------------	--

Bemærkninger:

En udflytterby er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra adelen - her Hårslev.

Historiske tildragelser:

Præstegården lå til 1645 i Farsbølle, da den brændte.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slyngget vejby. (!)

De 4 gårde ligger langs den gennemgående vej Hårslev-Gamby.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Oprindeligt er landsbyen centralplaceret, men er ved lykkesborgs udparcellering blevet en randby.

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen 1 gård

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4 Dyrkningsfællesskab med Hårslev.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vissenbjerg.

jordbund: Moræneler med små forekomster af ferskvandsler, -tørve og -dynd.

naturlig afgrænsning: Kun mod S og N. Mod Ø synes den kraftigt reguleret ved oprettelsen af Lykkesborg.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Ca. 25% af gårdene er udflyttet, men 1 gård er flyttet inden for sin egen tomt.

Ikke et eneste hus er opført siden udskiftningen og vejsystemet er intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Men større moseparti bevaret SV for landsbyen. Bortset fra udflyttergården findes der ikke anden bebyggelse i ressourceområdet.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Mårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 109 ha, heraf opdyrket 1688: 54%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	25	28	19	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1572	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	9	8	4	4	4	2	4
Huse:			1		2		
Huse m/ jord:						1	2
Huse u/ jord:						0	3
I alt:	9	8	5	4	6	3	9

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(75) 1664	1	2	1	6,3
(50) 1688	1	2	1	7,0
1844		1	1	9,0
1903	1	2	1	6,0

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	24	52	36
Børn:	10	15	13
I alt:	34	67 (2)	49

1. 1610: 1 gdr.

(2) Befolkningstallet er i 1845 for højt. Sandsynligvis er en gruppe talt med her, som retteligt hører under Gamby, idet der her er for få.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Skovby	Søndersø	Hårslev

Besiddelsesforhold:		Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664		1		3	1				
1844			1					2	
1903		4	5						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 109 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 52%. Ejerlavet takseredes da til 28 tdr. htk. mod 19 tdr. i 1844. Farsbølle synes oprindelig udflyttet fra og udparcelleret af Hårslev ejerlav. Byen er placeret ved overgangen til skovbygden.

Omkring 1650 oprettedes Lykkesborg som hovedgård af bøndergårde i Farsbølle.

Herved flaldt gårdtallet i byen til det halve og ejerlavet deltes i to - adskilt af Lykkesborgs enemærke. Farsbølle by fik herved en ejendommelig randplacering. I 1664 var Lykkesborg (18 tdr. htk.) ganske øde og uden bygninger. I det følgende århundrede deltes Lykkesborg i 2 gårde a 9 tdr. htk. Farsbølle by - eller rettere resterne heraf - udskiftedes i 1789 og siden er en gård udflyttet.

I 1336 omtales (hovedgården) Fadersbøllegård, der i 1396 erhvervedes af dronning Margrethe. I senmiddelalderen ejede kronen da også 3 gårde i byen (heriblandt 1 selvejergård) foruden præstegården til Hårslev sogn, der ihvertfald fra 1511 og indtil 1645 lå i Farsbølle. Endnu i 1664 var krongodset intakt og udgjorde da resten af bæbyggelsen efter Lykkesborgs oprettelse. Blandt de adelige besiddelser kan nævnes, at Enggård (Gyldensteen) i 1520 ejede 2 gårde i Farsbølle - ihvertfald en del af Lykkesborgs grundlag. I 1700-tallet blev Gyldensteen øjensynlig enebesidder i ejerlavet, idet godset i 1783 ejede 4 gårde i Farsbølle foruden de to Lykkesborg gårde. Overgangen til selveje skete i det 19. årh. i anden halvdel.

Antallet af gårde i Farsbølle daler til det halve i forbindelse med Lykkesborgs oprettelse ved 1650. Gårdtallet stabiliserer sig herefter på 4, idet der dog nås et minimum på 2 gårde i 1844. Hustallet forbliver særdeles beskedent i byen, hvorfor befolkningstallet i 1901 allerede er dalet betragteligt i forhold til 1845. Gårdene var i 1688 gennemsnitlig af normal størrelse. Byen synes aldrig egaliseret. I 1492 strides man om, hvorvidt der fra gammel tid havde være vangelag mellem Farsbølle, Labølle og Vierné marken.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

1) Anlægstype. Den lille udflytterbebyggelse af vikingetids-middelalder navnetype - bølle er oprindelig centralplaceret med agerorientering. Oprettelsen af hovedgården Lykkesborg splittede imidlertid ejerlavet i to, halverede byen og gav den en ejendommelig randplacering.

2) Udviklingstype. Byen husede allerede i 1300-tallet et adelsgods, der i 1396 erhvervedes af kronen og udparcelleredes (?). Kronen besad herefter frem til enevælden halvdelen af byen, medens den adelige halvdel forvandlede til hovedgården Lykkesborg o. 1650. I 1700-tallet samlede Gyldensteen hele det oprindelige ejerlav. Overgangen til selveje forløb sent og ekspansionen i det 19. årh. fik beskedent omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, hvis videre udvikling er afgørende præget af samspillet mellem hovedgård og landsby.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men har nu karakter af åben bebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn i større udstrækning, men dog et større moseparti.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: adskillige frilagte gårdtomter.

Mejlvang

Adsertoft

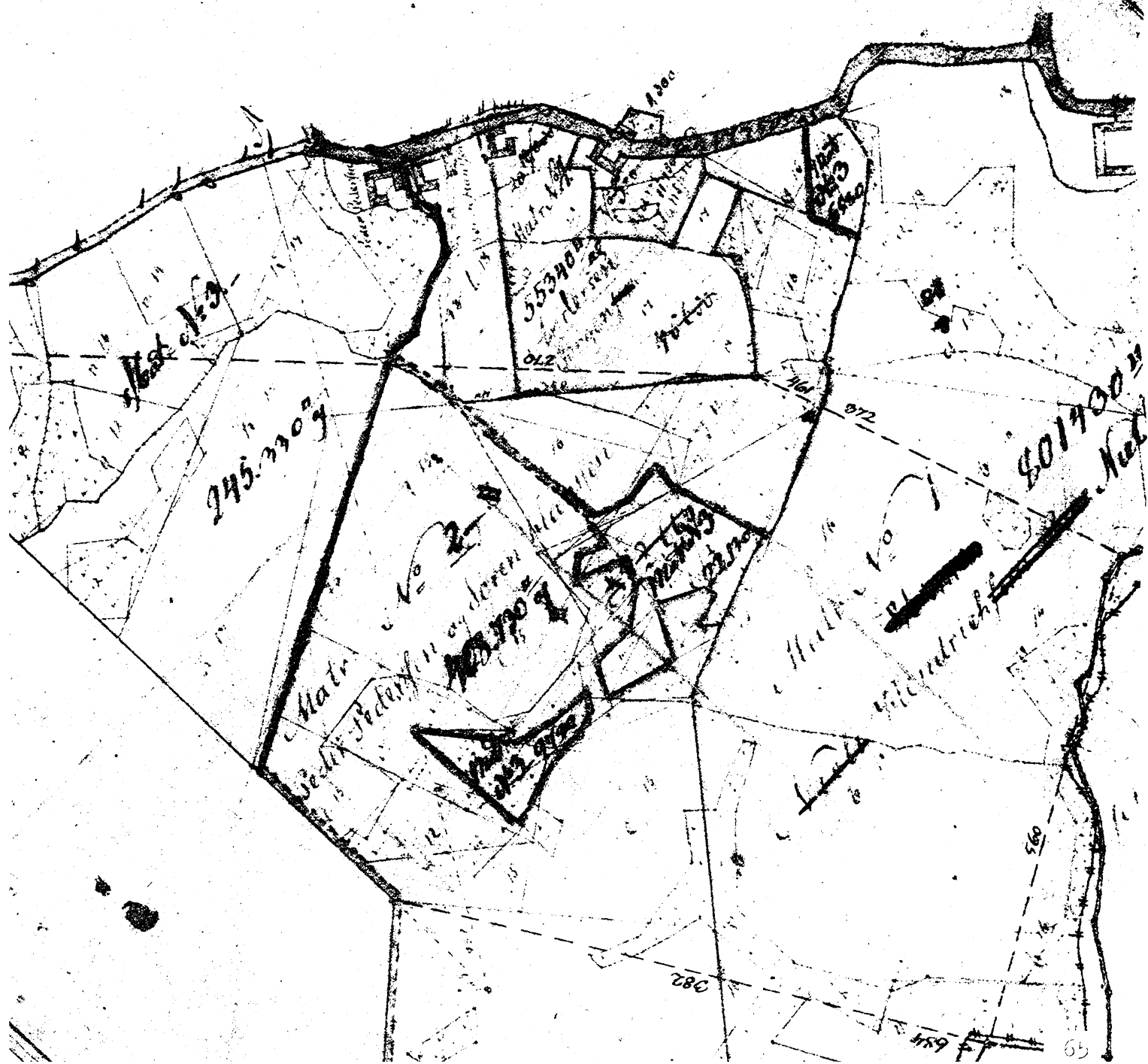
Farsbølle

26

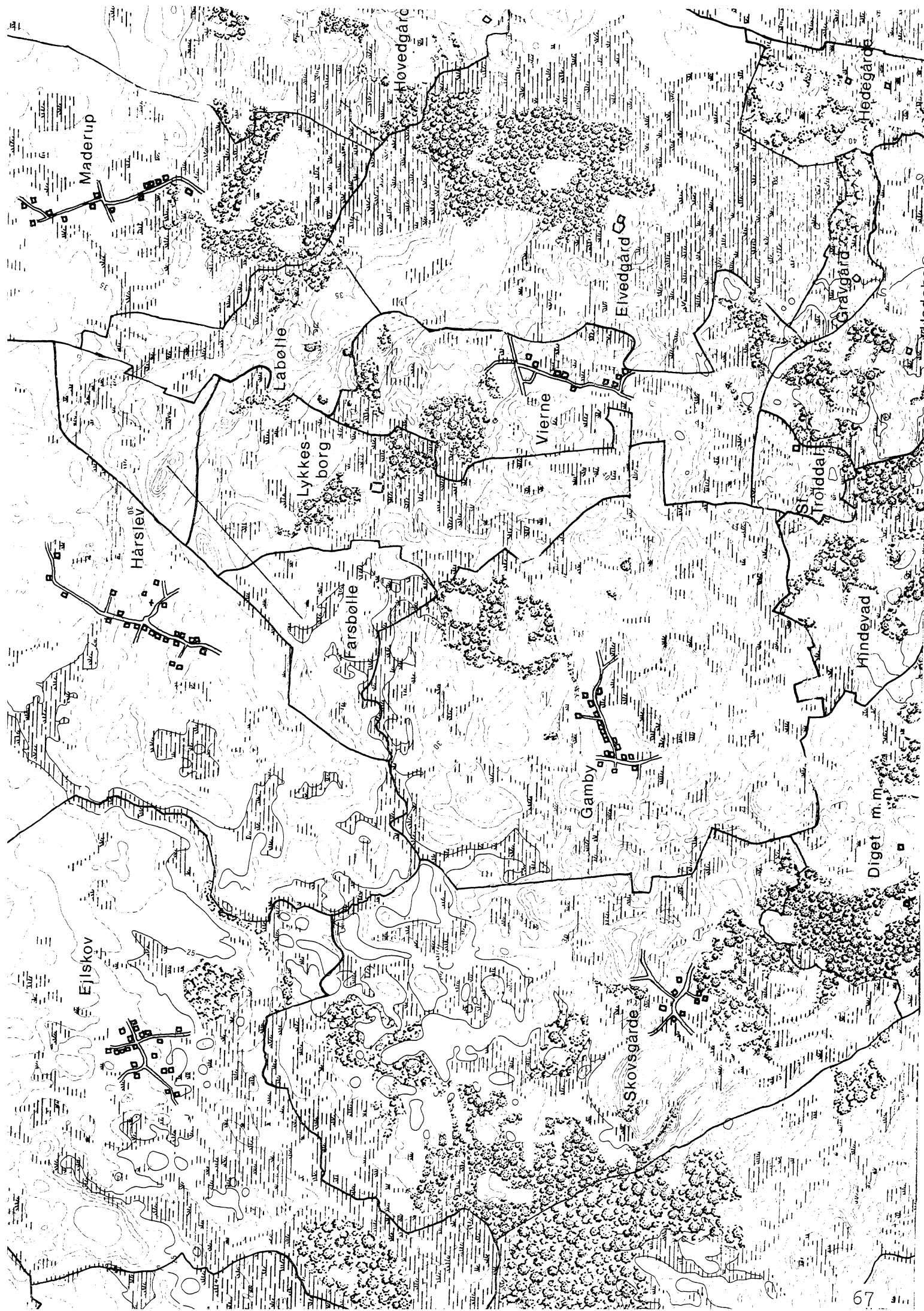
Lykkemose

Agård

alle 20
 danske Sogn
 i Høiherred
 Odense De
 sammenfatte efter and. korter den
 eller maatte manen og præst af
 den 1809.

FARSTRUP

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Vigerslev
----------	-------------------	----------------------	--------------------

Navn: Farstrup	Navnotype: Torp
-----------------------	------------------------

Bemærkninger: Farstrup er nævnt første gang 1421 i formen Farstorp. Forleddet er mandsnavnet gl̥da. Fathir. Efterleddet er torp, gl̥da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
--	--

Bemærkninger: En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra en adelby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Vigerslev
----------	-------------------	----------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejby (!)

Gårdene ligger jævnt fordelt langs bygaden. Syd for bygaden ligger der et gadekær. Nord for byen ligger Ågård, som måske ikke har hørt til dyrkningsfællesskabet Farstrup, det samme kan siges om Skovsgårde syd-vest for byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1802 figur: Uregelmæssig strimmeludskiftning.

d. Udflytning Antal: 3 gårde

- ☒ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen
 3 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 5 el. flere

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Sletten, gennemskåret af tunneldal mod SØ.

jordbund: Moræneler med mange små forekomster af ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Grænsen mod Vigerslev og Kelleby synes ikke naturlig.

- ☐ overvejende
☒ overvejende agerjord med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Vigerslev
----------	-------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Ca. 40 % af gårdene er væk, resten ligger på deres oprindelige tofter. Gård nr. 18 er dog flyttet op på den nordlige del af dens tofte. De frilagte gårdtomter er helt eller delvist blevet bebygget med huse på nær gård nr. 14. Bykernen er blevet stærkt bebygget med huse, som således også har "forlænget" byen mod syd. Det afsidesliggende gadekær synes bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Få bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Nyere bebyggelse "Farstrup Hede" opstået i den sydvestlige del af ejerlavet. Vejen, der oprindeligt gik fra Farstrup over Skovsgårde til Veflinge, er flyttet mod nord. I den sydlige del af ejerlavet er der også blevet stærkt bebygget.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Vigerslev
----------	-------------------	----------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: Skovsgårde, Ågård og Farstrup: 499 ha, heraf opdyrket 1688: 53 %.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	93	75 + 18 ⁴⁾	98 ³⁾	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1572 ¹⁾	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:	16	13	15	17 ²⁾	16 ³⁾	14 ³⁾	18
Huse:		1	1		9		
Huse m/ jord:						8	17
Huse u/ jord:				1		0	4
I alt:	16+3 ⁴⁾	14+4 ⁴⁾	16+4 ⁴⁾	18+3 ⁴⁾	25	22	39

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(33) 1664	5	5	5	6,2
(65) 1688	12	2	3	4,4
1844	1	13		5,3
1903	12	6		3,7

Folketal:

	1787 ³⁾	1845	1901
Voksne:	97	97	136
Børn:	50	46	68
I alt:	147	143	204

1) 1610: 4 gårde, 2 huse
2) Nøkl. incl. Ågård

3) Med Ågård og Skovsgårde
4) Ågård og Skovsgårde

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Vigerslev
----------	-------------------	----------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4		3		8	1
1844	1	2			13	6		
1903	2	5			16	16		

Udviklingsbeskrivelse: Af det 499 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 53 %. Foruden Farstrup rummer ejerlavet imidlertid også enestegården Ågård (umiddelbart nord for Margårds Mølleå), der gennemskærer ejerlavet, foruden den lille udflytterbebyggelse Skovsgårde (2-3 gårde) ved skoven i den sydlige del af ejerlavet. (Farstrup) Skovsgård fungerede o. 1500 som sædegård for væbneren Timme Grim og hustruen Lene Irvensdatter (en søster til Dallunds ejer).

Ejerlavet takseredes i 1684 (incl. Skovsgårde) til 93 tdr. htk. mod 98 tdr. i 1844.

Farstrup havde i 1682 3-årig rotation, men 5 ell. flere vange. Farstrup synes oprindelig udflyttet fra Vigerslev. Senere er af Farstrup ejerlav udparcelleret rydningsbebyggelsen Morud og enestegården Havgård, medens Ågård og Skovsgårde øjensynlig beholdt et vist fællesskab med moderbyen. Den voldsomme udparcellering står i forbindelse med ejerlavets ejendommelige langstrakte form på overgangen mellem slette og skovbygd.

Farstrup strimmeludskiftedes i 1802 og siden er 3 gårde udflyttet.

Omr. 1500 var der strid om tienden af Havelykke på grænsen mellem Farstrup og Veflinge sogn.

I 1493 fremgår det af et tingsvidne, at byen var delt i et østre (og vestre) bol, hvoraf kun det førstnævnte havde del i skovene Sønner Hegnet og Milding Lund (begge synes senere forsvundet). Bolet beskrives som en enhed såvel hvad angår ager, eng, skov som gårde.

Under Rugård len hørte i senmiddelalderen 4 gårde, hvoraf flere synes at have været selvejere, desuden ejede Vigerslev kirke 1 gård. Hovedgården Skovsgård ses ikke at have været i besiddelse af gårde. I 1664 var ejendomsforholdene stadig meget spredte, og den indensogns hovedgård Langesø besad endnu kun 3 gårde. Dog i løbet af 1700-tallet kom Langesø i besiddelse af hele byen (incl. Ågård), der egaliseredes inden 1773. Endni 1903 var byen næsten i sin helhed samlet under Langesø gods. Antallet af gårde er vanskeligt at følge, dels på grund af Skovsgårde og Ågård bebyggelserne, dels fordi Farstrup rummede en række smågårde på grænsen mellem huse og gårde. I 1664 var der således blandt byens 15 gårde 5 bol på 2-3 tdr. htk. hver. I selve Farstrup synes antallet af gårde i 1500-1600-tallet at have ligget på 15-16, men ved egaliseringen i 1700-tallet nedsattes gårdtallet til 12. Samtidig steg gårdenes gennemsnitsstørrelse fra 4,4 tdr. htk. i 1684 til en normal-størrelse på 6,3 tdr. htk. i 1773. Byens egaliserede præg fastholdes endnu i 1844, men spoleredes herefter af en gård- og husmandssted ekspansion. Ekspansionen havde dog begrænset omfang, ligesom befolkningsvæksten kun er på det halve af normen.

I det 20. årh. har der udviklet sig en lille stationsby mod syd.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Vigerslev
----------	-------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype: Den store udflytterbebyggelse af vikingetids-middelalder-navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Fra det langstrakte ejerlav på overgangen til skovbygden er senere udparcelleret rydningsbyen Morud og enestegården Havgård. Medens enestegården Ågård bevarede et vist fællesskab med moderbyen, ligesom det er tilfældet for Skovsgårde, der fungerede som adelig hovedgård o. 1500.

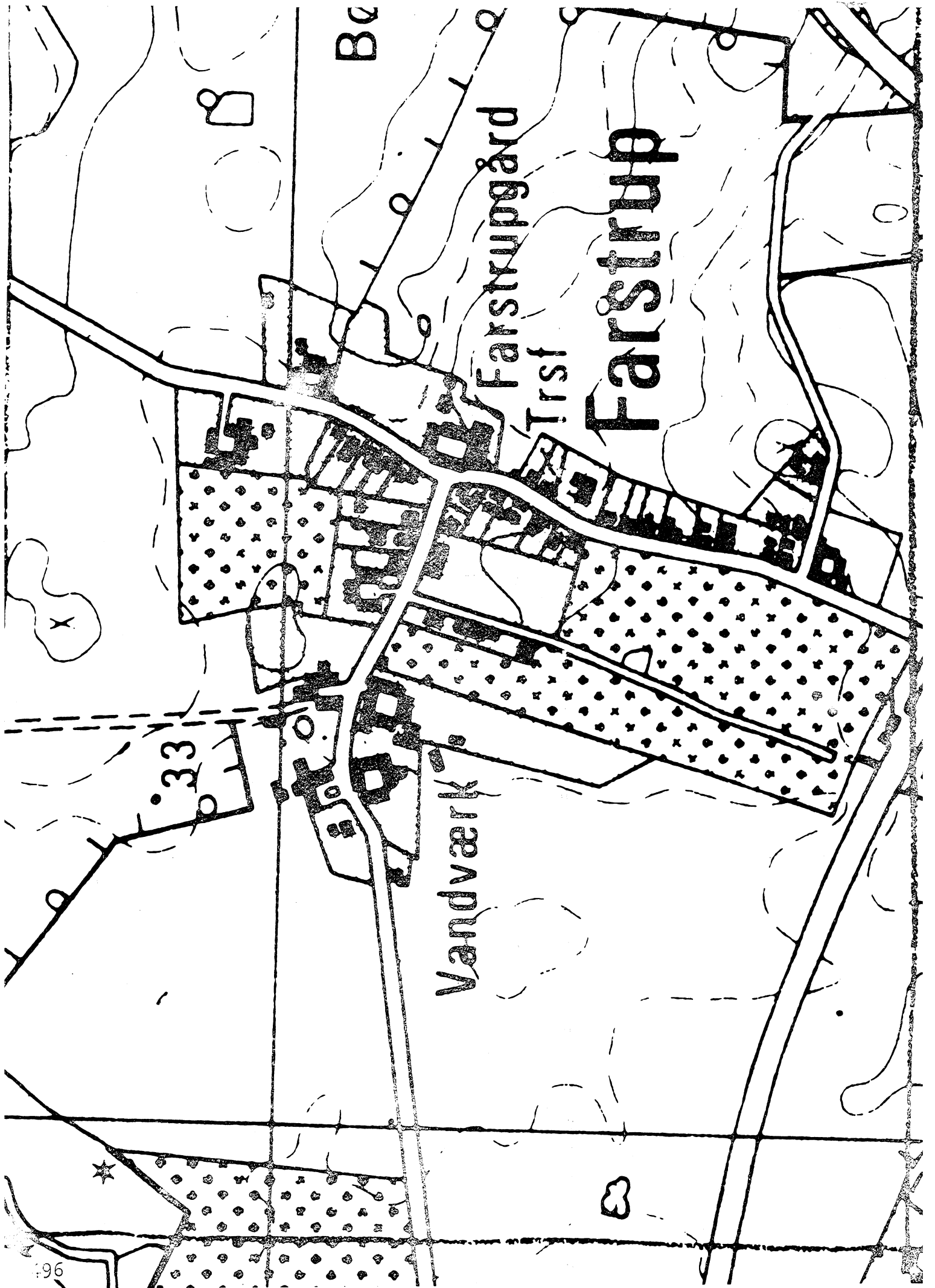
Byformen er slynget vejby, men i en så kompakt og regelmæssig form, at tanken ledes hen på en reguleret bytomt. Byen var i 1493 delt i 2 bol med affinitet til bytomten.

- 2) Udviklingstype: Byen samledes i 1700-tallet under den indensogns hovedgård Langesø, der i forbindelse med en egalisering nedsatte byens gårdtal væsentligt. Endnu i 1903 var byen, næsten i sin helhed, fæstegods, og ekspansionen i det 19. årh. havde følgelig begrænset omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype, men med en række specielle og interessante udviklingstræk.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret og præges af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har kun bevaret få udskiftningshegn og er præget af ny bebyggelse og vejgennembrud.
- 3) Særlige relikter: Udflytterbebyggelserne Ågård, Havsgård og Skovsgårde bevarede.
- 4) Arkæologiske interesser: En enkelt frilagt gårdtomt.

Bø

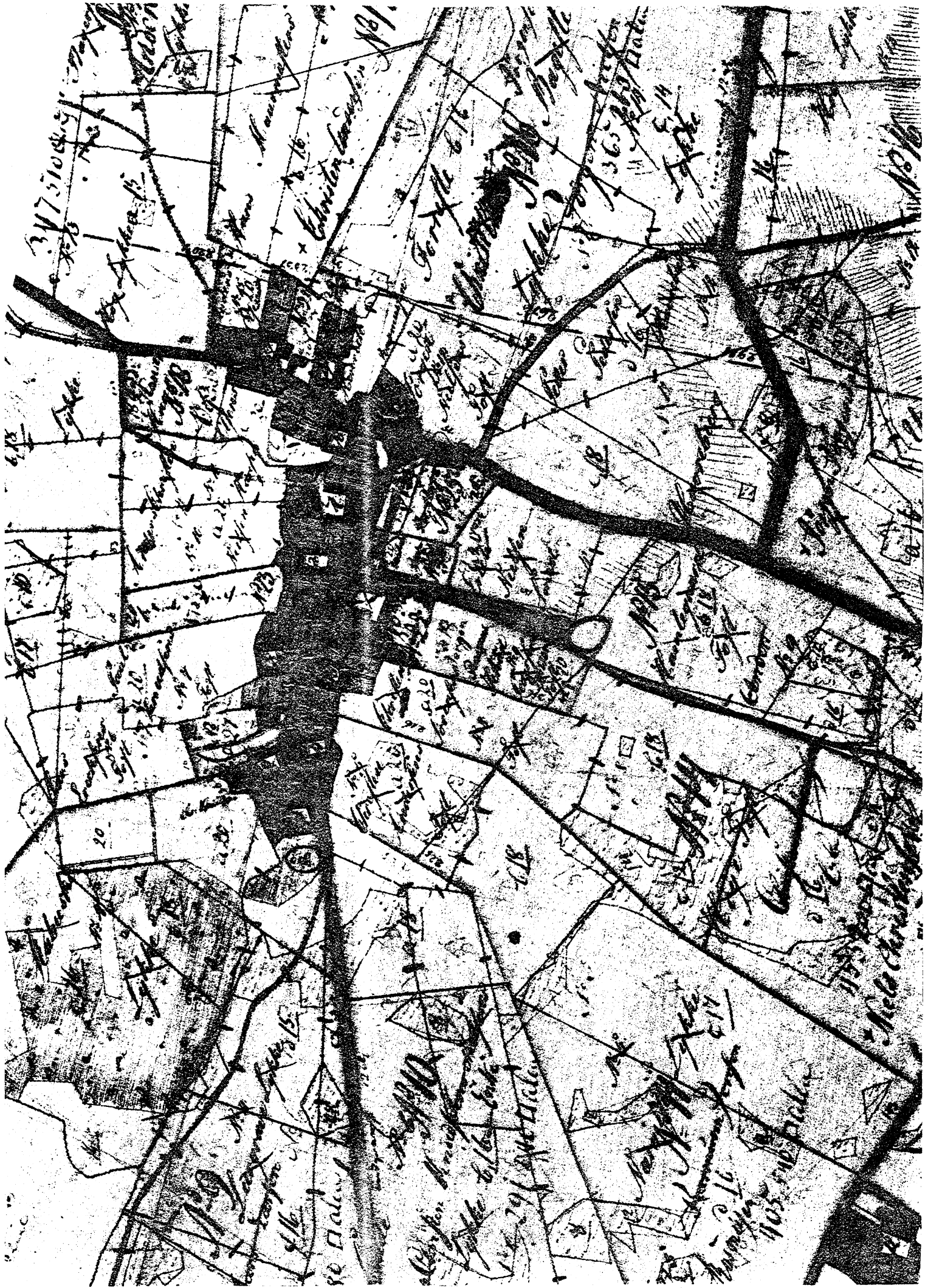
Farstrupgård

Trst

Farstrup

Vandværk

33

GAMBY

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Navn: Gamby	Navnetype: -by
--------------------	-----------------------

Bemærkninger:

Gamby er nævnt første gang 1448 i formen Gawelby. Forleddet er tillægsordet gammel. Efterleddet er by, glde. by, som betyder landsby. Bebyggelsesnavne på by anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Bygaden udgøres af en Ø-V og en N-S-gående vej. Gårdene ligger spredt i 2 grupper. Den største mod V. Gård-grupperne er forbundet med huse-
ne.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering
☐ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

Bebyggelsen ligger koblingsplaceret over en lille bæk.

c. Udskiftning

år: 1790 figur: stjerneudskiftning, men meget uregelmæssigt.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 gård

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: trevangsforbrug rotation: 2/1
vangeantal: 5 eller flere

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: kuperet, Vissenbjerg

jordbund: Moræner mange små forekomster af ferskvandssand, -ler og tørv.

naturlig afgrænsning: Kun mod N og NØ

☒ overvejende ager med mange små forekomster af vådområder
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 1 gård synes udflyttet. Derimod synes nogle af husene at være forsvundet og tomterne er ikke bebygget igen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene synes bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

En del mindre søer bevaret.

En stationsbebyggelse opstået østligst i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 408 ha., heraf opdyrket 1688: 64%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	107	96	85				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	17	18	15	16	14	15	16
Huse:			4		1		
Huse m/ jord:				2		19	12
Huse u/ jord:				1		0	7
I alt:	17	18	19	19	15	34	35
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(47) 1664	5	5	5	7,1			
(50) 1688	5	8	3	6,0			
1844	5	10		5,2			
1903	7	9		4,8			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	84	110	149				
Børn:	45	34	75				
I alt:	129	144 (2)	224	73			

1. 1610: 10 gde + 1 hs i Gamby + 7 gde. og 2 hs i "Koby" 2. Befolkningstallet er i 1845 for lavt. Sandsynligvis er de manglende talt med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
-----------------	--------------------------	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	4		5	4			6	
1844	9	15					6	4
1903	15	25						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 408 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 64%, hvilket er overraskende meget i betragtning af ejerlavets beliggenhed på tærsklen til skovbygden. Mod vest kan rydningsbyerne Skovgårde og Nymark være anlagt på et opr. større Gamby ejerlav. Ejerlavet takseredes i 1688 til 96 tdr. htk. og i 1844 til 85 tdr. htk. Byen havde i 1682 treårig rotation med 5 vange.

Nordvest for Gamby vidner marknavnene Norup Mose og - Mark om en nedlagt middelalderbebyggelse Nårup.

Gamby stjerneudskiftedes i 1740 og siden er en enkelt gård udflyttet. I senmiddelalderen synes fyen stort set delt mellem kronen og Ivernæs (Wedellsborg).

Knud Henriksen Gyldenstjerne til Ivernæs skænkede o. 1460 i Gamby til Skt. Hans Kloster og herudover fordeltes ved skiftet efter ham 5 gårde i byen. i 1482 stiftede Klaus Andersen Ulfeld et vikarium i Skt.

Knuds Kirke af bl.a. 1 gård i Gamby. I 1537 opregnes under kronlenet Rugårds 9 gårde (hvoraf mindst 3 selvejere) i Gamby.

Endnu i 1664 fastholdt kronen stort set sin dominerende position, men med 1700-tallets krongodsauktioner overgik byen til Gyldensteen og Langesø som de største lodsejere med hhv. 8 og 4 gårde v. 1780. Endnu i 1844 besad Gyldensteen (Oregård) 6 fæstegårde i byen, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Bytomten er delt i to omtrent lige store dele, hvoraf den østlige er koblingsplaceret over en bæk, 200 m øst for byen ligger "Lykkegård", der omtales fra 1600-tallets begyndelse.

I 1610 skattemantal opregnes foruden Lykkegård 9 gårde i Gamby og 7 gårde i Koby. Dette "Koby" omtales kun en gang og gårdene her udgør åbenbart en del af Gamby. Måske er "Koby" et senere forsvundet navn på en af bytomtens 2 dele.

Bebyggelsen har således et forholdsvis løst skovbygdepræg, og blandt gårdene fandtes der også i 1664 4 små skovbol a 2-3 tdr. htk. Gårdene var da også i 1688 forholdsvis små. I løbet af 1700-tallet egaliserede Gyldensteen sine 8 gårde i byen.

Antallet af gårde viser en række små udsving fra 1511 til 1903 - formentlig hovedsagelig på grund af de små skovbol på grænsen mellem hus og gård. Som helhed er gårdtallet dog uændret. Hustallet omtales ikke i 1774, men i 1844 er hustallet af normalt omfang i forhold til landsbyens gårdtal. Herefter går husekspansionen imidlertid i stå.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

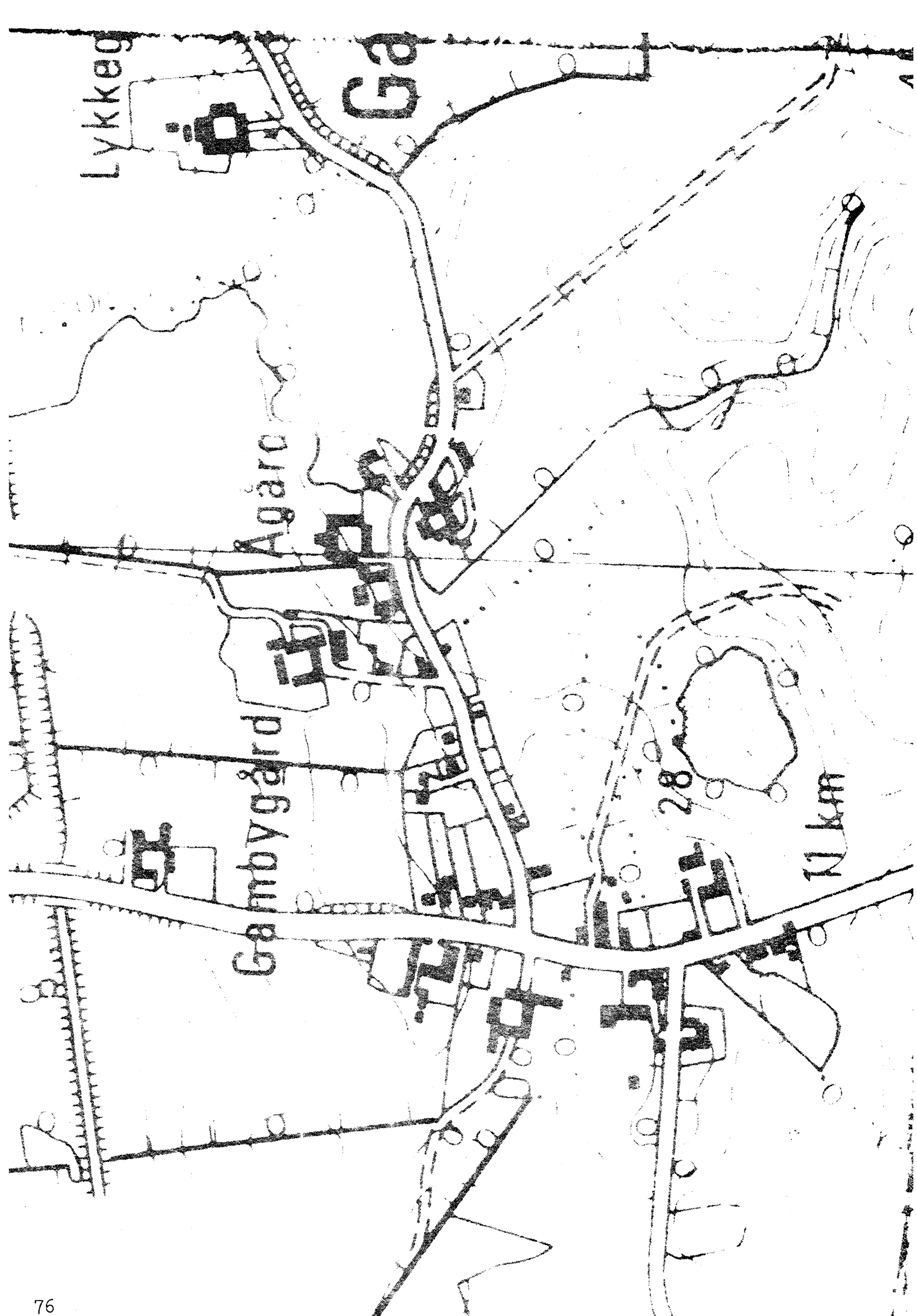
Landsbytypologisk vurdering: interesse

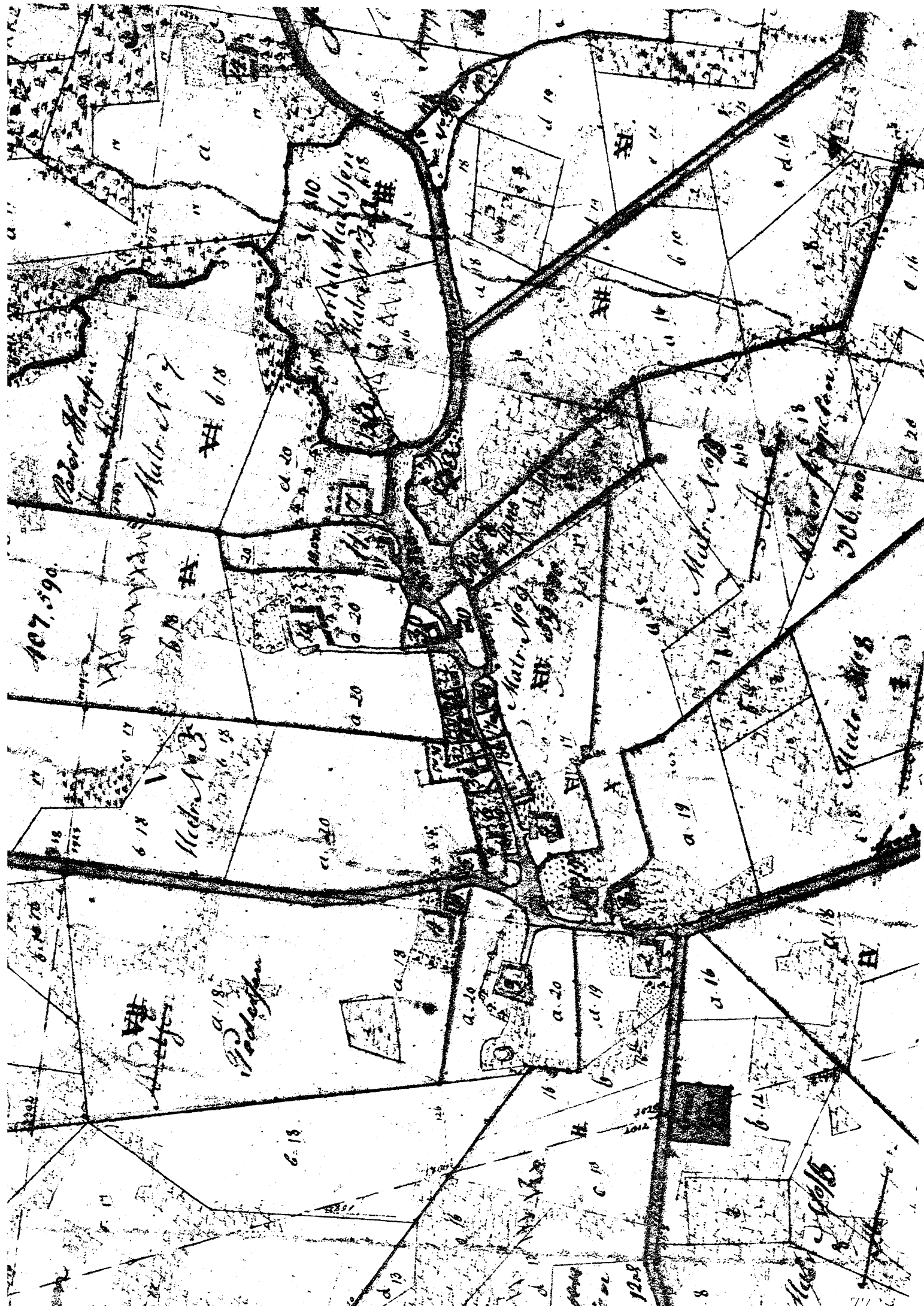
- 1) Anlægstype. Den middelstore adelby af vikingetidsnavnetypen - by er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Bytomten er delt i to dele, hvoraf den østlige er koblingsplaceret tværs over en bæk. Muligvis har den ene bydel haft navnet "Koby". Bytomten er slynget vejby i en løst opbygget form, som det er karakteristisk for skovbygdområder. Gambys placering på tærsklen til skovbygden manifesterer sig også i rydningsbyer (Skovsgårde, Nymark), der formentlig er anlagt fra Gamby samt i tilstedeværelsen af små skovbol. Et marknavn Nårup vidner om en nedlagt bebyggelse.
2. Udviklingstype. Byen var i senmiddelalderen stort set delt mellem kronen og Ivernæs (Wedelsborg). I løbet af 1700-tallet blev Gyldensteen dominerende godsbesidder, men bortset fra en enkelt lodsejers egalisering forløber udvikling ret trægt i byen.

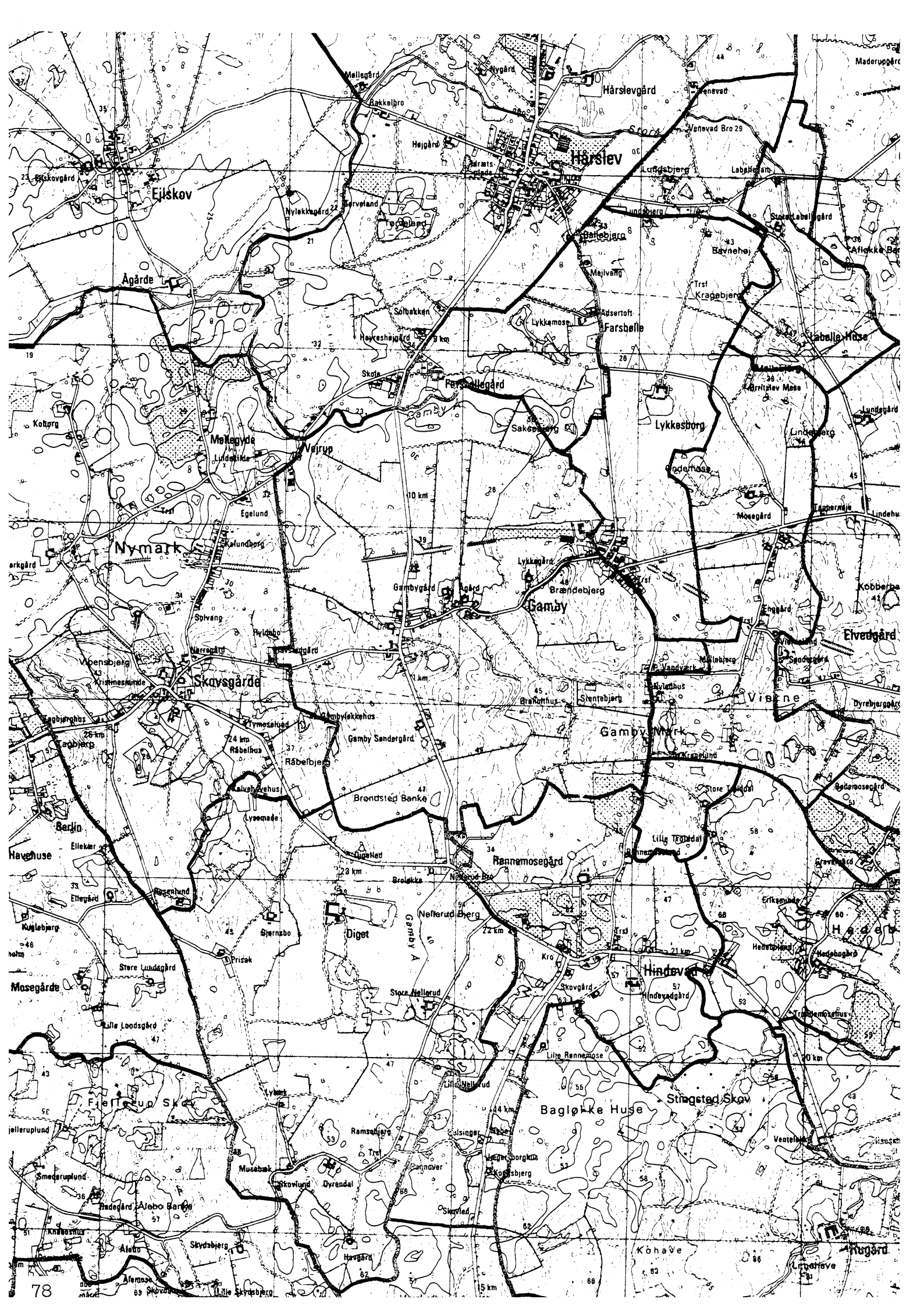
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis speciel skovbygds by med jævn udvikling.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er velbevaret, men dog præget af vejudvidelser og med et forstærket åbent præg.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn. Mod øst er der opstået en stationbysbebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: tomten af "Nårup", enkelte frilagte gårdtomter.

GLAVENDRUP

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Navn: Glavendrup	Navnetype: -torp
---------------------	---------------------

Bemærkninger:

Glavendrup er nævnt første gang 1420 i formen Glandrup. Forleddet er tilnavnet glda. Glami. Efterleddet er -torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på torp- anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra moderbyen (adelbyen), i dette tilfælde Stensby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten

uregelmæssig vejforteby.

Byens 4 gårde ligger uregelmæssigt omkring en lille vejforte dannet N for den Ø-NV-gående større vej. 3 af gårdene ligger på den V side. Midt i den N del af fortten ligger et hus.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

~~Engområde støder op til byen fra NV~~

c. Udskiftning

år: 1801 figur: Blokudskiftning, store uregelmæssige blokke.

d. Udflytning 0

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Trevangsbrug.

vangeantal: 3

2 / 1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten,

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning: Ja til alle sider.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med

~~Langs alle ejerlavsgrenser er der engområder.~~

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Alle 4 gårde ligger stadig i byen, men den ene er flyttet fra V for forten til NØ herfor. Selve forten er der ikke noget tilbage af, da vejnettet er rettet ud. Der er sket en del nybyggeri, dels midt i byen, dels V for den gamle bykerne. Skelsystemet udvidet ved det nye byggeri.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

Kun få u-hegn.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 108 ha, heraf opdyrket 1688: 53%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	35	26	24				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	2 ¹	4	5	4	4	5
Huse:			1		2		
Huse m/ jord:						1	3
Huse u/ jord:						0	1
I alt:	4	2	5	5	6	5	9
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(75) 1664		1	3	8,8			
(40) 1688	2	2	1	5,2			
1844		4		5,8			
1903		4	1				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	23	25	41				
Børn:	7	7	14				
I alt:	30	32	55				

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2	1			2	
1844							4	1
1903	5	4						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 108 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 53%. Byen havde da alm. trevangsbrug og takseredes til 26 tdr. htk. mod 24 tdr. htk. i 1844. Byen er formentlig udflyttet fra Stensby. Den blokudskiftedes i 1801.

I 1420 erhvervede Odense Sct. Jørgens Hospital 1 gård i byen. Denne "kirketjener" genfindes endnu ved reformationen. Herudover ejede Dallund år 1500 3 gårde. I 1664 var byens 4 gårde fordelt med 2 til kronen og 2 til adelen, hvoraf 1 til Kørup. Det lykkedes dog atter for Dallund af samle byen, der i 1769 bestod af 4 egaliserede gårde, hvortil i 1806 kom 1 hus med jord. Endnu i 1844 besad Dallund hele byen, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde er stort set stabilt fra 1511 til 1903, ligesom hustallets ekspansion i det 19. århundrede har begrænset omfang. Befolkningstvæksten er dog markant fra 1845 til 1901.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små. Der foretoges en egalisering i 1700-tallet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Søndersø	Sogn: Skamby
----------	-----------------	----------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

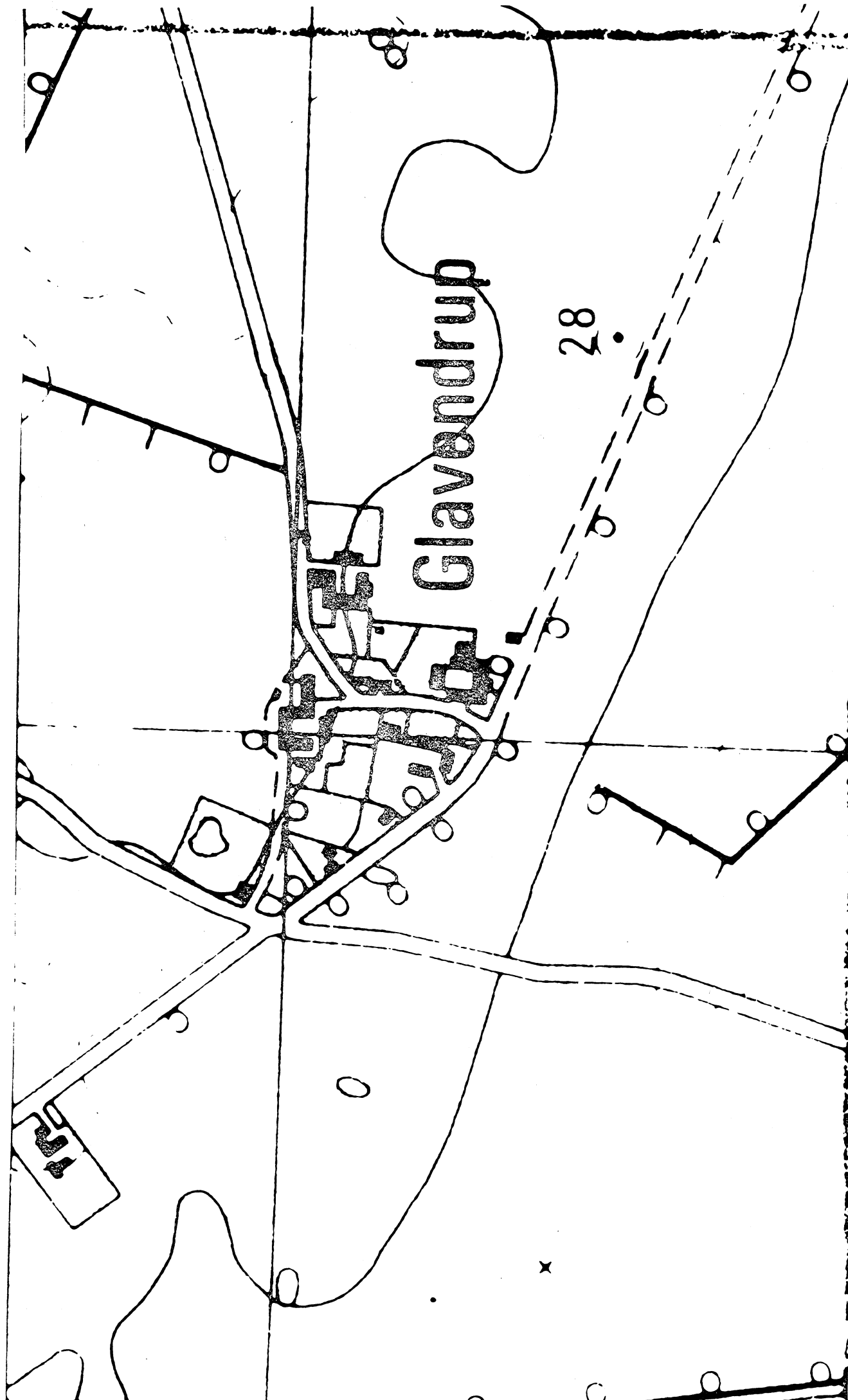
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

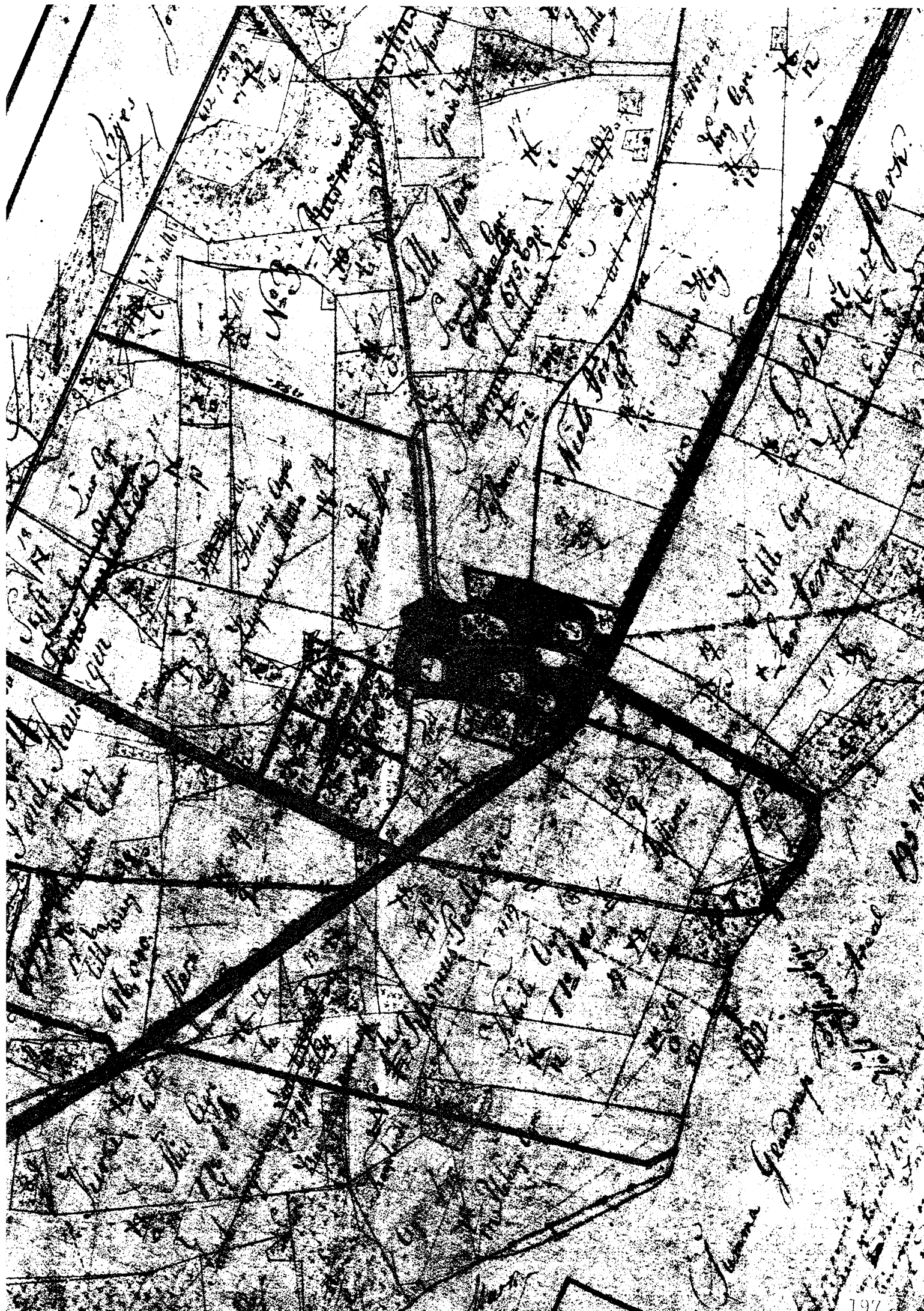
- 1) Anlægstype. Den lille udflytterby af vikingetids - middelalder navnetypen - torp er centralplaceret i sit ejerlav med engorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby.
- 2) Udviklingstype. Byen samles først sent på en besidders hånd og egaliseres i 1700-tallet. Udviklingen i det 19. århundrede er forholdsvis træg.

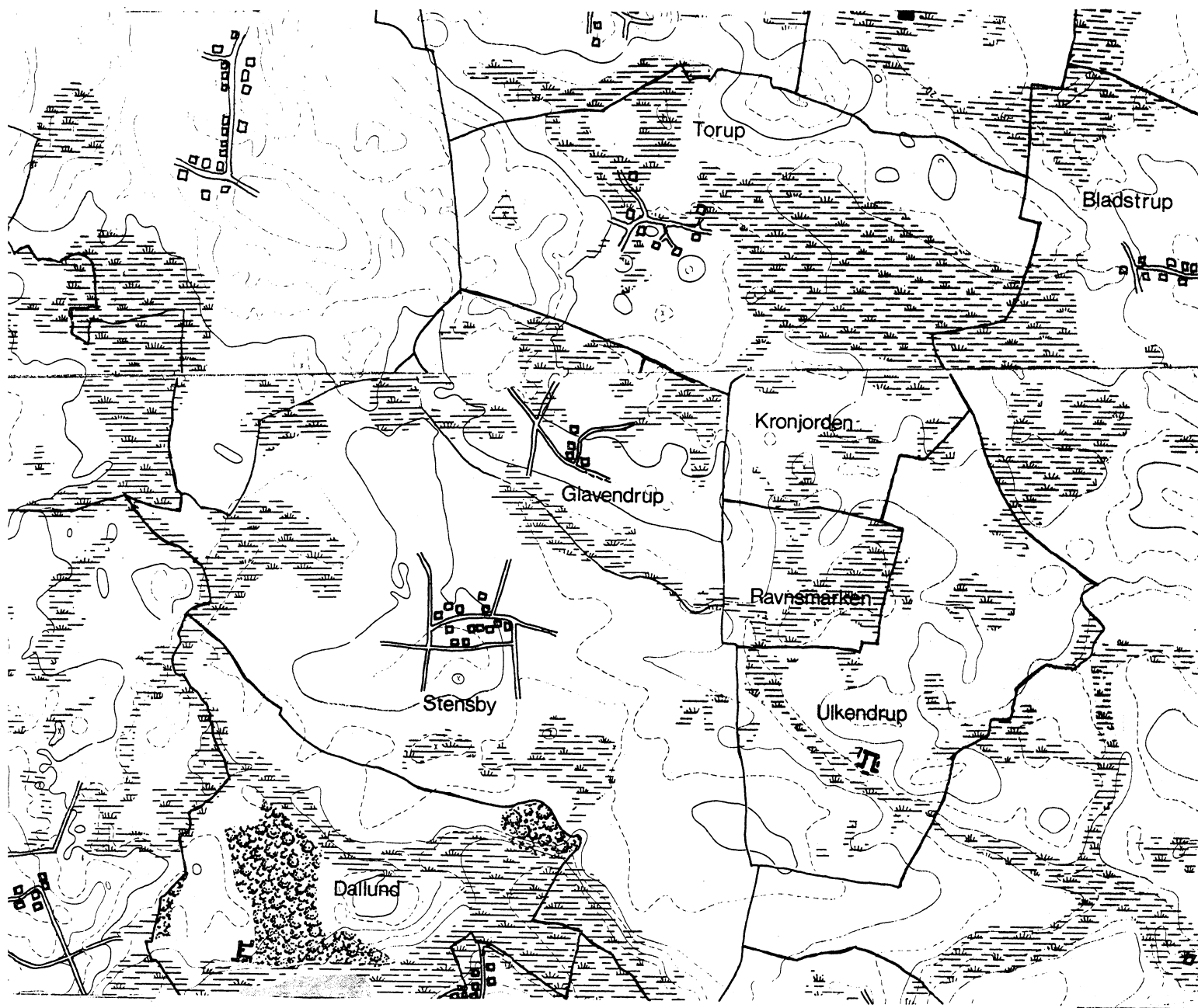
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype, med træg udvikling.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men fortepræget er gået tabt.
- 2) Kulturlandskabet har kun bevaret få relikter.
- 3) Særlige relikter: Glavendrup Skibssætningen
- 4) Arkæologiske interesser: -

HEDEBOERNE

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Sønderød	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

Navn: Hedeboerne	Navnetype: "bod"
-------------------------	-------------------------

Bemærkninger: Hedeboerne er nævnt første gang i 1571 i formen Hie booe. De ældste former tyder på en sammensætning af navneordene hede og bod. I nyere tid opfattes navnet som en form af indbyggerbetegnelsen hedebo.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-------------------------------	--

Bemærkninger: En rydningsby er en landsby som er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten

Skovbygd. Gårdene ligger med op til 400 m's afstand.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: ? figur:

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation:

vangeantal:

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vissenbjerg.

jordbund: Moræneler med en del små forekomster af ferskvandsdynd.

naturlig afgrænsning: Stort set! Består af usammenhængende vådområder og højdedrag.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, skov og eng.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun "Skaderod" er flyttet.

Vejsystemet er intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Ressourceområdet er i dag præget af frugtplantager, enkelte skovpartier, samt meget ringe bebyggelse.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

STATISTIK

Areal:							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	13	15	Gd.htk.: 13	Gd.htk.: 13			
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		2	3	3	3	2	2
Huse:		1			5		
Huse m/ jord:						1	5
Huse u/ jord:							2
I alt:		3	3	3	8	3	9
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(67) 1664	2	1		4,3			
(100) 1688	2	1		5,0			
1844		2		6,5			
1903		2		6,5			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	21						
Børn:	16						
I alt:	37						

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3					
1844	2	1						
1903	2	7						

Udviklingsbeskrivelse: Den lille bebyggelse Hedeboerne har karakter af en koloni af skovbol opført i stærkt kuperet skovbygdområde formentlig i Rugård lens skovenemærke. I hvert fald opføres under Rugård len i 1537 4 kronfæstere "På Heden". Gårdene benævnes fra 1571 med den samlende betegnelse "Hedebo(er)". Endnu o. 1800 rummede ejerlavet en del skov og mange små engstrækninger og havde da afgivet plads til yderligere et antal enestegårde: Skaderød, Fuglebjerglund og Lille Trolddal.

De 3 gårde i Hedeboerne takseredes i 1688 til 15 tdr. htk., svarende til et gårdhartkorn på 13 tdr. i 1844. Gårdene har formentlig ikke haft egentligt dyrkningsfællesskab og følgelig kendes ej heller nogen udskiftning.

Endnu i 1664 lå samtlige gårde under Rugård len, og de ydede da alle af nyopdyrkede jorder på heden og fælleden. Overgangen til selveje forløb tidligt, og i 1806 fremhævedes selvejer Guldbrandsen i Hedeboerne for at have udgrøftet og udtørret en mose på 20 tdr. land og dermed gjort den brugbar til tørveskær.

Antallet af gårde faldt fra 3 til 2 imellem 1787 og 1844, medens hus-tallet ekspanderede stærkt fra 1844 til 1903.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små, som det er typisk for skovbygden, og bebyggelsen havde et egaliseret præg.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

- 1) Anlægstype: Den lille rydningsby er opstået i senmiddelalderen som en løst opbygget koloni af skovbol i Rugård lens skovenemærke.

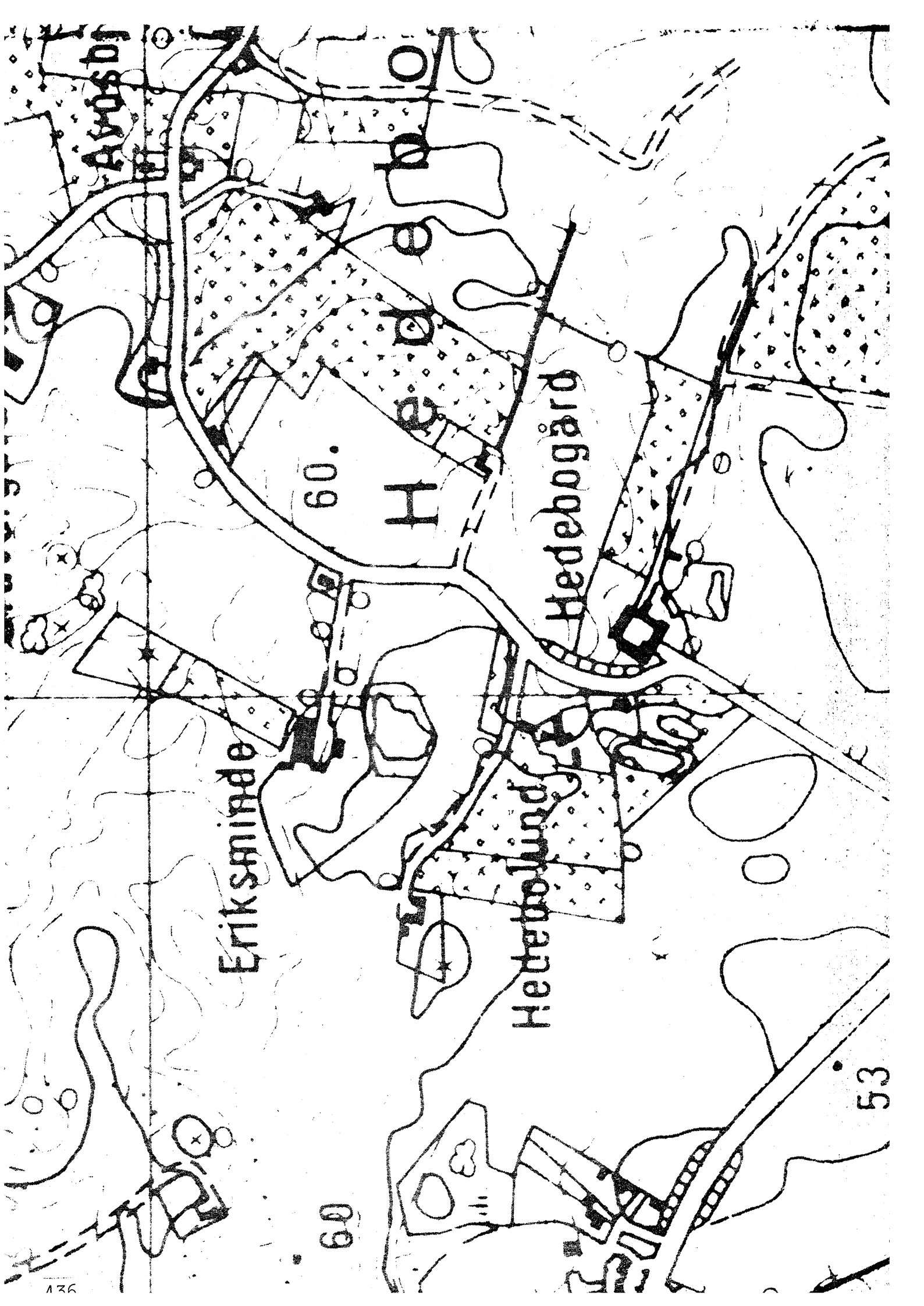
Der er hverken, hvad bytomt, dyrkningsfælleskab eller ejerlav angår, tale om en landsby i egentlig forstand.

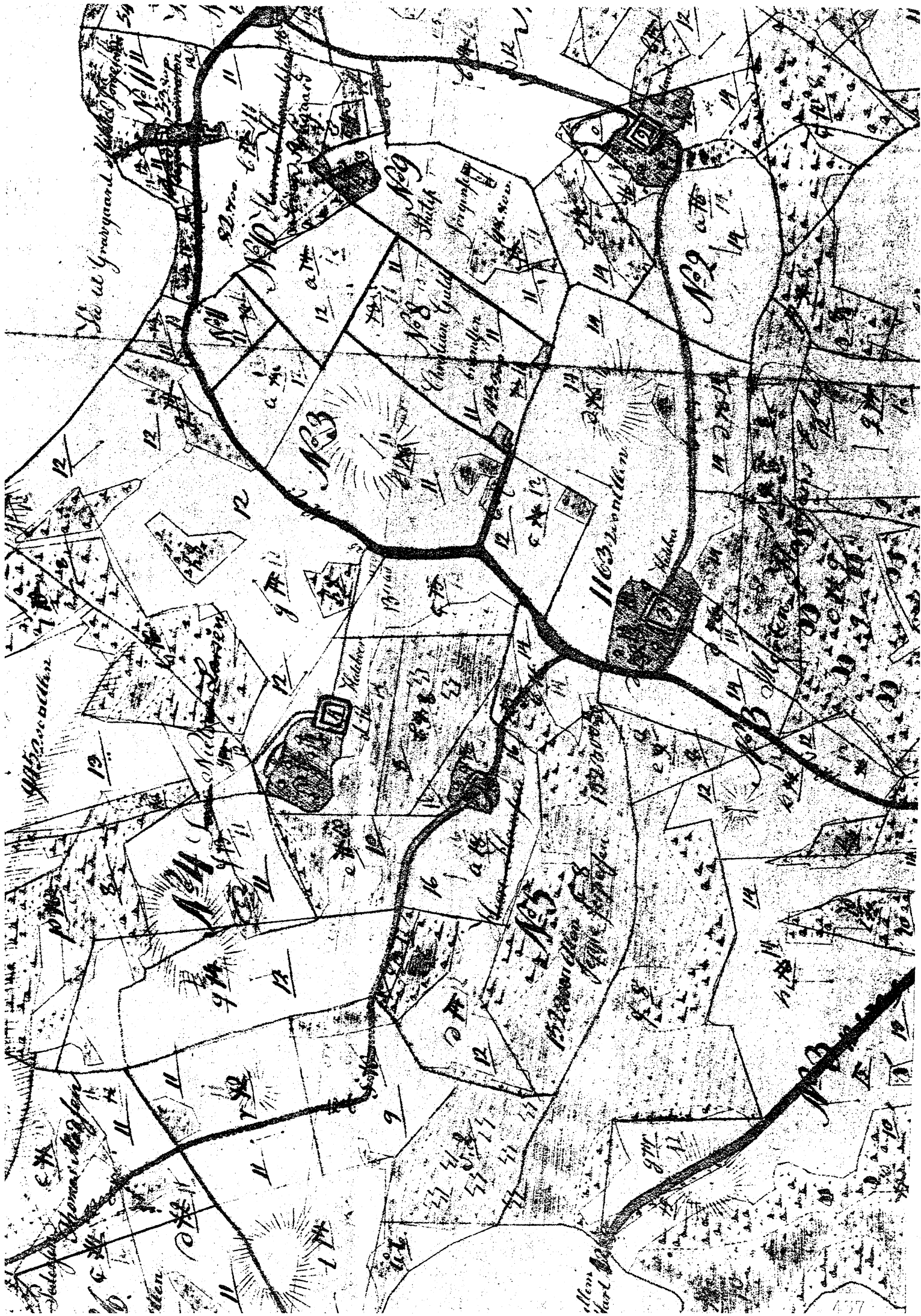
- 2) Udviklingstype: "Byen" forblev under Rugård len indtil en tidlig overgang til selveje i 1700-tallets 2. halvdel, der fulgtes af bebyggelsesekspansion i begrænset omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren skovbygd-bebyggelse, der imidlertid ikke er nogen landsby i egentlig forstand.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) "Bytomten" er for så vidt velbevaret, men består nu af blot 2 gårde der er isoleret beliggende.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret enkelte skovpartier.
- 3) Særlige relikter:
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af enestegården Skaderod.

HEMMERSLEV

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Navn: Hemmerslev	Navnetype: -lev
---------------------	--------------------

Bemærkninger:

Hemmerslev er nævnt første gang 1340-48 i formen Hemmersløff. Forleddet er sandsynligvis mandsnavnet gl̥da. Hemar. Det kan dog ikke udelukkes at forleddet er mandsnavnet gl̥da. Hemir. Efterleddet er lev, gl̥da. lef., som formentlig betyder arvegods.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby

Byens 11 gårde ligger uregelmæssigt langs den slyngede vej gennem byen fra Ø til V. Byen delt i 2 grupper - en Ø med 8 gårde, der ligger ret tæt, og med nogle huse, samt en V med 3 tætliggende gårde.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger i hjørnet i den retvinklede bymark - engarealer støder op til byen mod N.

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Stjerneudskiftning, markerne S for byen i stjernefigur, mens den ø-rige bymark er blokudsk.

d. Udflytning 4 gårde.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 4 gårde udflyttet dels N for byen dels Ø for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 dyrkningsfællesskab med Sdr. Esterbølle

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med hatformede bakker og et område med senglatter.

jordbund: Moræneler med mange små forekomster af ferskvandsler, sand og -tørv.

naturlig afgrænsning: nej - til ingen af siderne.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

Større engareal NV for byen, samt mindre arealer rundt i bymarken.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

4 ud af 11 gårde udflyttet. Der er sket en vis nybebyggelse både på de gamle tomter og andre steder i byen, især i den ø del og langs vejen mod N. Byen har stadig bevaret sit præg af en løst opbygget slynget vejby. Vejsystemet stort set intakt - ligeså skelsystemet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af de stjerneudskiftede markers hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 367 ha, heraf opdyrket 1688: 60%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	74	96	75				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	12	11	11	8	12	14
Huse:			6		?		
Huse m/ jord:						16	27
Huse u/ jord:				6		3	16
I alt:	12	12	17	17	8+?	31	57
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(45) 1664	2	6	3	6,7			
(36) 1688	1	5	5	8,7			
1844	6	3	3	5,3			
1903	9	3	2	4,6			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	79	134	175				
Børn:	41	56	51				
I alt:	120	190	226				

1) 1610: 10 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		7	6			3	
1844	10	19					2	
1903	14	43						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 367 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 60%. Som følge heraf takseredes byen ret højt til 96 tdr. htk. mod 75 tdr. i 1844. Byen havde i 1682 almindelig trevangsbrug og øjensynlig dyrkningsfællesskab med Esterbølle, der er udflyttet fra Hemmerslev. På lignende vis må udflytterbyen Moderup og rydningsbyen Maderup formentlig være udparcelleret af et oprindelig Hemmerslev ejerlav.

Hemmerslev stjerneudskiftedes i 1789 og siden er 4 gårde udflyttede.

I 1300-tallet var Skt. Knuds Kloster i Odense i besiddelse af min. 2 gårde i Hemmerslev, medens Skt. Hans Kloster i 1400-tallet modtog en godsgave fra Knud Henriksen Gyldenstjerne på bl.a. gårde i Hemmerslev. Herudover var gejstligheden i senmiddelalderen i besiddelse af 1 præstegård (læ i byen indtil 1654) og 1 kirkegård, medens kronen besad 3 gårde (heriblandt 2 selvejergårde). Den adelige andel var således beskeden. Bent Bille erhvervede en enkelt gård i byen i 1474 (muligvis er tidligere selvejergård "Ratzgård"). Med reformationen blev kronen dominerende godsbesidder og denne stilling fastholdtes endnu i 1664. Omkring 1780 var byen delt mellem bl.a. Gyldensteen, Harritslevgård, Margård og Sandagergård. Overgangen til selveje var stort set afsluttet allerede i 1844.

Antallet af gårde lå fra 1511 til 1844 på 11-12, idet der dog synes at være tale om en markant nedgang o. 1774 (hvis tallet er korrekt?). Antallet af huse var allerede højt i 1600-tallet, bl.a. på grund af præstegården, der i 1664 havde 4 huse på sin grund. I løbet af det 19. årh. sætter en voldsom husekspansion incl. ledsaget af en markant befolkningsvækst.

Gårdene var i 1688 meget store. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Sørslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

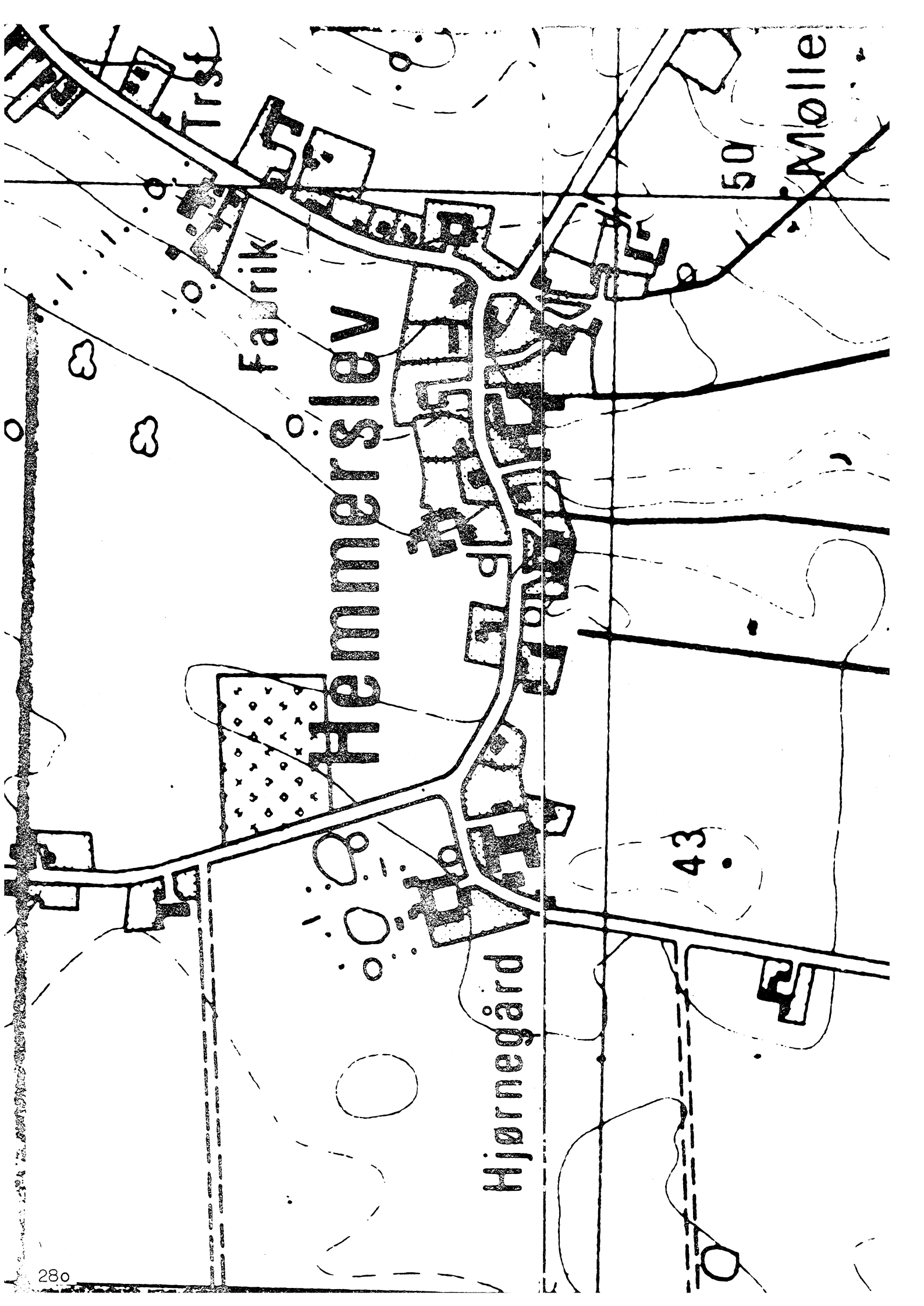
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

- 1) Anlægstype. Den middelstore adelby af før-vikingetids navneendelsen -lev er centralplaceret i sit ejerlav med engorientering. Fra byen er udflyttet og udskilt en række bebyggelser, hvoraf Hemmerslev i 1682 endnu havde dyrkningsfællesskab med én, nemlig Esterbølle. Byformen er slynget vejby, men byen er opdelt i to bydele.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalder af gejstlige besiddelser og efter reformationen af kronen. Krongodsets frasalg i 1700-tallet førte til en opsplittning på adskillige lodsejere. Overgangen til selveje ledsagedes af voldsom vækst.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med en videre udvikling efter gangse mønstre.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret og præget af en del nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del stjerneudskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en enkelt frilagte gårdtomt.

Hjemmerslev

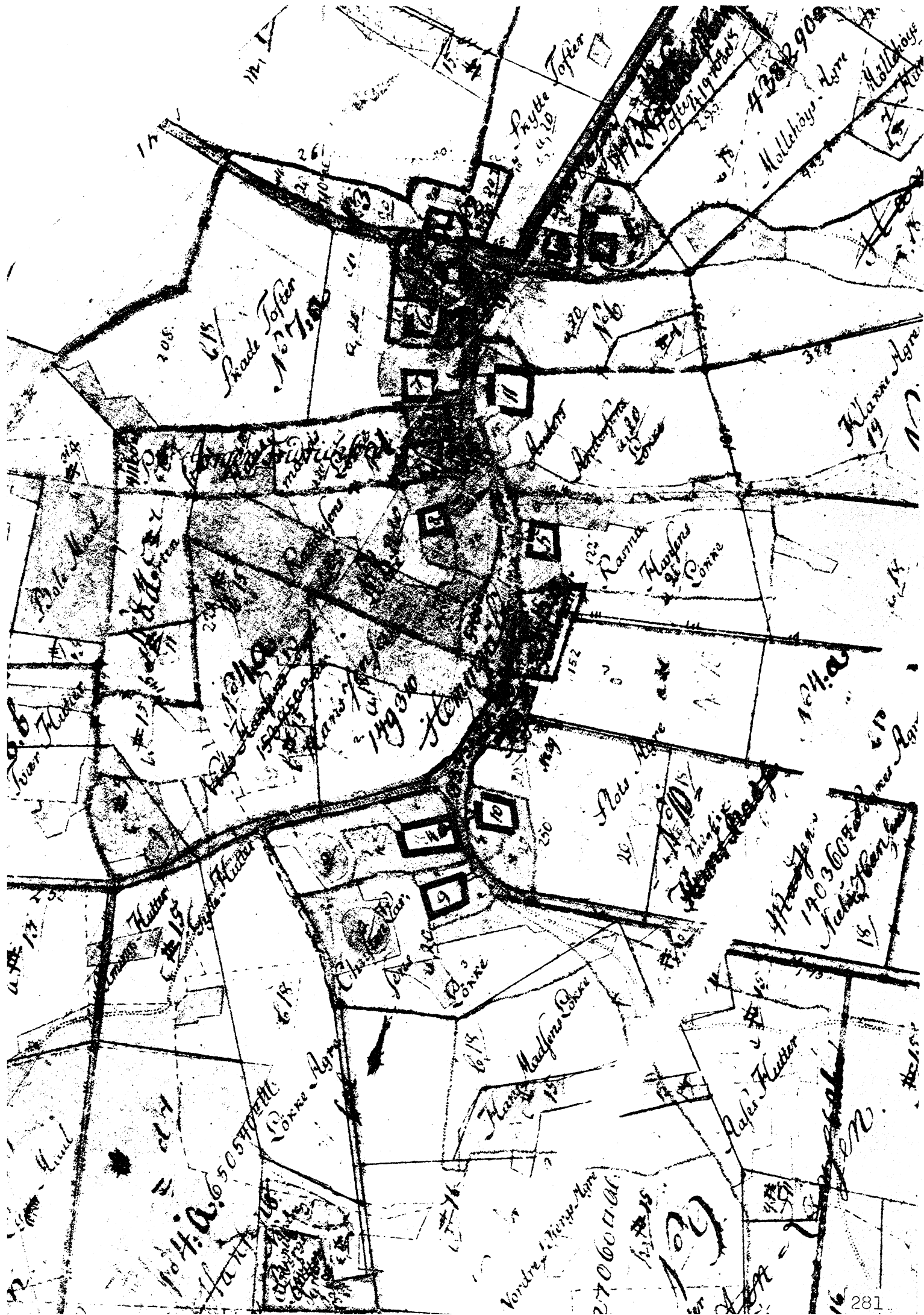
Farrik

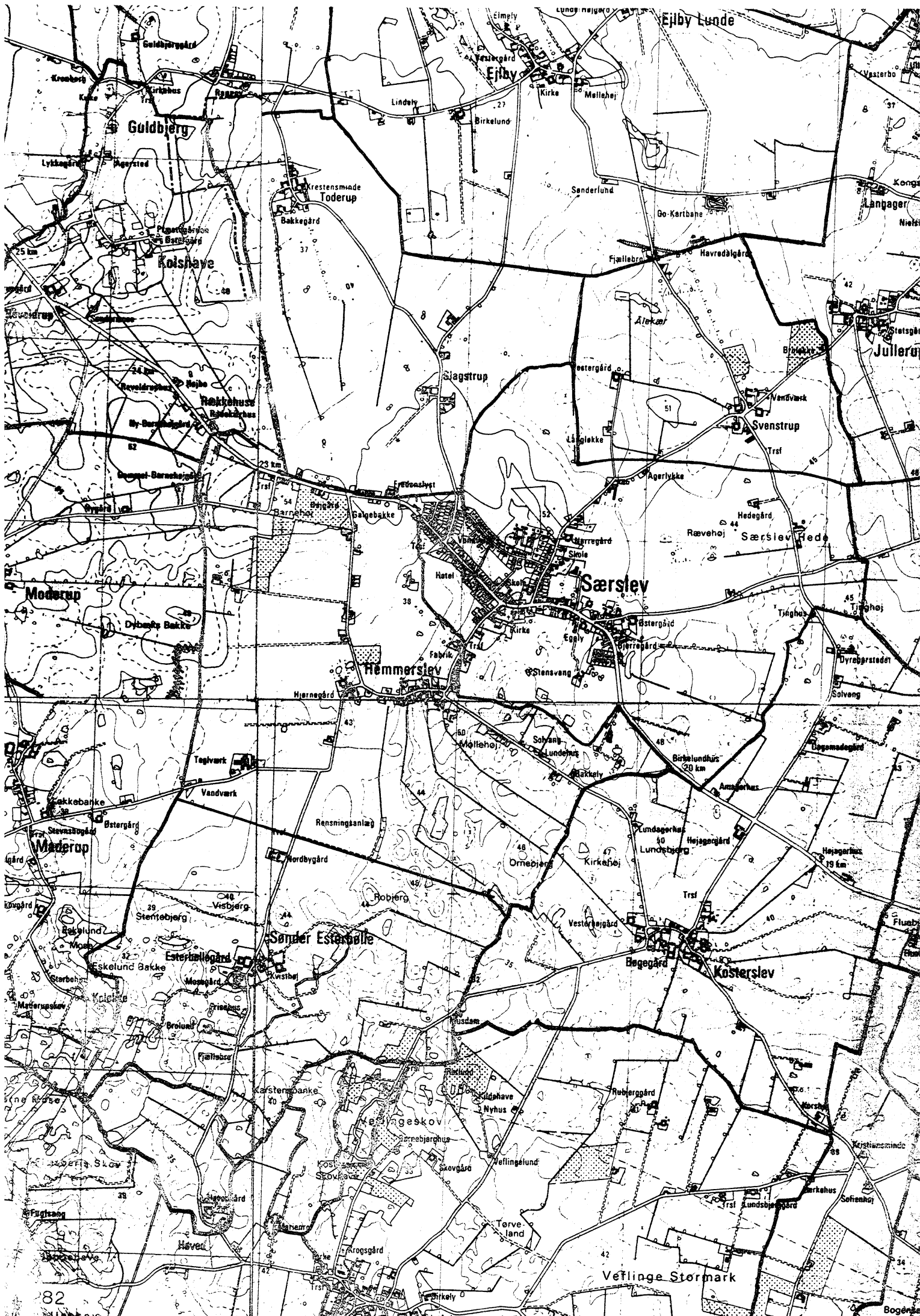
Hjørnegård

Mølle

50

43

HINDEVAD

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Navn: Hindevad	Navnetype: - vad
-----------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Hindevad er nævnt første gang 1509 i formen Hindeuodt. Sammensat af dyrenavnet hind og vad, som betyder vadested.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Sen middelalder
-------------------------------	--

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten

Skovbygd. Bebyggelsen meget spredt. (!)

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby

☐ agerorientering

☒ skovorientering

☐ åorientering

☐ randby

☐ engorientering

☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1784 (?)

figur: ?

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: ?

rotation:

vangeantal:

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Kuperet, Vissenbjerg

jordbund: Moræneler med smeltevandssand og-grus samt ferskvandsdynd og tørv.

naturlig afgrænsning: Reguleret kraftig mod Rugård

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med ager, og skov og eng.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

2 gårde synes flyttet, en tredje flyttet inden for bytomten.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Ressourceområdet præget af store frugtplantager, mindre skovpartier, samt en del små søer.

En del huse er i nyere tid opført langs Rugårdslandevej.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 208 ha ¹ , heraf opdyrket 1688: ¹ 30%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844		1903		
	25	17	21 ¹				
Bebyggelsesenheder:							
	1537	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	3	3	3	3	3	5	7
Huse:			1		6		
Huse m/ jord:				1		18	13
Huse u/ jord:						1	11
I alt:	3	3	4	4	9	24	31
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(100) 1664			2		1		(8,3)
(67) 1688	1		2				5,7
1844	3		2				3,2
1903	4		2		1		7,7
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	56		60		87		
Børn:	42		35		41		
I alt:	98		95		128		

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
-----------------	--------------------------	-----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3	1				
1844	5	19						
1903	8	24						

Udviklingsbeskrivelse:

Det 208 ha lille Hindevad ejerlav, hveraf i 1688 kun 30% var opdyrket, rummer foruden det løst opbyggede Hindevad tillige enestegården Rønnemose. Begge bebyggelser kan spores tilbage i det skriftlige materiale til 1500 - tallets begyndelse og de behøver ikke at være ældre. Endnu i 1489 sværgedes markskel mellem Gamby og Rugård marker. Under sidstnævnte må Hindevad ejerlavet altså være regnet og muligvis har bebyggelsen som sådan ikke eksisteret endnu på dette tidspunkt. Hindevad er altså en skovrydningsby udparcelleret af Rugårds skovenemarker. I øvrigt siges Hindevad hus endnu i 1664 at ligge under Rugårds hovedgårdstakst.

De tre hindevadgårde takseredes i 1688 til 17 tdr. htk. og i 1844 (incl. Rønnemose) til 21 tdr. htk. Bebyggelsen havde i 1682, som typisk for skovbygdømråder intet egentlig rotationssystem. Bebyggelsen i ejerlavet har ekspanderet i form af en række skovbol fra det 16. - 18. årh. Et af disse "Fløtterod" lå øde uden bygninger i 1664 og synes ikke genopført. Endnu i 1664 var der i ejerlavet skov til 20 svins olden.

I 1537 opføres de tre Hindevadgårde under kronlenet Rugård og bebyggelsen forblev i de kommende århundreder under Rugård. Endnu i 1779 ejede Rugård en enkelt fæstegård i byen, men overgangen til selveje var da i fuld gang, hvilket resulterede i en kraftig bebyggelsesekspansion.

Antallet af gårde er uforandret 3 fra 1537 til 1774 og stiger herefter markant i løbet af det 19. årh. Antallet af huse (skovhuse) var allerede højt i 1774 og steg herefter kraftigt igennem det 19. årh., hvorved bebyggelsen antog karakter af en husmands og smågårdskoloni. Ejendommeligt nok er befolkningsvæksten i samme tidsrum - behersket.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små. Bebyggelsen fremstår allerede som egaliseret i 1537 og er formentlig anlagt som sådan.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn: Hårslev
----------	---------	----------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

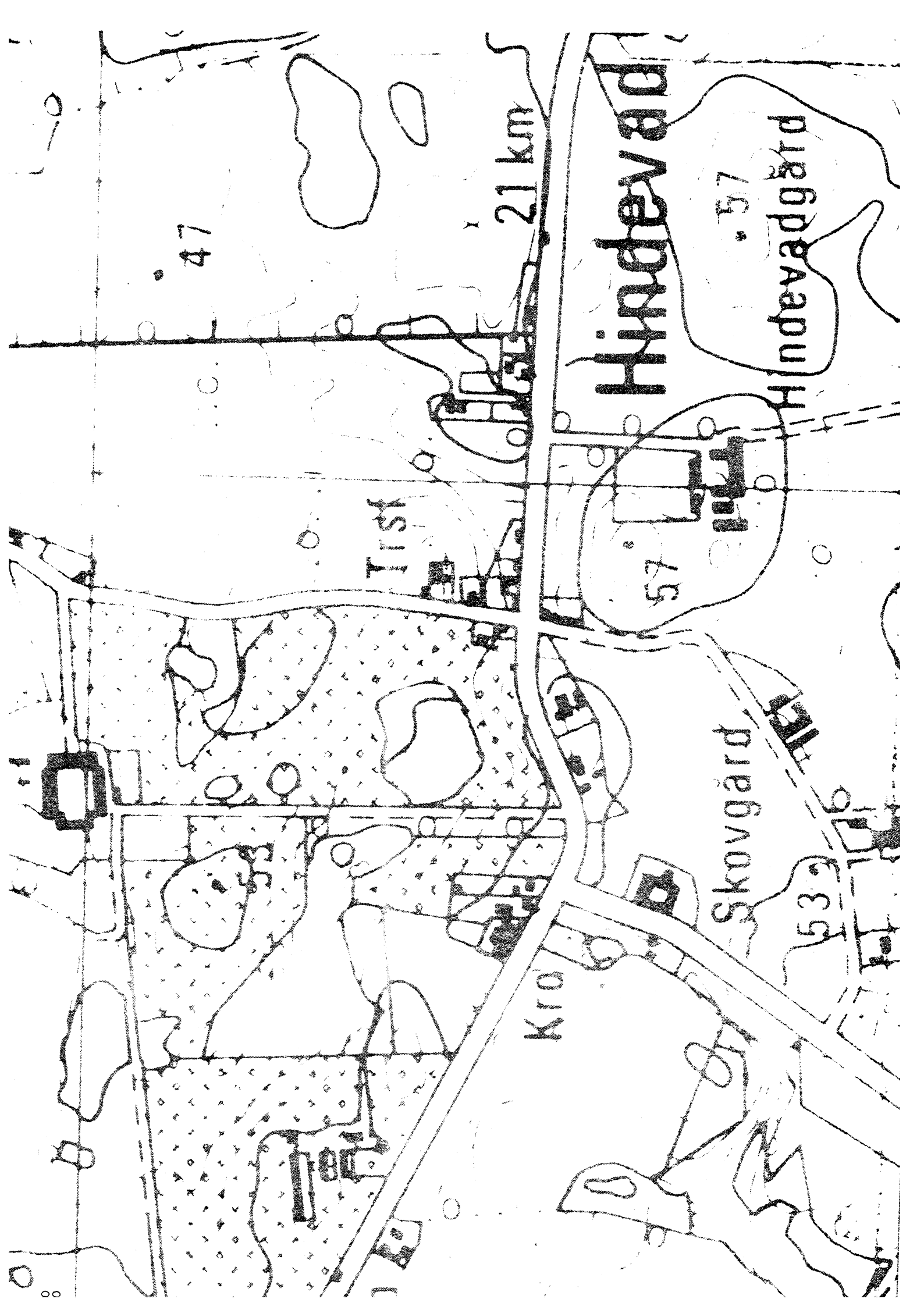
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

- 1) Anlægstype. Den lille rydningsby er centralplaceret i sit ejerlav med skovorientering. Byen er opstået ved udparcellering af Rugårds skovenemarker i sen middelalder og bytomten har en meget løs skovbygd karakter, uden egentlig rotationssystem og med en meget lav opdyrkning.
- 2) Udviklingstype. Byen fremstår fra starten som egaliseret, og følger krongodset Rugård frem til de store krongodsauktionen i 1700-tallet, hvor en tidlig overgang til selveje ledsages af en voldsom bebyggelsesekspansion, der forandrer bebyggelsens karakter.

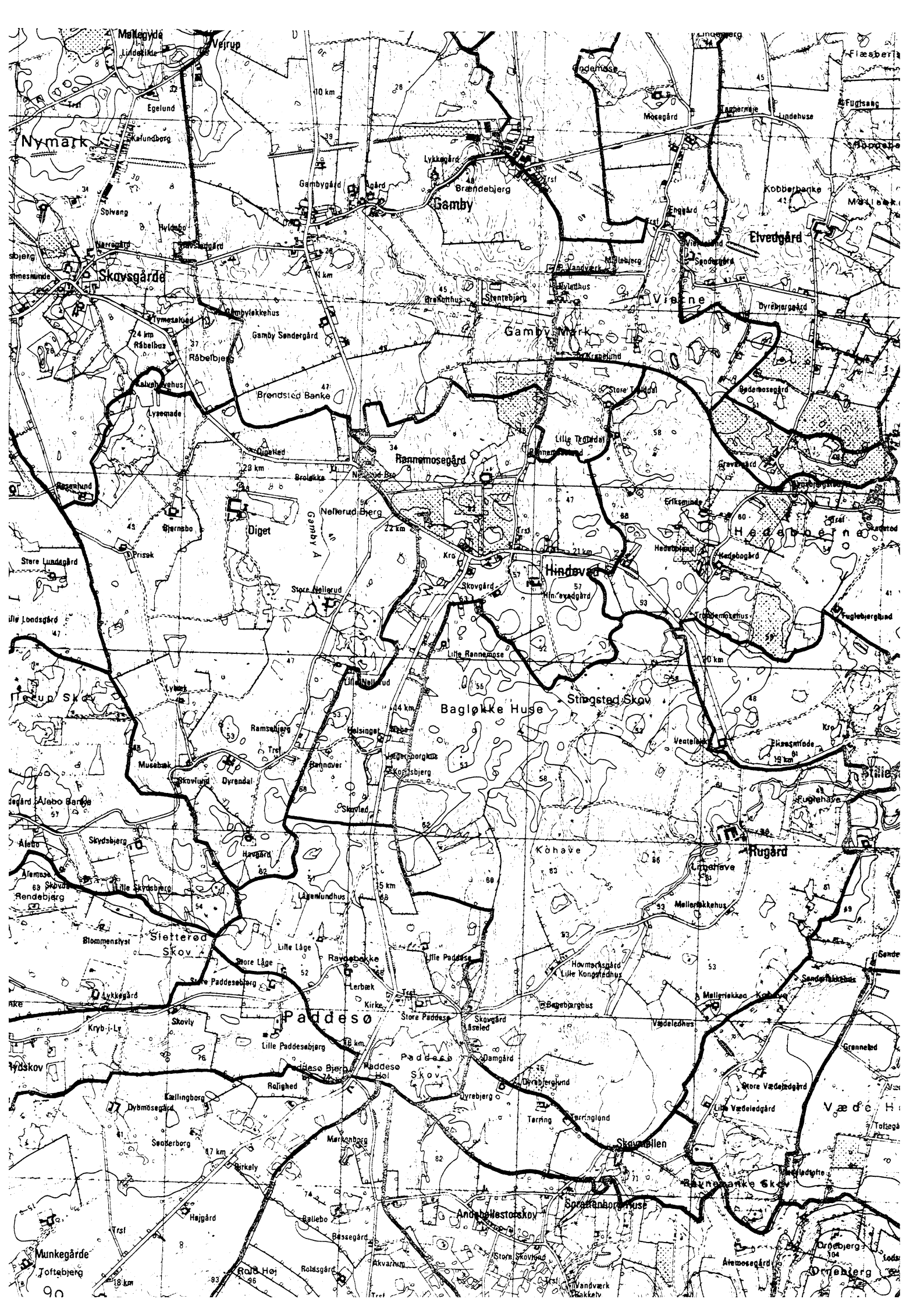
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis typeren skovbygds bebyggelse med en karakteristisk udvikling.

Relikt-vurdering:

- 1) Bytomten er opløst
- 2) Kulturlandskabet er præget af frugtplantager
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 3 frilagte gårdstomter.

HØVED

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

Navn: Høved	Navnetype:
--------------------	------------

Bemærkninger: Høved er nævnt første gang 1402 i formen Høthed. Høved er en form af glda. høfth, som i nuværende fynsk betyder forpløjning.

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
-------------------------------	--

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten

Skovbygd. De 3 gårde ligger i den sydligste ende af ressourceområdet.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Randbyspræget skyldes ejerlavets formindskelse ved Elvedgårds ekspansion.

c. Udskiftning

år: ? figur:

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation:

vangeantal:

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning: Ja, undtagen mod Elvedgård.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

1 gård eller 33 % er forsvundet, hvorved den falder uden for definitionen på en landsby. Den er i øvrigt velbevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Ingen anden bebyggelse end de to gårde. Mindre skovparti bevaret mod V.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 41 ha o. 1800. Dyrket areal 1682: 52 ha							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	33	18	11	Gd.htk.: 12			
Bebyggelsesenheder:							
		1572	1664	1688	1787	1844	1903
Gårde:		5	3	4	2	2	2
Huse:		1	1		4		1
Huse m/ jord:							
Huse u/ jord:				1			
I alt:		6	4	5	6	2	3
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(67) 1664			3	11,0			
(50) 1688	2	2		4,5			
1844	1	1		5,5			
1903		2		6,0			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	27	20	26				
Børn:	7	5	15				
I alt:	34	25	41				

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
-----------------	--------------------------	-----------------------------	--------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:							
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							3	
1844	2							
1903	2	1						

Udviklingsbeskrivelse: Omkring 1800 var ejerlavets størrelse kun 41 ha, og bebyggelsen bestod kun af 2 gårde, der ikke lå i dyrkningsfællesskab - i hvert fald ses bebyggelsen ikke udskiftet.

At ejerlavet er formindsket siden 1682 fremgår af, at alene det dyrkede areal da udgjorde 52 ha, og vi må i denne skovbygdegn regne med en lav opdyrkningsprocent, omend det i 1664 noteres, at skoven til Høved nu er ganske afhugget.

Formindskelse af ejerlavet fremgår da også af gårdtallet og hartkornstallets fald fra 1688 til 1844. Årsagen til faldet er ligeledes let at udpege, nemlig Elvedgårds ekspansion. Allerede i 1664 noteres det, at et husmandssted under Elvedgårds takst tilform har været Høveds mølle, og i 1734 noteres det, at en løkke fra en gård og Høved er lagt under Elvedgård. Alligevel optræder i Elvedgårds jordebog fra 1773 stadig 3 egaliserede gårde i byen.

Oprindelig er høved en middelalderlig rydningsby, der evt. kan være udparcelleret af Sdr. Esterbølles ejerlav. Byen bestod oprindelig af kronfæstere. Under Rugård len hørte i 1537 3 gårde i høved. I midten af 1600-tallet lå de 3 gårde imidlertid til Elvedgård og med en mindre afbrydelse fortsatte de hermed indtil en forholdsvis tidlig overgang til selveje.

Om udviklingen i gårdtallet er allerede berettet. I 1773 var de 3 gårde egaliserede.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Veflinge
----------	-------------------	----------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

- 1) Anlægstype: Den lille rydningsby har oprindelig været centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Gennem nabohovedgården Elvedgårds udvidelser er dette forhold imidlertid ændret, således at bebyggelsen nu fremstår randplaceret. Ved gårdtallets halvering fremstår bytomten nu som en simpel dobbeltgård.
- 2) Udviklingstype: Byen tilhørte i senmiddelalderen kronen, men var inden midten af 1600-tallet overgået til nabohovedgården Elvedgårds besiddelse. Elvedgård egaliserede byen og inddrog efterhånden mere end halvdelen af Høveds ejerlav under hovedgårdsmarken.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype, der har tabt landsbypræget som følge af nabohovedgårdens ekspansion.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret fra o. 1800 til i dag, men allerede o. 1800 var landsbyen som nævnt opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret enkelte skovpartier.
- 3) Særlige relikter:
- 4) Arkæologiske interesser: To (?) frilagte gårdtomter.

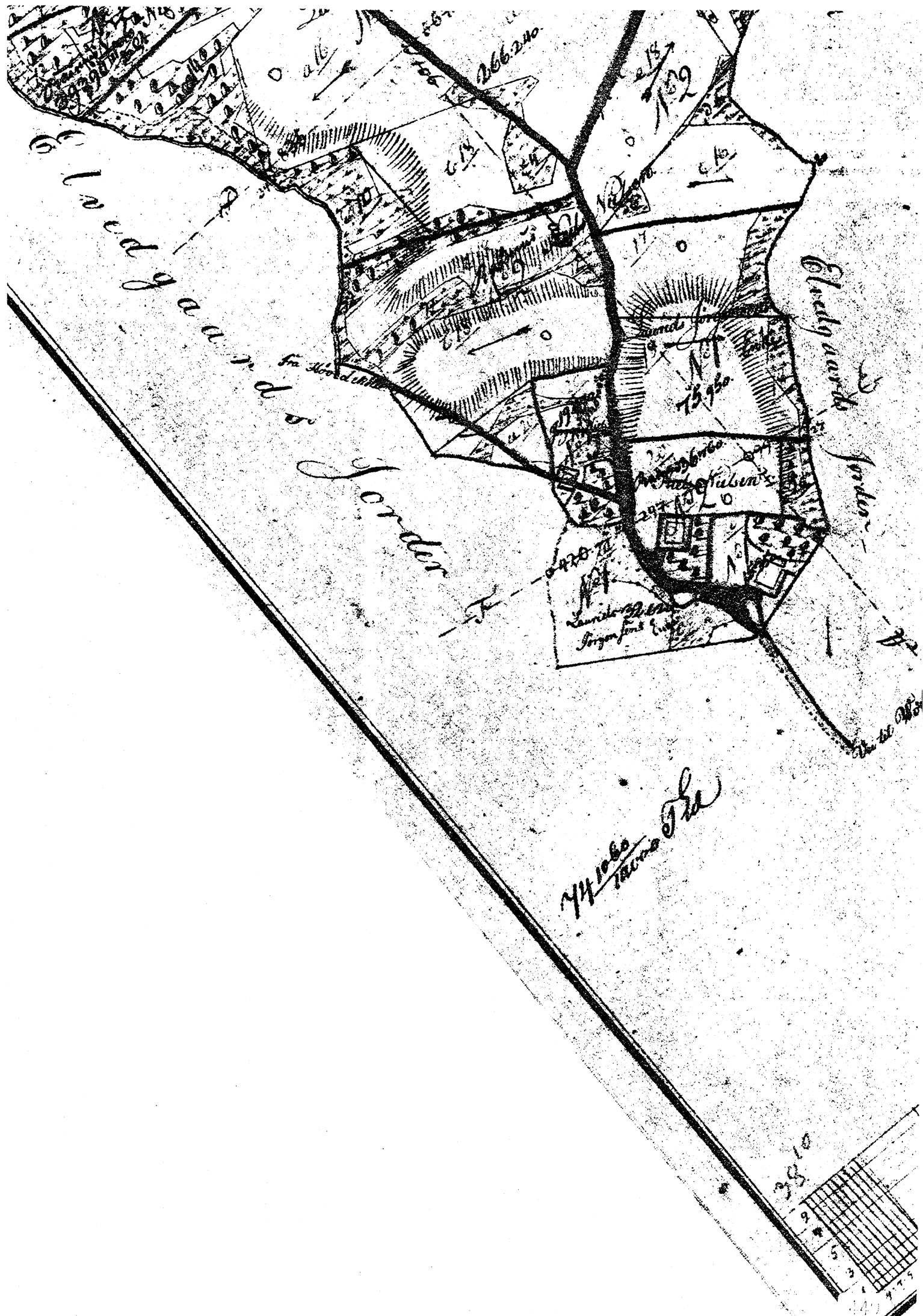
kø

35

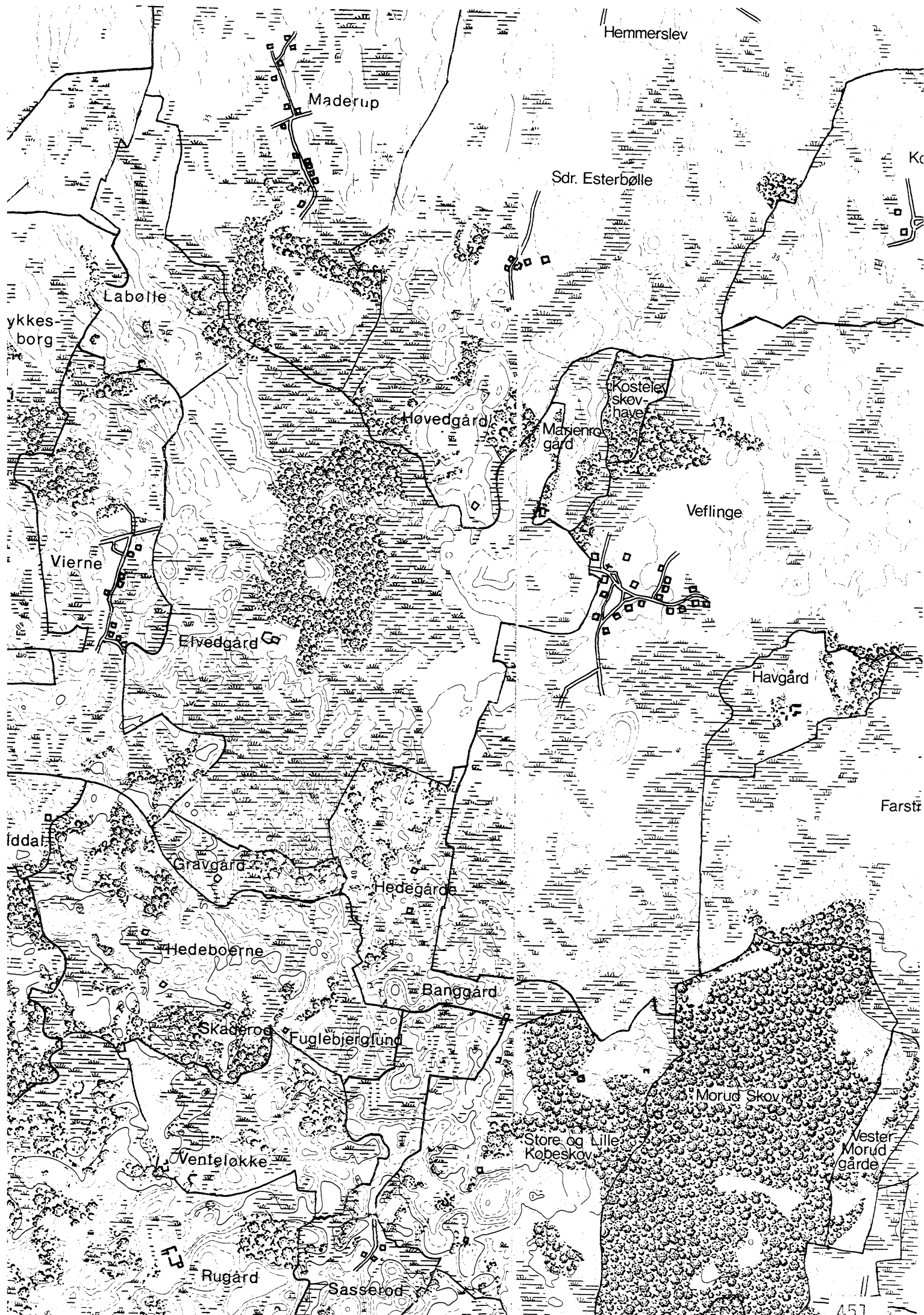
39

Hovedgård

Hoved

HÅRSLEV

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Navn: Hårslev	Navnetype: -lev
----------------------	------------------------

Bemærkninger:

Hårslev er nævnt første gang 1394 i formen (Hamsfort) Eccleisiam Haderslebecam. Forledet er en form af et mansnavn af ukendt oprindelse. Efter leddet er Lev.glda.lef, som formentlig betyder arvegods. Bebyggelsesnavne på lev. anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby med kirke.	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og ældre middelalder.
--------------------------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

I Hårslev sogn fødtes 1805 biskob C.F. Balslev, 1858 forfatteren Christian Reimer.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten

Uregelmæssig vejforteby. (!)

Forten på ca. 100 x 100 m ligger lige V. for kirken. Bbyggelsen ligger spredt langs den N-S-gående bygade med ca. 1 km fra S til N. Kirken ligger midt for bygaden trukket lidt tilbage.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby

☒ agerorientering

☐ skovorientering

☒ åorientering

☐ randby

☐ engorientering

☐ kystorientering

Byen ligger koblingsplaceret ned til storåen.

c. Udskiftning

år: 1789

figur: stjerneudskiftning

d. Udflytning mindst 5

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4 Dyrkningsfællesskab med Farsbølle.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat/kupert, Vends/sletten med Storå Hedeslette.

jordbund: Moræneler, der for halvdelens vedkommende er overlejtret med sand, ferskvand, ler og tørv.

naturlig afgrænsning: Synes reguleret til alle sider undtagen mod V og SV.

☒ overvejende ager med mindre engområder.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Ca. 25% af gårdene flyttet ud og erstattet af huse.
Desuden er der opstået et parcelhuskvarter S og SØ for kirken. Bybillede er m.d.v. forandret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Men en mose og en del mindre søer er bevaret SV for landsbyen.
Ressourceområdet er i dag præget af spredte gårde og huse i den nordlige halvdel.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 706 ha, heraf opsyret 1688: 66%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	133	171 ²⁾	89				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1572 ¹⁾	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	21	19	17	19	19	21	22
Huse:			13		25		
Huse m/ jord:				1		27	40
Huse u/ jord:				18		16	35
I alt:	21	19	30	38	44	64	97
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(69) 1664			8		8		8,3
(42) 1688	2		5		12		9,0
1844	10		10		1		4,0
1903	17		4		1		3,3
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	167		189		305		
Børn:	115		89		183		
I alt:	282		278		488		

1. 1610: 21 gde., 6 huse.

2) tallet gælder 1684 bortkommet ved den endelige taksering i 1688 fast-

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	2		8	13			7	
1844	11	28					10	15
1903	22	75						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 706 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 66%. På grund af den høje opdyrkningsprocent fastsattes hartkornet meget højt i 1688, nemlig til 128 tdr. htk. mod 89 tdr. i 1844. Byen havde i 1682 treårig rotation med 4 vange.

Mod sydøst er Farsbølle som udflytterbebyggelse udskilt fra det oprindelige ejerlav.

Byen stjerneudskiftedes i 1789 og siden er mindst 5 gårde, udflyttet eller nedlagt.

En Gammeltofte vidner formentlig om den vikingetidige forgænger for den nuværende kirkeby. Et voldsted (?) vest for Hårslev, Rakkeltborg, synes omtalt som hovedgård i det 14. årh.

I senmiddelalderen lå 4 gårde i byen (heraf min. 3 selvejere) til kronlenet Rugård, medens Henrik Knudsen Gyldenstjern til Ivernæs besad 4 gårde i byen, ligesom faderen Knud Henriksen Gyldenstjerne inden 1467 skænkede gods i byen til Skt. Hans Kloster i Odense. Foruden dette er gejstligheden repræsenteret med 1 præstegård og 1 degngård.

Ved reformationen kom kronen således i besiddelse af størsteparten af byen og kronen fastholdt denne position endnu i 1664. I 1700-tallet gjorde især Gyldensteen (Oregård) sig gældende med ialt 12 gårde i 1783. Endnu i 1844 var Gyldensteens fæstegods stort set intakt, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde synes vigende fra 1511 til 1664, men stiger herefter atter jævnt til det gamle niveau. Antallet af huse er allerede højt i 1600-tallet, især som følge af præstegården og selvejergårdene, der allerede i 1664 tegnede sig for 10 huse.

I anden halvdel af det 19. årh. ekspanderer hustallet voldsomt i forbindelse med en begyndende bymæssig udvikling. Folketallets stigning fra 1845 til 1901 ligger ligeledes langt over det normale.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Hårslev
----------	-------------------	----------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: interesse

- 1) Anlægstype. Den store kirke - adelby af førvikingetids navneendelsen - lev er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Bytomten skræver over Storeåen og byen er således koblingsplaceret. Bytomten er af den uregelmæssige vejforteby type. En Gammeltofte vidner om en vikingetidig forgænger. Fra ejerlavet er senere udparcelleret Farsbølle.
- 2) Udviklingstype. En forsvunden hovedgård, Rakkell, kan ikke iøvrigt sættes i forbindelse med byens udvikling. Efter reformationen domineredes byen af kronbesiddelser. I 1700-tallet var Gyldensteen største lodsejer. I 1800-tallet påbegyndtes en ekspansiv udvikling til bymæssig bebyggelse.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig, ikke særlig typeren, anlægstype uden særlige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret men præget af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del hegn, men er i øvrigt præget af spredt bebyggelse.
- 3) Særlige relikter: kirke
- 4) Arkæologiske interesser: Gammeltofte, Rakkellborg-voldsted(?), enkelte frilagte gårdtomter.

Nygård

Hå

26

Kro

Hårslev

dræts
plads

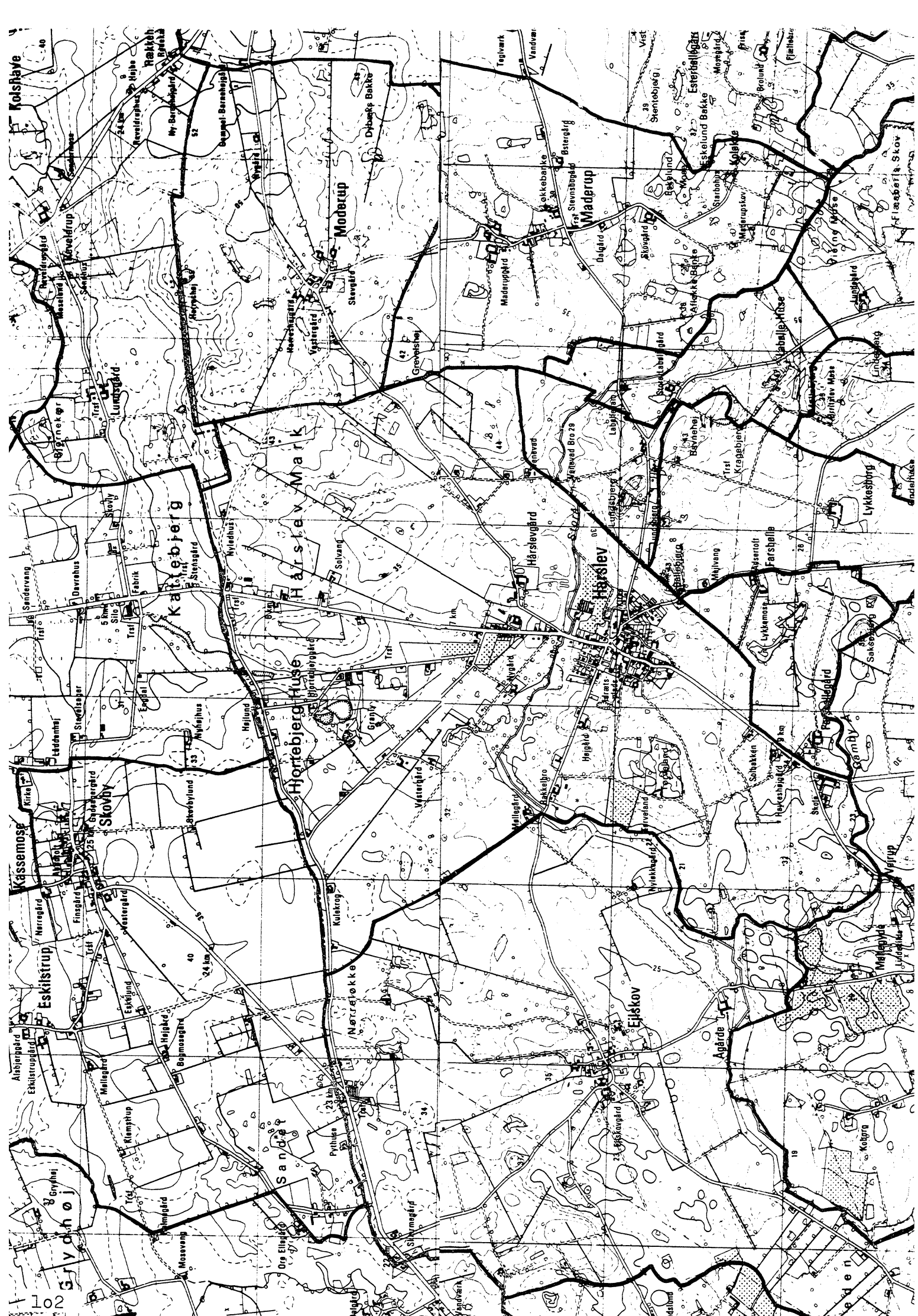
Kirke

Trost

48

Ballebje

JULLERUP

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Melby
----------	-------------------	----------------------	----------------

Navn: Jullerup	Navnetype: Torp
-------------------	--------------------

Bemærkninger:

Jullerup er nævnt første gang 1571 ¹⁾ i formen Julleruppe, Jullerupdall. Forleddet er mandsnavnet glda. Juli. Efterleddet er torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby som er anlagt ved udflytning fra adelbyen - her Melby.

Historiske tildragelser:

1301) Bebyggelsen findes også nævnt i 1537.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Melby
----------	-------------------	----------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret (?) Vejby (!)

Gårdene placerer sig omkring den - øst - vest gående vej, der afsluttes mod vest, hvor vejen deler sig i to mindre, der går syd og nord om en gård. Der er ialt 6 gårde, hvoraf 3 ligger nord for byvejen, en for enden og en direkte syd for og en ved en mindre blind vej mod syd.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1786 figur: blokudskiftning

d. Udflytning 1

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 gård.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten.

jordbund: Moræneler med en forekomst af ferskvandsler mod SØ

naturlig afgrænsning: Nej

- ☒ overvejende Agerjord
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Melby
----------	-------------------	----------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

To gårde er blevet flyttet indenfor landsbyen dertil er kommet en del huse + en ny gård (statsgården).

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Melby
----------	-------------------	----------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 116 ha, heraf opdyrket 1688: 75%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	40	37	30	

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	4	5	4	4	8	9
Huse:	1						
Huse m/ jord:				1		6	7
Huse u/ jord:				1		5	7
I alt:	5	4	5	6	4	19	23

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(40) 1664	1	1	3	8,0
(75) 1688		2	2	9,0
1844	7	1	1	3,3
1903	7	1	1	3,8

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	17	72	86
Børn:	6	47	24
I alt:	23	119	110

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Melby
----------	-------------------	----------------------	----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		1				3	
1844	5	10					3	1
1903	9	14						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 116 ha lille ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 75%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets totale agerdominans på udskiftningskortet.

Som følge af den høje opdyrkning takseredes Jullerup i 1688 ret højt til 37 tdr. htk. mod 30 tdr. i 1844. Byen havde i 1682 alm. trevangsbrug. Jullerup er udflyttet fra Melby, fra hvilken ejerlavet kun vanskeligt lader sig udskille.

Jullerup blokudskiftedes i 1786 og siden er den enkelte gård udflyttet. Hovedparten af byen (3 gårde) hørte i senmiddelalderen under kornlenet. Rugård.

Af de 3 gårde var mindst 1 selvejergård. Endnu i 1664 omtales selvejer-gården, men besiddelsesforholdene var da i øvrigt spredte. I 1778 havde Sandagergård samlet 5 gårde - formentlig hele byen, men 3 af disse gårde synes overgået til Gyldensteen inden 1783. Endnu i 1844 var Gyldensteens fæstegods intakt, men inden 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde lå fra 1572 til 1774 konstant på 4, idet den femte "gård" i 1664 i virkeligheden var et jordløst hus, der imidlertid var tillagt 1 kirkejord på 1,5 tdr. I 1690 omtales 1 af gårdene som "plat øde" (jfr. marknavnet "Ødegårds Jord" v. 1800). I løbet af det 19. årh. fordobledes antallet af gårde, ligesom hustallet ekspanderede kraftigt. Den ledsagende befolkningsstigning fra 1787 til 1845 er da også usædvanlig kraftig.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store, men hartkornsgennemsnittet nedsattes voldsomt inden 1844 som følge af udparcelleringen. Byen synes aldrig egaliseret, men gårdene havde dog i 1688 et forholdsvist ensartet tilliggende.

I det 20. årh. udviklede Jullerup sig som en lille stationsby.

FYNS AMT	Herred: Skovby	Kommune: Søndersø	Sogn: Melby
----------	-------------------	----------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering:

stor interesse

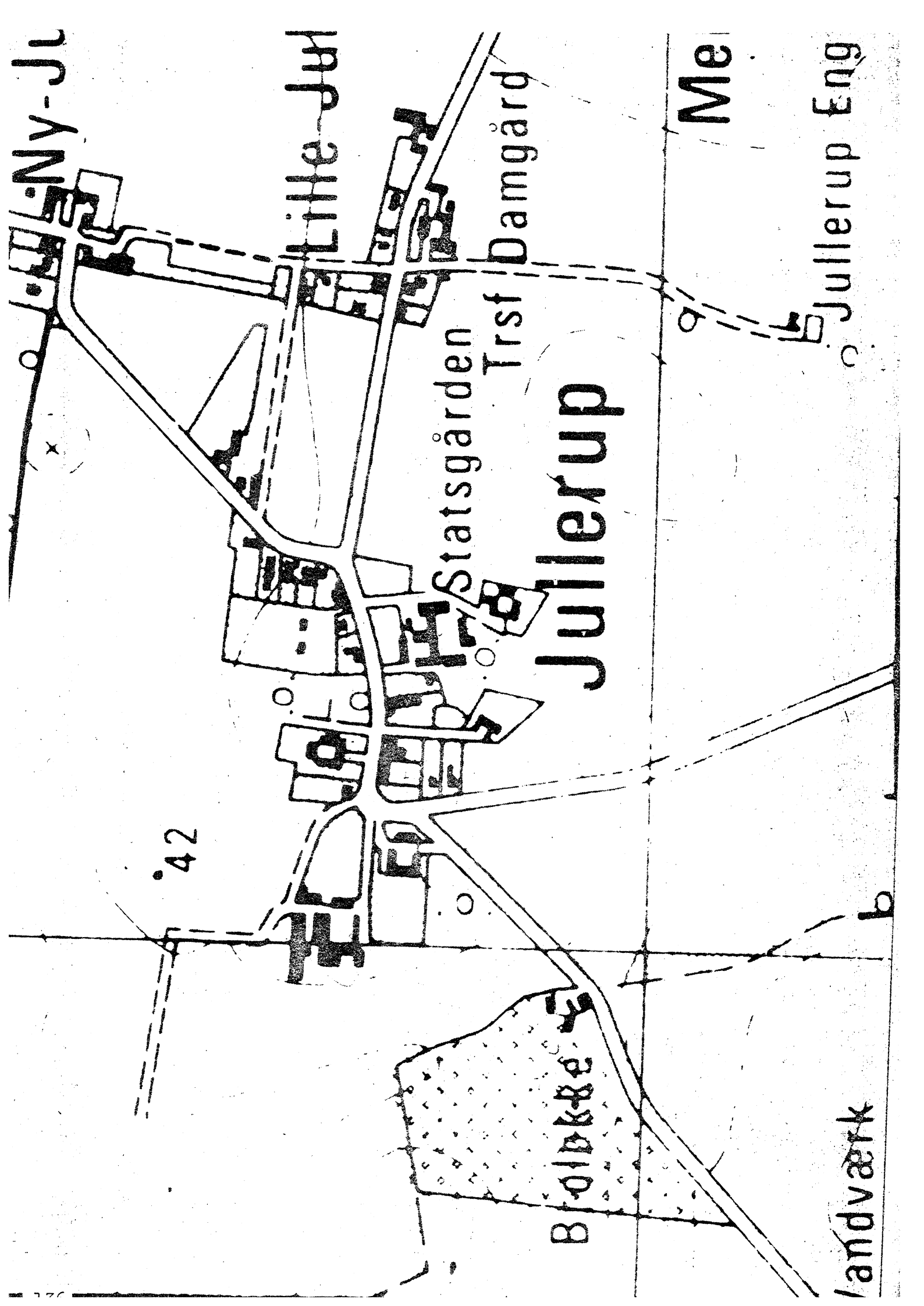
- 1) Anlægstype. Den lille udflytterby af vikingetids - middelalder navnetypen - torp er centralplaceret i ejerlavet med agerorientering. Ejerlavet er domineret af agerjord, og var allerede i 1688 højt opdyrket. Bytomten er reguleret vejby.
- 2) Udviklingstypen. Byen domineredes i senmiddelalderen af kronbesiddelser. I 1700 - tallet samledes byen under Sandagergård. Overgangen til selveje forløb i flere etaper. Byens enhedstal var stabilt frem til 1774, men bebyggelsen ekspanderede herefter voldsomt frem til 1844. I det 20 årh. har bebyggelsen udviklet sig til en lille stationsby.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig og typeren anlægstype med en sjælden byform. Udviklingen i det 19-20 årh. har ændret bebyggelsens karakter.

Relikt-vurdering:

interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af nybyggeri og nye funktioner.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret relikter i større omfang.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en enkelt frilagt gårdtomt.

Ny-Ju

42

Lille Jul

Statsgården

Trst Damgård

Jullerup

Me

Jullerup Eng

Birkke

landværk

b

